

Ekonomi^{ve} Çalışma Hayatı

TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

Memur-Sen Yayınları: 23

Memur-Sen Adına İmtiyaz Sahibi

Ali YALÇIN

Yayın Kurulu

Metin MEMİŞ
Günay KAYA
Mehmet BAYRAKTUTAR
Mehmet Emin ESEN
Hacı Bayram TONBUL
Levent USLU

Hazırlayan

Kürşat TUTAR

Grafik Tasarım

İrem DENİZ

Baskı

Semih Ofset Matbaacılık
0.312 341 40 75

Baskı Tarihi

1. Baskı Ağustos 2016

ISBN: 978-605-88543-3-8

Oğuzlar Mah. 1371. Sk. No:1 Balgat-Çankaya/ANKARA

Tel: (0312) 239 09 72-73 Fax: 0 312 230 39 89

E-posta: memursen@memursen.org.tr

www.memursen.org.tr

Önsöz

Günlük hayatta sıkça kullanılan “İnsan, bildiği işi yapmalı” cümlesi, basit kurgusunu aşan derin anlamlara sahiptir. Şu bir gerçek ki; “bilmek” noktasındaki her eksiklik, ya süreç ya sonuç yönüyle yapılan işi de eksik kılacaktır. Bu çerçevede, bu derin anlamlı cümlenin, hem bildiği işi yapmak hem de yaptığı işi bilmek şeklinde iki taraflı bir hedef içerdiğini de söylemek yanlış olmaz.

Bedeni çalışmanın yoğun olduğu işlerde kas-iskelet yapısının nasıl kullanılacağını, iş için gerekli olan araç-gerecin kullanım şeklini bilmek, işi bilmenin, işi bilerek yapmanın çoğu zaman ilk basamağını oluşturur.

Zihin yoğun işlerde de, öngörü, planlama, uygulama evreleri kadar bütün bu evrelere yön verecek metodoloji yanında her bir evrede temel yardımcı olan kelimeleri, terimleri ve kavramları yerli yerinde, anlamına uygun ve içerikle uyumlu şekilde kullanmak son derece önemlidir.

Kelimelerin anlamlarını, terim ve kavramların kapsamını bireyler açısından bilmek, örgütlü yapılar açısından ortaklaştırmak hem anlama hem de anlaşma ko-

laylığı sağlar. Kural koymak, kuram geliştirmek, kurgu oluşturmak, tepki vermek, teklif sunmak, talepte bulunmak noktasında yürütölen zihin faaliyetlerinde bir cümle öbeği yerine bazen merkezinde bir kavram-terim bulunan tek bir cümle hem zamandan hem de enerjiden tasarruf sağlar.

Emeğin hakkını savunmak, kamu görevlilerinin haklarını ve imkanlarını arttırmak, örgütlü gücüyle kamu hizmeti sunanların beklentilerini karşılamak, kamu görevlisi-idare ilişkisinde süreç ve sonuçların kamu görevlileri lehine gerçekleşmesini sağlamak başta olmak üzere oldukça geniş bir görev-yetki yelpazesine sahip olan emek örgütleri (sendika ve konfederasyonlar) için de kavramlara ortak ve sahici anlam yüklemek suretiyle kamuoyunu bilinçlendirmek hem örgütlenme hem de toplu pazarlık açısından son derece önemlidir.

Bu anlamda özelden sendikal örgüt olarak tanımlanmakla birlikte genel çerçevede sivil toplum kuruluşu vasfına da sahip olan sendika ve konfederasyonların; çalışma hayatına, ekonomiye ve nihayetinde sendikal mevzuata dair kavramlar konusunda hem yöneticilerine hem de üyelerine yönelik anlam ortaklaşmasını sağlayacak soyut ve somut faaliyetler yürütmesi, hem “bildiği işi yapmak” hem de “işini iyi yapmak” noktasında elzemdir. Sendikacıların gerek genel kültür gerekse sendikal literatüre ilişkin özel alan bilgisi noktasında vasat eşiğinin daha da yükselmesine zemin oluşturacak bu türden faaliyetler, bütün yönleriyle sendikal etkinlik ve sorumluluk olarak kabul edilmelidir.

Bu çerçevede, sendikaların doğal ilgi ve etki alanını oluşturan çalışma hayatı, ekonomi gibi “sosyal bilimler” kapsamındaki disiplinler alanların geniş ve sürekli

gelişen literatüründeki kavramlar ile sendikal alanın fiili, fikri ve hukuki kavramlarının tanımlarına dair “anlam ve anlatım ortaklaşması” çabalarını tescilleyen çalışmalar yapması, eserler üretmesi süreklilik ve güncelleme gerektiren bir faaliyettir.

Kavramlara yüklenen anlamda ortaklaşma olmadan “ortak yöntem ya da ortak hedef” üzerinde uzlaşmak, ortaklaşmak imkansız olmasa da birlikte gidilecek yönün ve yolun belirlenmesi süreci, hatırı sayılır zaman ve enerji kaybına neden olur. Bu bağlamda, Memur-Sen olarak yolu uzatacak, yön tartışması oluşturacak, hedefe varmayı geciktirecek, zaman ve enerji israfına neden olacak bilgi eksikliğinin, kavram çatışmasının oluşmaması için de sendikal faaliyetler, etkinlikler gerçekleştiriyor, yayınlar çıkarıyoruz. Türkiye’nin en büyük, en etkili ve açık ara yetkili konfederasyonu olarak, yöneticisinden üyeye bütün unsurlarıyla duygu dünyamızda inşa ettiğimiz heyecan ve hedef ortaklığını zihin dünyamızda, kavram dünyasında da inşa etme noktasında öncülüğümüzü ve rakipsizliğimizi geçmişten bugüne yaptığımız çalışmalarla ortaya koyduk. Bu bağlamda, “özü bir olmak” noktasında yüzlerce testten geçmiş Memur-Sen ailesinin, “sözü bir olmak” yanında “kavramlara aynı anlamı yüklemek” hassasiyeti içinde “ortak sözlük” imkanına sahip olmasının önemli olduğu idrakiyle, sendikacının ve sendika üyelerinin gündelik hayatının büyük bölümüne hakim olan ekonomi, çalışma hayatı ve sendikal alana ilişkin başat kavramları içinde barındıran bir sözlük üretme ve yayımlama kararı aldık.

Türkiye’de sendikacılık alanında bu neviden sözlük çalışmalarının ağırlıklı işçi sendikacılığı odaklı, oldukça sığ ve tek taraflı ideolojik zeminlere dayalı olarak ger-

çekleştirildiği göz önünde alındığında Konfederasyon olarak yayımladığımız bu sözlüğün sadece üyelerimize değil ülkemiz kamu görevlileri sendikacılığı açısından da ayrı bir öneme sahip olduğu açıktır.

Elinizdeki çalışmanın, kuşatıcı olması ve bir o kadar da evrensel kavramları içerisinde barındırması bakımından diğer çalışmalardan oldukça farklılaştığını söylemek abartı olmayacaktır. Öznel yorumlardan kaçınılarak akademik bir bakışla yürütülen bir çalışma sonucunda ve güncel hukuki düzenlemeler ile fiili durumlara dayalı anlam değişikliklerini dikkate alarak hazırlanan sözlüğün, başta kamu görevlileri olmak üzere, emeğin hakkının korunması ve emeğin değerinin arttırılması zemininde sosyal diyalog kapsamındaki bütün kişi, kurum ve kesimlere katkı sunacağını öngörüyoruz.

Bu kapsamda, Türkiye’de akademik hizmet sendikacılığının banisi konumundaki Memur-Sen olarak; ilerleyen süreçte daha geniş bir içerikle ve sürekli güncelleyerek devamını getireceğimiz ekonomi, çalışma hayatı ile sendikal mevzuatın ana kavramlarının yer aldığı ve sendikal mücadelede liderlik üstlenenler başta olmak üzere, Memur-Sen ailesinin bütün fertlerinin başucu kaynaklarından biri olacağına inandığımız bu sözlüğün ortaya çıkmasına katkı sağlayan akademisyenlerimize yüksek özen ve gayretleri nedeniyle Memur-Sen ailesi adına teşekkür ediyorum.

Ali YALÇIN

Memur-Sen Genel Başkanı

MEMUR-SEN
MEMUR SENDİKALARI KONFEDERASYONU
CONFEDERATION OF PUBLIC SERVANTS TRADE UNIONS

———— *Sözlük - 1* ————
Ekonomi Terimleri
Sözlüğü

A

Açık ekonomi: İthalat ve ihracat üzerinde herhangi bir sınırlamanın bulunmadığı veya faktör hareketlerinin karşılıklı olarak serbest olduğu ekonomidir. Açık ekonomide, diğer ülke ekonomileriyle mal-hizmet ticareti, sermaye emek hareketleri serbesttir.¹

Açık pazar: Tekelleşmenin, korumacılığın ve alım satım işlemlerinde piyasa dışı müdahalelerin olmadığı piyasalardır.²

Ahbap-çavuş kapitalizmi: İşadamlarının işlerini, siyasal iktidar ve bürokratlarla olan yakın ilişkilerine dayanarak yürüttüğü sistemdir. Siyasal iktidarın ve onun talimatı altında bürokrasinin verdiği izinler, ihaleler, teşvikler ve destekler, ahbap çavuş kapitalizminin başlıca alanını oluşturmaktadır.³

Altın piyasası: Tedavül hacmi, ülkedeki altın stoklarına bağlı olarak yükselip düşmektedir. Ülkedeki altın stokları ise ödemeler bilançosu belirlenmektedir. Ödemeler bilançosu fazla verdiğinde ülkeye altın gi-

1 www.iktisatsozlugu.com

2 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

3 <http://www.mahfiogilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

rişi hızlanmakta, ödemeler bilançosu açık verdiğinde ise ülkeden altın çıkışı yaşanmaktadır.⁴

Ambargo: Genel olarak dış ticarete yer alan her türlü kısıtlamaya, pratikte başka bir ülke ile ihracat veya ithalatı kısıtlamaya yönelik ekonomik yaptırımlardır.⁵

Amortisman: Yatırım mallarının kullanıldıkça eskimesi ve değerinin düşmesi nedeniyle kullanım süresi sonunda yenisinin alınması için ayrılması gereken miktardır.

*Amortisman türleri şu şekilde ifade edilebilir;*⁶

- **Sabit oranlı amortisman:** Bu yöntemde amortisman olarak ayrılacak tutar eşit parçalara bölünerek sabit değerin ömrüne göre yıllara yayılır.
- **Azalan bakiyeler yöntemiyle amortisman:** Bu yöntemde en başta büyük bir kısım ilk yıla ayrılır. Daha sonra ise bu miktar giderek azalır.

Anonim ortaklık: Sermayesi belirlenmiş ve paylara bölünmüş olan, borçlarıyla yükümleri yalnız ortaklığın mal varlığı ile karşılanan ve her ortağın ortaklığa karşı sorumluluğu, yalnız kendi sermayesi ile sınırlı bulunan ticaret ortaklığıdır.

Arbitraj: Herhangi bir menkul kıymetin, dövizin veya malın eş anlı olarak bir piyasadan alınıp diğer bir piyasada satılarak (kıymetler birbiri ile değiştiril-

4 Nazım Öztürk, Para, Banka, Kredi, Ekin Basım Yayın Dağıtım

5 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

6 <http://www.mahfi gilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

lerek) kâr edilmesi işlemidir. Arbitraj işlemleri piyasalar arasındaki fiyat farklılıklarının azalmasına yol açar.⁷

Aristokrasi: Ortaçağ Avrupa toplumunda, zenginliği ve toprak mülkiyetini elinde bulunduran, kan bağıyla belirlenen bir soylular sınıfına ve bu toprakları işleyen serften alınan vergilere dayanan yönetim biçimidir.⁸

Artan oranlılık: Vergi matrahı arttıkça, uygulanan oranların da artması işlemidir.⁹

Artı değer: İşçinin ürettiği değer ile kendisine ödenen değer arasındaki farka Marx'ın verdiği isimdir kâr, faiz ve rantın toplamına eşittir.¹⁰

Arz: Herhangi bir piyasada, bir zaman diliminde, belirli fiyatlar karşısında satıcının satmak istediği mal miktarıdır.¹¹

Arz esnekliği: Belirli bir malın fiyatındaki yüzde 1'lik değişme karşısında söz konusu malın arz edilen miktarında meydana gelen yüzde değişmedir.¹²

Arz talep kanunu: Diğer faktörler aynı kalmak koşuluyla, fiyatı yükselen malın arzının artıp, talebinin

7 TCMB Terimler Sözlüğü

8 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara.

9 Serpil Ağcakaya, Kamu Maliyesi, Dizgi Ofset, Birinci Baskı

10 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

11 İsmail Hakkı Düğür-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

12 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

azalması; fiyatı düşen malın arzının azalıp, talebinin artması; ya da tersinden, arz yükselirken fiyatın düşmesi, talep yükselirken fiyatın yükselmesi kuralıdır.¹³

Arz yönlü ekonomi: Ekonominin gelişimini üretim tarafında göreyerek üretimin artırılması için vergi indirimlerini, piyasaların deregülasyonunu ve libere edilmesini savunan ekonomi yaklaşımıdır.¹⁴

Asgari geçim harcaması: Yaşamı sürdürmek için gerekli harcama düzeyi, geçimlik harcaması veya en düşük geçim harcamasıdır.¹⁵

Atıl kapasite: Belli koşullar altında var olan üretim gücünün kullanılmayan kısmıdır. İktisadi birimler, öngörülmüş bir kapasite ile kurulurlar ancak bu kapasiteler üretim faaliyetleri sırasında kullanılamayabilir. Özellikle az gelişmiş ülkelerde, talebin yetersiz olması ya da arzı kısıtlayan çeşitli nedenlerin bulunması, iktisadi birimlerin tam kapasite ile çalışmasını engellemektedir.¹⁶

Avrupa Birliği: Avrupa Birliği ya da kısaca AB, yirmi sekiz üye ülkeden oluşan ve toprakları büyük ölçüde Avrupa kıtasında bulunan siyasi ve ekonomik bir örgütlenmedir. 1992 yılında, Avrupa Birliği Antlaşması olarak da bilinen Maastricht Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi sonucu, var olan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na yeni görev ve sorumluluk alanları yük-

13 Erhan Arda, Ekonomi El Sözlüğü, Beta Yayın Dağıtım, İstanbul, 2008.

14 <http://www.mahfiegilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

15 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

16 Rekabet Terimleri Sözlüğü, Rekabet Kurumu Yayınları, Beşinci Baskı, Ankara, 2014.

lenmesiyle kurulmuştur. 500 milyondan fazla nüfusuyla Avrupa Birliği, dünya ülkelerinin GSYİH'ye (nominal) göre sıralanışında nominal gayrisafi yurtiçi hasılasının %30'luk bölümünü oluşturur.¹⁷

ABD Merkez Bankası (European Central Bank): Avrupa Merkez Bankası, Avrupa Birliği'nin ortak para politikalarını uygulamakla görevli organıdır. Maastricht Anlaşması ile oluşturulmuştur. Avrupa Merkez Bankası'nın birincil amacı, fiyat istikrarını sağlamak ve Birlik içinde fiyat istikrarı amacına zarar vermeyen genel ekonomik politikaları desteklemektir. Avrupa Merkez Bankası, herhangi bir sürede belli bir enflasyon rakamı tutturmakla yükümlü değildir.¹⁸

Avrupa Merkez Bankası (FED): ABD Merkez Bankası sistemi, 1913 tarihli Federal Reserve Yasası gereğince, tüm ülke 12 Federal Reserve bölgesine ayrılmış ve her bölgede bir Federal Reserve Bankası kurulmuştur. Bu bankalar normal ticari bankaların yaptıkları işleri yapmakla birlikte, asıl görevleri Merkez Bankası faaliyetlerini yürütmektir. Bunlar üye bankaların mevduat munzam karşılıklarını tutar, onların iskonto ettikleri senetleri reeskonta tabi tutarak piyasaya para çıkarırlar ve bankalararası takas işleri yaparlar.¹⁹

¹⁷ <https://tr.wikipedia.org>

¹⁸ Y. Haluk Aytekin, Bankacılık ve Finansal Terimler Sözlüğü, Palme Yayıncılık, Ankara, 2008

¹⁹ Y. Haluk Aytekin, Bankacılık ve Finansal Terimler Sözlüğü, Palme Yayıncılık, Ankara, 2008

Aynı yardım: Para dışında, yiyecek, giyecek gibi maddesel şeyler verilerek yapılan yardımdır.²⁰

Ayrıştırma: Endüstride daha fazla rekabeti sağlayabilmek için üretim, dağıtım ve hizmetin çeşitli bileşenlerinin birbirinden ayrılmasıdır.²¹

Azalan verimler kanunu: Bir üretim faktörü sabit kabul edilip, değişken üretim faktörünün sürekli artırılması halinde; her ilave değişken üretim faktörünün toplam üretime katkısı, bir önceki üretim faktörünün toplam üretime katkısından küçük olursa, buna azalan verimler kanunu denir.²²

Az gelişmişlik: Sanayileşmemiş, tarımda makineleşmeye geçememiş, şehirleşme ve genel nüfus içinde okuma yazma oranının düşük olduğu, bilimsel ve sanatsal etkinliklere fazla kaynak ayırmayan ülke ya da bölgeleri, gelişmiş kapitalist ülkelerden ayıran özelliktir.²³

20 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler

21 Mustafa Oğuzcan Bülbül, Doğalgaz Piyasasında Rekabet, Rekabet Kurumu, Ankara, 2007.

22 İsmail Hakkı Düğür-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

23 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

B

Bağımlılık kuramı: Az gelişmiş ülkelerin Batı'yı yakalayabileceğini düşünen çağdaşlaşma kuramının iyimser görüşüne karşılık, bir küresel düzen oluşturan dünya ekonomisinde az gelişmiş ülkelerin yeterli ve sürdürülebilir kalkınma düzeyine ulaşamamalarını, kapitalist ülkelerin egemenliğine bağlayan kuramdır.²⁴

Banka: Bankalar, tasarruf toplayan ve bunları kredi olarak pazarlayan kurumlar olmakla birlikte, kaydi para yaratmakta, dış ticarete kefil olmakta, devleti finanse etmekte, portföy yönetmekte ve danışmanlık hizmeti sunana kuruluşlardır.²⁵

Banka türleri şu şekilde ifade edilebilir;

- ***Kalkınma bankası:*** Sermaye piyasasının gelişmediği ülkelerde ekonomik kalkınma için gerekli olan sanayi ve ticari yatırımların gerçekleştirilmesi için fon sağlayan bankalardır. Kalkınma bankalarının mevduat toplama yetkileri bulunmamaktadır. Bu bankalar

24 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara

25 Nazım Öztürk, Para, Banka, Kredi, Ekin Basım Yayın Dağıtım

tahvil çıkararak veya uluslar arası piyasalardan sağladıkları kredilerle fon toplama yoluna gitmektedirler.²⁶

- **Katılım bankası:** Katılım bankaları mali piyasada bir yenilik olarak, faiz endişesi nedeniyle bankalara gitmeyen fonları ekonomiye kazandırmak ve sermaye sahiplerinin birikimlerini güvenle saklamalarına ve değerlendirmelerine yardımcı olmak amacıyla kurulmuş bankaları içermektedir. Katılım bankaları, toplanan fonları değerlendirmek için çeşitli finansal yöntemler tespit etmekte, fon sahiplerine faiz vermek yerine kar ve zarara ortak etmektedir. Bu bağlamda katılım bankalarında faiz değil, kardan ve zarardan pay alınması esası geçerlidir.²⁷

- **Kıyı bankacılığı:** Serbest bankacılık alanları, olarak da adlandırılan kıyı bankacılığı (offshore banking) uluslar arası piyasalarda dolaşan yabancı sermayeyi ülkeye çekmek için oluşturulmaktadır. Gelişmiş ülkelerde faaliyette bulunan bankalar, kendi ülkelerindeki bankacılık sektörü üzerinde devletin koyduğu mevduat karşılık oranı, faiz sınırlandırması, kredi tavanı, bankacılık gelirlerinin vergilendirilmesi ve yabancı uyruklulara kredi açılmasının engellenmesi gibi kısıtlamalardan kurtulmak amacıyla, serbest bankacılık alanlarına yönelmektedirler.²⁸

- **Ticari banka:** Günümüzde ticari bankalar modern toplumların en önemli parasal kurumlarını oluşturmaktadır. Ticari bankalar, mevduat bankaları olarak bilinmekte olup, topladığı mevduatları kredi vererek paradan para kazanan kurumlardır. Ticari

26 Nazım Öztürk, Para, Banka, Kredi, Ekin Basım Yayın Dağıtım

27 Nazım Öztürk, Para, Banka, Kredi, Ekin Basım Yayın Dağıtım

28 Nazım Öztürk, Para, Banka, Kredi, Ekin Basım Yayın Dağıtım

bankalar bireylerden vadeli veya vadesiz mevduat toplamakta, kendi pasiflerini ihraç ederek ödünç almakta ve fonlarını başkalarına ait pasiflere yatırarak kazanç elde etmektedir. Günümüzde para arzının önemli bir kısmı ticari bankalar tarafından üretilmektedir.²⁹

- **Yatırım bankası:** İşletmelerin orta ve uzun vadeli fon ihtiyaçlarının karşılanması ile sermaye birikimi sorununun çözülebilmesi için kurulmaktadır. Yatırım bankaları, ticari bankaların dışında farklı statüye sahip bankalar şeklinde kurulup örgütlenmektedir. Yatırım bankaları piyasada fon fazlasına sahip kişi ile kuruluşlardan fon açığı olan kişi ya da kuruluşlara doğru yapılacak transferlerde aracılık yapan, işletmelerin orta ve uzun vadeli fon ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olan mali kurumlar olarak tanımlanmaktadır.³⁰

Bavul ticareti: Turistlerin kendi ülkelerinde satmak amacıyla, tekstil ürünleri başta olmak üzere çeşitli tüketim mallarını satın alarak, gümrük sınırlandırmasına tabi olmadan yurtdışına çıkarmalarıdır.³¹

Beş yıllık kalkınma planı: Özellikle gelişmekte olan ülkelerde doğal, beşeri ve ekonomik her türlü imkan tespit edilmekte, buna göre gelişme hedefleri saptanarak hedeflere varabilmek için planlar hazırlanmaktadır. Bu tür programlar genellikle 5 yıllık periyotlar için hazırlanmaktadır.³²

29 Nazım Öztürk, Para, Banka, Kredi, Ekin Basım Yayın Dağıtım

30 Nazım Öztürk, Para, Banka, Kredi, Ekin Basım Yayın Dağıtım

31 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

32 Erhan Arda, Ekonomi El Sözlüğü, Beta Yayın Dağıtım, İstanbul

Bilanço: Bir kuruluşun belli bir tarihte alacaklı ve borçlu bulunduğunu gösteren muhasebe çizelgesidir.³³

Bilgi ekonomisi: İnternete erişim derecesinden sosyal hayatta kullanımına, üretimde bilgi teknolojilerini kullanmadan e-ticarete kadar, bilgi teknolojilerinin ağırlıklı olarak kullanıldığı ekonomiyi ifade etmektedir.³⁴

Bilgi teknolojisi: Bilginin üretimi, gelişimi ve yaygınlaştırılmasında, gelişen bilgisayar ve elektronik iletişim sistemlerinden yararlanılmasıdır.³⁵

Bilgi toplumu: Bilgi üretim ve akışının hem birey hem de kurumlar arası ilişkileri belirlediği, bilginin küresel düzeyde üretilip tüketildiği toplumu ifade eder.³⁶

Birleşmiş Milletler: Birleşmiş Milletler (BM), dünya barışını, güvenliğini korumak ve uluslararası ekonomik, toplumsal ve kültürel bir işbirliği oluşturmak için 24 Ekim 1945'te kurulan uluslararası bir örgüttür. Birleşmiş Milletler kendini, “adalet ve güvenliği, ekonomik kalkınma ve sosyal eşitliği uluslararası tüm ülkelere sağlamayı amaç edinmiş küresel bir kuruluş” olarak tanımlamaktadır. Örgütün kurulduğu yıllarda 51 olan üye sayısı şu an itibarıyla 193'e ulaşmıştır. Örgüt yapısal olarak idari bölümlere

33 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

34 Abdulkadir Şenkal, Bilgi Ekonomisi ve Emek, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2015.

35 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

36 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

ayrılmıştır. Bunlar; Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Yönetim Konseyi, Genel Sekreterlik ve Uluslararası Adalet Divanı'dır.³⁷

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler'in küresel kalkınma ağı oluşturmak için kurduğu bir programdır. Özellikle gelişmekte olan ülkelere odaklanarak, insanların daha iyi yaşam standartlarına sahip olmaları için gerekli olan bilgi, deneyim ve kaynakları sağlar. UNDP, bu amaç doğrultusunda hükümetler, sivil toplum kuruluşları, akademi ve iş çevreleri ile işbirliği yaparak kalkınma çalışmalarını yürütür.³⁸

Bono: Belirli bir meblağın ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız taahhüdü içeren kıymetli bir evraktır. Bononun borçlusu, alacaklıya belirli bir miktar parayı belli bir vadede ödemeyi vaat eder. Bononun diğer bir adı ise, emre muharrer senettir.³⁹

Borç stoku: Bir devletin, şirketin ya da kişinin belirli bir tarih itibariyle birikmiş borç miktarıdır. Kamu borç stoku ise, kamu kesiminin belirli bir tarih itibariyle birikmiş iç ve dış borçlarının toplam miktarıdır.⁴⁰

Borç yükü: Bir devletin, şirketin ya da kişinin belirli bir tarih itibariyle birikmiş borç miktarının toplam gelinine oranıdır. Kamu borç yükü ise, kamu kesimi-

37 <https://tr.wikipedia.org>

38 <https://tr.wikipedia.org>

39 Erhan Arda, Ekonomi El Sözlüğü, Beta Yayın Dağıtım, İstanbul, 2008.

40 <http://www.mahfiogilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

nin belirli bir tarih itibariyle birikmiş iç ve dış borçlarının toplam miktarının GSYH (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla)'ya oranıdır.⁴¹

Borçlanma gücü: Yabancı kaynaklardan sağlanan paraların kirasını ödeme gücü.⁴²

Borsa: Borsada işlem görmesi kabul edilen menkul kıymetlerin alım satımının kanuni esaslar dahilinde, belli kurallara göre düzen içerisinde yapılmasını sağlayan, oluşan fiyatların ilanına yetkili tüzel kişiliğe haiz kamu kurumu. Borsa teriminin kökü, Fransızca'daki bourse sözcüğüdür. Bourse, kese demektir.⁴³

Borsa İstanbul (BİST): 26 Aralık 1985'de İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) kurulmuş olup, Menkul Kıymetler Borsaları, 6 Aralık 2012 tarihinde 6362 sayılı Sermaye Piyasası Yasası ile Borsa İstanbul Anonim Şirketi adı altında yeniden yapılandırılmaktadır. Tüm borsacılık faaliyetleri (menkul kıymetler, altın borsası, vadeli işlem ve opsiyon piyasası gibi) Borsa İstanbul Anonim Şirketi tarafından yürütülmektedir. Borsa İstanbul, para, döviz, kıymetli maden ve taşlar ile vadeli işlemlerle ilgili piyasalar açmaktadır. Borsada pazarların çalışma gün ve saatleri belirlenmektedir.⁴⁴

Boykot: Bir ekonomik ve siyasal mücadele yöntemi olarak herhangi bir haktan yararlanmayı, birisinin hizmetinde çalışmayı, bir kuruluşa katılmayı protesto

41 <http://www.mahfiegilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

42 Ayhan Öney, İktisadi ve Ticari Terimler Sözlüğü, Turhan Kitabevi

43 Erhan Arda, Ekonomi El Sözlüğü, Beta Yayın Dağıtım, İstanbul,

44 Nazım Öztürk, Para, Banka, Kredi, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2014

amacıyla kişi, kurum ya da devletle olan ilişkinin kısmen veya tamamen kesilmesidir.⁴⁵

Bretton Woods Sistemi: Bretton Woods Konferansı'na 44 ülke katılmaktadır. II. Dünya Savaşı'nda zarar gören ülkelerin yeniden imarı, tek taraflı ithalat sınırlamalarına ve devalüasyonlara mani olunması, çok taraflı serbest ticaret imkanlarının geliştirilmesi, ekonomik işbirliğinin sağlanması prensipleri üzerinde anlaşarak uluslar arası para sisteminin temelleri atılmaktadır. Bretton Woods sisteminin temel amacı kısa dönemli dalgalanmalar karşısında sabit kurların korunabilmesini sağlayacak bir kurallar dizisinin yaratılmasıdır.⁴⁶

Bütçe: Belirli bir dönem için elde edilecek gelirlerle, yapılması planlanan giderleri gösteren bir tahmin cetvelidir. Kamu bütçesinin ötekilerden farkı vergidir. Karşılıksız bir gelir olan vergiyi yalnızca kamu kesimi tahsil edebilir. Kamu kesimi bütçesinin özel bütçelerden bir başka farkı, yasa olmasıdır. Bütçe yasası, bir yıllık yetki veren bir yasadır.⁴⁷

Bütçe açığı: Hükümet harcamalarının vergi gelirlerinden fazla olduğu durumdur.⁴⁸

45 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

46 Nazım Öztürk, Para, Banka, Kredi, Ekin Basım Yayın Dağıtım

47 Nazım Öztürk, Para, Banka, Kredi, Ekin Basım Yayın Dağıtım

48 <http://www.mahfiogilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

Bütçe dengesi: Bütçe Dengesi = Bütçe Gelirleri (vergi gelirleri + diğer gelirler) – Bütçe giderleri (faiz dışı giderler + faiz giderleri) şeklinde formüle edilebilir. Faiz dışı giderler ise, personel giderleri, yatırım giderleri ve diğer cari giderlerden meydana gelmektedir.⁴⁹

Bütçe fazlası: Vergi gelirlerinin hükümet harcamalarından fazla olduğu durumdur.⁵⁰

Büyük buhran: 1929 yılında 29 Ekim Salı günü başlayan ve etkileri İkinci Dünya Savaşı'na kadar süren büyük ekonomik bozguna verilen addır. Büyük buhranda ABD'de yüzlerce banka iflas etti, fabrikaların çoğu kapandı, fiyatlar düştü, işsizlik arttı.⁵¹

Büyüme: Ekonomik büyüme, bir ülkede ya da bölgede insan ihtiyaçlarını karşılayacak olan araçlarda ve ürünlerdeki artıştır. Bunu ölçmenin en kestirme yolu bir ekonominin ürettiği ölçülebilir bütün değerlerin piyasa fiyatından karşılığını ifade eden GSYH'da bir dönemden diğerine reel (fiyat artışlarından arındırılmış) bir artış olup olmadığına bakmaktır.⁵²

Büyüme hızı: Bir ülkenin toplam reel gelirinde oluşan yıllık yükselme oranıdır.⁵³

49 <http://www.mahfiegilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

50 Erdal Ünsal, Makro İktisat, İmaj Yayınevi, Ankara, 2009.

51 Erhan Arda, Ekonomi El Sözlüğü, Beta Yayın Dağıtım, İstanbul, 2008.

52 <http://www.mahfiegilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

53 Erhan Arda, Ekonomi Sözlüğü, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

Cari denge: Cari denge = (Mal ihracatı gelirleri + satılan hizmetlerden sağlanan gelirler + diğer gelirler) – (mal ithalatı giderleri + satın alınan hizmetlere ödenen giderleri + diğer giderler) +/- cari transferler şeklinde formüle edilebilir. Bu denklemde ortaya konan denge açık veriyorsa yani eksi işaret taşıyorsa cari açık, bu denge fazla veriyor yani artı işaret taşıyorsa cari fazla söz konusudur.⁵⁴

Cari fiyat: Belirli bir anda piyasada geçerli olan, enflasyonun etkisine göre belirlenen fiyattır.⁵⁵

Cari kur: Döviz piyasalarında günlük döviz alım-satımıyla oluşan kurdur.⁵⁶

Centilmenlik anlaşması: Az sayıda firma tarafından paylaşılan piyasalarda, firmalar arasında, piyasaları bölüşmek, fiyatları belirlemek ya da üretimi kısmak gibi rekabeti önleyici uygulamalara girişmek için yapılan resmi olmayan, sözlü anlaşmalardır.⁵⁷

54 <http://www.mahfiegilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

55 Erhan Arda, Ekonomi Sözlüğü, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

56 Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Globus Dünya Basımevi, İstanbul, 1995.

57 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011

Ciro: Adına yazılı senet veya çeki bir başkasına devretmek isteyen kişinin; bu belgenin arkasını imzalayarak adını yazdığı kişiye ödenme yetkisi verme işlemidir.⁵⁸

Çalışma ekonomisi: İnsanın iktisadi hayattaki fonksiyonlarından emek arzı faktörü ve bununla ilgili olarak emek piyasası, emek hareketi, mesleki eğitim, işsizlik, toplu sözleşme sistemleri, ücret, ücret sistemleri, verimlilik, çalışma ve istihdam şartları ile ilgilenen bilim dalıdır.⁵⁹

Çapraz kur: İki yabancı para biriminin bir başka ülkedeki değerini göstermek için kullanılan terimdir.⁶⁰

Çek: Bir kimsenin bankadaki parasının dilediği kimseye ödenmesi için bankaya gönderdiği, biçim ve koşulları yasada belirtilmiş yazılı belgedir.⁶¹

58 Erhan Arda, Ekonomi El Sözlüğü, Beta Yayın Dağıtım, İstanbul, 2008.

59 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

60 Erhan Arda, Ekonomi Sözlüğü, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

61 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

D

Dalgalı kur sistemi: Bir ülke parasının diğer ülke paraları karşısındaki fiyatının piyasada döviz arz ve talebi tarafından serbestçe belirlendiği, döviz arz ya da talebinde meydana gelebilecek değişimlere göre düşüp yükselebileceği sistemdir.⁶²

Damga pulu: Evrak, sözleşme, senet ve benzerlerine yapıştırılması devletçe zorunlu kılınan puldur. Bir çeşit vergidir. Matrahı, o işlemle ilgili yasalarca saptanır.⁶³

Damga vergisi: Her türlü sözleşmeden doğan ve devlet tarafından alınan bir vergi çeşididir.⁶⁴

Damping: Damping: Olağan rekabet koşullarına aldırmayarak, aşırı mal birikimini önlemek ve rakipleri zorlamak amacıyla malların dış pazarlarda maliyetin altında ve iç piyasadaki fiyatından ucuza satılmasıdır.⁶⁵

62 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

63 Orhan Hançerlioğlu, Ticaret Sözlüğü, Remzi Kitabevi, Ankara,

64 <https://tr.wikipedia.org>

65 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

Daraltıcı para politikası: Enflasyonu düşürmek amacıyla piyasaya doğrudan tahvil satılması biçiminde açık piyasa işlemleri, reeskont ve faiz oranlarının yükseltilmesi gibi araçlarla para sunumunu azaltmaya yönelik politikalarlardır.

Dardanizm: Bozulmuş veya ihraca fazla gelen stokların tahrip edilmesidir.⁶⁶

Dayanıklı mallar: Buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon, otomobil gibi uzun zaman dilimlerinde satın alınan, servis güvence ve yedek parça gibi hizmetlerle kullanımı desteklenen mallardır.⁶⁷

Dayanısız mallar: Yiyecek, içecek, giyecek gibi alındığından kısa süre sonra tüketilmesi gereken mallardır.⁶⁸

Deflasyon: Bir ekonomide mal ve hizmet arzının talebi aşması üzerine fiyatların genel düzeyinin düşmesidir.⁶⁹

Deflatör: Parasal değerleri, enflasyon etkisini gidererek gerçek değerlere dönüştüren bir endekstir. Deflatör kullanılarak enflasyondan etkilenen parasal değerler deflate edilir.⁷⁰

66 Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet, 1988

67 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

68 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011

69 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

70 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

Defteri kebir: Yevmiye defterine geçirilmiş bulunan kayıtları buradan alarak, yönetimine göre hesaplara dağıtan, tasnifi olarak bu hesaplarda toplayan defterdir.⁷¹

Demografi: İnsan topluluklarının ve onların çoğalmalarıyla azalmalarının, göç, doğurganlık ve ölüm oranlarındaki değişen kalıplara ve cinsiyet oranı, bağımlılık oranı ve yaş yapısı türünden özelliklerine göre incelenmesini anlatan terimdir.⁷²

Denk bütçe: Bütçe dönemi içerisinde devlet gelirleri ile devlet giderlerinin eşitlenmesidir.⁷³

Depresyon: Piyasa faaliyetlerinin uzun süre durgun gittiği, işsizliğin arttığı, fiyatların düşme eğilimi gösterdiği ve toplam satın alma gücünün daraldığı bir konjonktür safhasını ifade etmektedir.⁷⁴

Derecelendirme kuruluşu: Ülkelere ya da ortaklara mali güvenilirlik konusunda derecelendirme notu veren uluslararası gözetim kuruluşlarıdır.⁷⁵

Deregülasyon: Teşebbüsler üzerindeki düzenleyici işlemlerin azaltılması ya da tamamen kaldırılmasıdır.⁷⁶

71 Ayhan Öney, İktisadi ve Ticari Terimler Sözlüğü, Turhan Kitabevi,

72 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

73 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

74 Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet, 1988

75 Aypak Nevzat, Ban Ünsal, Güzel Adnan, Küçüközman Coşkun, İltaş Yücel, Gazi Kitabevi, Ankara, 2009.

76 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

Devalüasyon: Milli paranın dış değerinin ani ve iradi olarak hükümet veya merkez bankası kararı ile düşürülmesidir.⁷⁷

Devlet borcu: Belirli yasa ve kurallara göre yapılan işlemler yoluyla devletin iç ve dış kaynaklardan aldığı borçların toplamıdır.

Devlet iç borçlanma senetleri: Devlet iç borçlanma senedi: Devlet iç borçlanma senetleri (DİBS), Hazine Müsteşarlığı tarafından yurt içi piyasada ihraç edilen borçlanma senetlerini ifade etmektedir. Borçlu olan devlet, iç borçlanma senetleri sahiplerine kupon ödeme tarihlerinde ve vade sonunda borçlu olduğu tutarı öder. İç borçlanma senetleri, vadeleri boyunca ikincil piyasalarda kişi ve kurumlar tarafından alınıp satılabilmektedir. Devlet iç borçlanma senetleri vadelerine, ihraç yöntemlerine, ihraç edildikleri para birimi cinsine, faiz ödeme türlerine, üzerlerinde kupon taşıyıp taşıyamamalarına göre farklı açılardan sınıflandırılabilir.⁷⁸

Devlet kapitalizmi: Devletin yahut kamu kesiminin özel kesim üzerinde ekonomik ve siyasi denetim uyguladığı kapitalist sistemdir.⁷⁹

Dezenflasyon: Enflasyon belirtilerini önleyerek dengenin korunmasını sağlamaya yararlı gelişmelere ve tedbirlere verilen addır. Enflasyon şişkinliğinden normale dönüş sürecini ifade eder.⁸⁰

77 İsmail Hakkı Düğür-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen K

78 <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/borçlanma-araclari>

79 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayını

80 Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet, 1988

Dışsallık: Dışsallık, mal ve hizmetlerin üretim veya tüketiminin, diğer kişilere maliyet (negatif dışsallık) veya yarar (pozitif dışsallık) getirdiği durumları ifade eder.⁸¹

Dış borç: Bir ülkenin kaynaklarına ek bir kaynak sağlamak, döviz olarak yeni ödeme gücü elde etmek gibi amaçlarla ülke dışındaki yabancı devlet ya da finans kuruluşlarından karşılıklı ya da karşılıksız geri ödemeli kaynak bulunmasıdır.⁸²

Devlet tahvili: İhraç edildikleri tarih itibarıyla bir yıl (364 gün) ve daha uzun vadeli devlet iç borçlanma senetlerini ifade eder.⁸³

Dış ticaret dengesi: Bir ülkenin yurtdışından döviz ödeyerek ithal ettiği mallar için yaptığı döviz ödemeleriyle yurtdışına döviz karşılığı sattığı mallardan elde ettiği döviz gelirleri arasındaki farktır. Dış ticaret dengesi = Mal ihracatı gelirleri – mal ithalatı giderleri şeklinde formüle edilebilir.⁸⁴

Dış ticaret hadleri: İhracat fiyat endeksinin ithalat fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen orandır.⁸⁵

Disponibilite: Dar anlamda bankaların kasalarında tutmak zorunda buldukları karşılıkların ifadesidir. Bankalar, kendilerine verilen paraları istediğinde ya da vadeleri dolduğunda anında geri iade edebilecek

81 Rekabet Terimleri Sözlüğü, Rekabet Kurumu yayınları, Beşinci Baskı.

82 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

83 4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun

84 <http://www.mahfiyegilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

85 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Y.

durumda olabilmek, ödeme zorluklarıyla karşılaşmamak için, başta Merkez Bankası'ndaki serbest hesaplarında iç ve dış muhabirleri nezdinde ödeme olanağına ve portföylerinde hazır durumda paraya çevrilebilir finansal varlıklar bulundurmamak mecburiyetindedirler. Anında kullanıma hazır olan ve hızla paraya çevrilebilen bu varlıklar, bankaların dispo nibiletisini oluşturur.⁸⁶

Doğal büyüme hızı: Harrod modeline göre bir ekonomi de bütün imkan ve kaynakların kullanılmasıyla gerçekleştirilebilecek büyüme hızıdır. Tabii büyüme hızı, girişimcilerin ülkenin imkanlarından fiilen istifade etmeleri suretiyle gerçekleşen fiili büyüme hızına bir azami sınır çizmektedir.⁸⁷

Doğrudan vergi: Gelir ve servet üzerinden alınan vergilerdir.⁸⁸

Doğrudan yabancı yatırımı: Yatırımcının yerleştiği olduğu ekonomi dışındaki bir ekonomide bir işletmenin yönetimini kontrol ettiği veya yönetiminde söz sahibi olduğu uzun vadeli bir yatırım şeklidir. Doğrudan yabancı yatırımda, yatırımcının işletmenin sermayesinde %10 veya daha fazla paya sahip olması veya yönetimde söz sahibi olması esastır.⁸⁹

Dolarizasyon: Bir ülkedeki yerleşiklerin değişim aracı, hesap birimi ve değer biriktirme aracı olarak kendi ulusal paraları yerine yabancı para kullanmaları

86 www.iktisatsozlugu.com

87 www.iktisatsozlugu.com

88 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

89 TCMB Terimler Sözlüğü

dır. Tam dolarizasyon, bir ülkenin ulusal parasını tamamen terk edip, yabancı para birimini resmi para birimi olarak kabul etmesidir. Kısmi dolarizasyon; bir ülkede ekonomik birimlerin, yüksek enflasyon ve belirsizlik ortamında ulusal paranın olası değer kaybından korunmak amacıyla, ulusal para cinsinden finansal varlıklar yerine yabancı para cinsinden finansal varlıkları seçmeye başlamasıyla ortaya çıkmaktadır.⁹⁰

Dolaylı işçilik maliyeti: Dolaylı işçilik maliyetleri; tamir-bakım, nakliye, temizlik, kalite kontrol işçilikleri, usta ve posta başlarının maaşları, yasal ve sözleşme gereği ücret ekleri, nitelik ve türü bakımından imalatla doğrudan ilgili olmayan tamir-bakım, nakliye, temizlik, kalite kontrol işçilikleri gibi boş zamanda geçen işçiliklerdir.⁹¹

Dolaylı vergiler: Tüketim malları aracılığıyla alınan vergilerdir.⁹²

Dolaylı yabancı sermaye yatırımı: Yabancı gerçek ve tüzel kişilerin mal ve hizmet üretimi yapabilmeleri için ülke içerisine fabrika, bina, arazi gibi fiziki değerleri kiralama, satın alma, şube açma, iştirak ve kredi verme şeklinde elde edilmesiyle birlikte, mamulün veya hizmetin tanıtım işareti, üretim, kullanım ve imtiyaz hakkı gibi gayri maddi hakları ile birlikte üretim ve hizmetler sağlamak üzere yatırım yapmaya yönelmesini ifade eder.⁹³

90 TCMB Terimler Sözlüğü

91 http://web.itu.edu.tr/~onderem/MALIYETMUHASEB SI4_09_10.pdf

92 Orhan Hançerlioğlu, Ticaret Sözlüğü, Remzi Kitabevi, Ankara, 1982.

93 <http://blog.milliyet.com.tr/dogrudan-yabanci-sermaye-yatirimlari/Blog/?BlogNo=66686>

Dolaysız vergiler: Doğrudan doğruya vergi yükümlüsünden alınan vergilerdir.⁹⁴

Dolaysız yabancı sermaye yatırımları: Bir ekonomide yerleşik bir birim tarafından, kendi ülkesi dışındaki bir ekonomideki yerleşik bir teşebbüste sürekli bir hisse elde etme amacına dönük bir faaliyettir.⁹⁵

Döner sermaye: Üretken sermayenin bir üretim dönemi içinde tamamen sarf edilen ve üretilen mallar satıldığı zaman para olarak geriye dönen kısmı.⁹⁶

Döviz: Yabancı ülke parasına verilen addır.⁹⁷

Döviz kuru: Bir birim yabancı paranın satın alabileceği ulusal para tutarıdır.⁹⁸

Duopol: Bir malın yalnızca iki satıcısının bulunduğu piyasa yapısıdır. Her üretici, fiyatta ya da üretim miktarında yapacağı bir değişiklik konusunda diğerinin tepkisini genellikle dikkate almak zorundadır. Rekabet, sadece iki firma arasında olduğu için, bunların birbirine bağımlılık dereceleri oldukça yüksektir.⁹⁹

94 Orhan Hançerlioğlu, Ticaret Sözlüğü, Remzi Kitabevi, Ankara, 1982.

95 Güven Delice, Yunus Emre Birol, Dolaysız Yabancı Sermaye Yatırımları Ve Dış Ticaret Bilançosu: Türkiye Üzerine Bir Uygulama, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt/ Vol. XXX, Sayı/No. 2, 2011, s. 1-28

96 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları.

97 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

98 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara.

99 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi, Güzem Yayınları

Dünya Bankası: 1944 yılında kurulan, kalkınmakta olan ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmelerini sağlayabilmeleri için faaliyet gösteren çok uluslu bir örgüttür.¹⁰⁰

Dünya sistemleri kuramı: Immanuel Wallerstein'in önemli katkıda bulunduğu kapitalist ekonomik düzenin küresel örgütlenişini, az gelişmiş çevrenin hammaddelerini sömürerek gelişmiş merkezin büyüdüğünü ve bu büyümenin askeri, siyasi, ekonomik etkilerinin olduğunu, piyasanın ise merkezin çevreyi sömürmesinin bir aracı olduğunu ileri süren bir tarih kuramı ve toplumsal-siyasal çözümlerdir.¹⁰¹

Dünya Ticaret Örgütü: Çok taraflı ticaret sisteminin yasal ve kurumsal organı olan Dünya Ticaret Örgütü, hükümetlerin iç ticaret yasalarını ve düzenlemelerini nasıl yapacakları hususunda yasal bir çerçeve ortaya koymakta ve toplu görüşmeler ve müzakereler yoluyla ülkeler arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır.¹⁰²

Düşük mallar: Tüketicinin gelir düzeyi yükselirken, tüketimi azalan mallardır.¹⁰³

100 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

101 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara

102 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

103 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011

E

Efektif: Paranın gerçek değeri, itibari değer.¹⁰⁴

Efektif talep: Bir ekonomide çeşitli mal ve hizmetleri satın almak için fiilen harcanmış tutar. İktisatta talep denildiğinde genellikle efektif talep anlaşılır.¹⁰⁵

Eğitim ekonomisi: İnsanların çeşitli tipteki eğitim hizmetlerini üretmek, bilgi, beceri, zeka ve güzel ahlakı geliştirmek ve bunları toplumdaki farklı gruplar arasında dağıtmak üzere kıt kaynakların kullanılmasıyla ilgili tercihlerini, eğitim hizmetlerinin planlanmasını, finansmanını, gelir dağılımı ve refah artışı vb. perspektiflerinden eğitimin iktisadi değerini inceleyen bir iktisat disiplindir.¹⁰⁶

Eğitimde fırsat eşitliği: Bireyin cinsiyeti, anne babasının ekonomik ve toplumsal durumu, yaşadığı çevre, dini, mezhebi, ırkı gibi özellikleri göz önüne

104 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

105 Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Globus Dünya Basımevi, İstanbul, 1995.

106 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

alınmadan, tüm çocukların, yetenekleri ve ilgileri oranında eğitim ve öğretim olanaklarından eşit yararlanma hakkıdır.

Ekonomi: Yunanca "oikia" (ev) "nomos" (kaide) kelimelerinden meydana gelmiş bu terim, ev idaresi (tedbir-i menzil) anlamına gelmektedir. Arapçadan ekonomi yerine dilimize geçen iktisat kelimesi ise, hayatta orta yolu tutmak, itidal ile hareket etmek, tutumlu olmak, hem cimrilikten hem de israftan uzaklaşmak ve gereğinden az veya çok harcamaktan kaçınmak anlamına gelmektedir.¹⁰⁷

Ekonomi hukuku: Hukukun geleneksel bölüm ve dalları, sosyo ekonomik gelişmelerin ortaya çıkardığı değişik sorunlara çözüm bulamaz hale gelince, bu sorunları karşılayabilmek için yeni hukuk disiplinlerine gereksinim duyulmuştur. Böylelikle ekonomik yaşamı tümü ile kapsayamayan ticaret hukuku, borçlar hukuku gibi hukuk dallarının dışında işletme hukuku, ekonomi hukuku gibi yeni disiplinler oluşmuştur.¹⁰⁸

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü 14 Aralık 1960 tarihinde imzalanan Paris Sözleşmesi'ne dayanılarak, 1961'de kurulmuştur ve savaş yıkıntıları içindeki Avrupa'nın Marshall Planı çerçevesinde yeniden yapılandırılması amacıyla 1948 yılında kurulan Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün (OECE) doğrudan mirasçısıdır. Üyelerinin büyük bir bölümü AB ve İÜT

107 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

108 Erhan Arda, Ekonomi Sözlüğü, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

üyeleridir, çoğunluğu da gözlemci üyelerdir. OECD ülkeleri sanayileşip zengin olmuş ülkelerdir.¹⁰⁹

Ekonomik kalkınma: Gelişmekte olan ülkelerde kişi başına gelir düzeyini yükselterek nüfusun yaşam standardının ve refahının iyileştirilmesi sürecidir.¹¹⁰

Ekonomik mallar: Kullanımı veya tüketimi karşılığında bedel ödenen mallardır.¹¹¹

Ekonomik ve Sosyal Konsey: Toplumun belli başlı ekonomik ve sosyal kuruluşlarının temsilcilerinin yanında hükümet üyelerinin de bulunduğu merkezi bir kuruldur. Türkiye’de Ekonomik ve Sosyal Konsey; 17.03.1995 tarihinde hükümet genelgesi ile kurulmuştur. Konsey Başbakan ve Başbakan Yardımcılarının dışında 9 Bakan, 3 Bürokrat ile 7 sivil toplum örgütü temsilcilerinden meydana gelmektedir.¹¹²

Ekonomizm: Her şeyin ekonomik nedenlerle belirlendiği ve işçi sınıfı mücadelesinin sadece ekonomik bir mücadele olduğu görüşüdür.¹¹³

Elektronik devlet: Vatandaşların kamu, özel ve tüzel kişilerin bilgi teknolojilerini kullanarak, kamu hizmetlerine kesintisiz ve güvenli olarak ulaşmalarını ve bundan yararlanmalarını sağlayan modern devlettir. Devletin bürokrasiyi azaltmak, zaman ve maliyet

109 <https://tr.wikipedia.org>

110 İlker Parasız, Modern Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Ezgi Kitabevi, Bursa, 1999.

111 İsmail Hakkı Düğür-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

112 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

113 www.iktisatsozlugu.com

tasarrufuna gitmek ve hızlı bilgi akışını sağlamak amacıyla kamu hizmetlerini, elektronik erişim ve internet üzerinden yapmasıdır.¹¹⁴

Elektronik ticaret: Mal ve hizmetlerin, üretim, tanıtım, satış, sigorta, dağıtım ve ödeme işlemlerinin bilgisayar ağları üzerinden yapılması işlemidir.¹¹⁵

Emisyon: Merkez Bankasının piyasaya para çıkartmasıdır.¹¹⁶

Emsal bedeli: Gerçek bedeli belli olmayan veya bilinmeyen bir malın satılması durumunda benzerlerine göre sahip olacağı değerdir.¹¹⁷

Emtia: Ticaretin konusunu oluşturan, alınıp satılabilen her çeşit taşınır maldır. Diğer bir anlatımla; tüketim amacıyla elde edilmeyip de satış amacıyla üretilen veya kazanılan malları ifade eder.¹¹⁸

En az geçim indirimi: Vergi yükümlüsünün, kendisinin ve ailesinin yaşaması için zorunlu görülen belirli bir miktarının vergi matrahına alınmamasıdır.¹¹⁹

Endeks: Belirli bir istatistik olaya ait değerlerin zaman ya da mekan itibariyle gösterdiği göreceli değişmelerin ölçülmesidir.¹²⁰

114 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık

115 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

116 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

117 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi, Güzem Yayınları, Ankara, 1992.

118 www.iktisatsozlugu.com

119 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

120 İlker Parasız, Modern Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Ezgi Kitabevi, Bursa, 1999.

Enflasyon: Fiyatlar genel düzeyinde hissedilir ölçüde ve süreklilik taşıyan yükseliş demektir.¹²¹

Enflasyon türleri şu şekilde ifade edilebilir;

- **Maliyet enflasyonu:** Maliyetlerde meydana gelen artışlardan kaynaklanan enflasyondur.¹²²
- **Fiyat enflasyonu:** Tekellerin fiyatları yükseltmesi karşısında, alıcıların bu fiyatlara asıl güçlerinin yetişmemesidir.¹²³
- **Hiper enflasyon:** Fiyatlar genel düzeyinin paradan kaçışa yol açacak kadar hızlı yükselmesi ve sürekli olması durumuna denir. Yıllık enflasyon oranının yüzde yüzleri hatta yüzde binleri bulduğu enflasyon düzeyidir.¹²⁴
- **Talep enflasyonu:** Harcamalar ve ihracat toplamının, üretim ve ithalat toplamını aşması halinde meydana gelen, talep fazlasından kaynaklanan enflasyondur.¹²⁵
- **Bastırılmış enflasyon:** Ekonominin enflasyon içinde bulunmasına karşın hükümetin fiyatları idari kararlarla belirlemesi ve sıkı para, daraltıcı maliye, gelirler politikası ve tayinleme ile serbest fiyat artışlarına izin vermemesi durumudur.¹²⁶

121 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

122 Zafer Tunca, Makro İktisat, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

123 www.iktisatsozlugu.com

124 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

125 Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet, 1988

126 www.tdk.gov.tr

- **Çekirdek enflasyon:** Tüketici ve toptan eşya fiyat endeksleri gibi genel kullanıma açık mal ve hizmet sepetlerinden oluşan enflasyon endekslerinin temel enflasyonist eğilimleri tam olarak yansıtmadığı düşünülerek geliştirilen, farklı bir enflasyon tanımıdır. Bu bakımdan dışsal etkilere açık ve geçici nitelik taşıyabilen değişkenler hesaplamalara dahil edilmektedir.¹²⁷

Enflasyon endeksi: Bir ekonomide belli bir dönemde fiyatlar genel düzeyindeki artışı gösteren endekstir. Dünyada genel olarak tüketici fiyat endeksi kullanılır.¹²⁸

Enflasyon telafisi: Yatırımcıların reel kayıplara maruz kalmamak için talep ettikleri, enflasyon beklentisi ve enflasyon risk primi toplamına eşit büyüklüktür.¹²⁹

Entelektüel sermaye: İşletmeye pazarda rekabet avantajı sağlayan, çalışanların bildiği her şeydir. “refah/zenginlik yaratmak üzere kullanıma sokulabilen entelektüel malzemedir, yani bilgi, enformasyon, entelektüel mülkiyet ve deneyimin bileşimidir.”¹³⁰

Envanter: Saymak, ölçmek, tartmak ve değerlendirmek yoluyla bilanço günündeki var olanları, alacakları ve borçları kesin ve ayrıntılı olarak belirlemeye yarayan çizelgedir.¹³¹

127 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006

128 Fahri Göker, Ekonomi Sözlüğü, Paradigma Kitabevi Yayınları, 2012.

129 TCMB Terimler Sözlüğü

130 T. A. Stewart, Entelektüel Sermaye: Kuruluşların Yeni Zenginliği, MESS Yayın No: 258, (Çev: Nurettin Elhuseyni), İstanbul, 1997.

131 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler

Ergonomi: İnsanın kas gücünün üretimde verimli olarak kullanılmasını sağlamanın şartlarını inceleyen bilim dalıdır.¹³²

Esnek üretim: Kitlesele seri üretime dayalı Fordist üretim yöntemlerini uygulayan büyük işletmelerin teknolojik gelişmelere ve talepteki çeşitlenmelere uyum zorlukları çekmesine karşı, küçük firmaların birbirleriyle yoğun ilişki kurarak, üretimin ve iş organizasyonunun farklı parçalarını üstlenmesine dayalı bir üretim yöntemidir.¹³³

Ev ekonomisi: Besin, giyim, barınma ve insan ilişkileri ile ilgili sorunlarını çözmeye gençlere ve yetişkinlere yardım etmeyi ön planda tutan ve öğretim konularının düzenlenmesinde biyoloji, fizik ve toplumsal bilimlerden yararlanan bilgi dalıdır.¹³⁴

Evalüasyon: Bankaların kayıtlarında sabit kur üzerinden geçirilen dövizlerin her ay sonunda geçerli cari kura göre düzenlenmesi işlemdir.¹³⁵

132 Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Globus Dünya Basımevi, İstanbul, 1995.

133 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

134 www.iktisatsozlugu.com

135 www.neoekonomi.com

F

Faiz: Kapitalist öğretiye göre, üretim faktörlerinden biri olan sermayeyi belirli bir dönemde kullanmanın fiyatıdır. Hiçbir şey karşılığında alınıp verilen bir şeydir (riba). Alın teri harcamadan elde edilen fazlalıktır.¹³⁶

Faiz türleri şu şekilde ifade edilebilir;

- **Basit faiz:** Belirli bir sermaye üzerinden belirli bir süre için hesaplanan faize denir.¹³⁷
- **Bileşik faiz:** Faize yatırılan sermayeden dönem sonunda elde olunan faiz tutarının yeniden sermayenin üstüne eklenip bir sonraki dönemdeki faiz hesabının bu yeni tutar üzerinden hesaplanarak bulunan faizdir.¹³⁸

Faiz dışı bütçe dengesi: Bütçeden gerçekleştirilen faiz ödemeleri hariç tutularak ulaşılan bütçe dengesidir.¹³⁹

136 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Y.

137 Erhan Arda, Ekonomi Sözlüğü, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

138 Ansiklopedik Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Globus Dünya Basımevi, İstanbul, 1995.

139 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

Faiz dışı fazla: Faiz ödemeleri dışarıda tutulduğunda bütçenin fazla vermesi durumudur.¹⁴⁰

Faktöring: Her türlü mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan vadeli ticari alacakların FACTOR adı verilen finans kurumuna temlik yoluyla devredilmesi karşılığı, bu kurumdan alacak, takip, tahsilat, muhasebe ve ön ödeme şeklindeki finansman hizmetlerinden yararlanılması işlemidir.¹⁴¹

Fayda: İsteklerin karşılanması sonucunda elde edilen duygudur.¹⁴²

Feminist iktisat: 1960'lı yıllarda ortaya çıkan feminist ekonomi, 1992 yılında Feminist Ekonomi Birliği'nin oluşturulmasıyla kurumsallaşmıştır. Feminist ekonomi, iktisadi analizin temel kavramlarından hane halkının, aile içindeki eşitsizliklerini gizleyen, kadının piyasa dışı kalan emeğini dikkate almayan, erkek egemen bir bakış açısını yansıttığını savunmaktadır.¹⁴³

Fırsat maliyeti: En geniş tanımıyla çeşitli alternatifler arasından birinin seçilmesi sonucu vazgeçilen öteki alternatifleri, dolayısıyla uğranılan kayıpları ifade eder. Alternatif maliyet de denir.¹⁴⁴

140 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

141 Erhan Arda, Ekonomi El Sözlüğü, Beta Yayın Dağıtım, İstanbul, 142 İsmail Hakkı Düğer-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

143 Fahri Göker, Ekonomi Sözlüğü, Paradigma Kitabevi Yayınları, Ankara, 2012.

144 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi, Güzem Yayınları, Ankara, 1992.

Finansal istikrar: Finansal piyasalarda, bu piyasalarda faaliyet gösteren kurumlarda ve ödeme sistemlerindeki istikrarı ve şoklara karşı dayanıklılığı ifade etmektedir. Bu alanlardaki istikrar genelde finansal sistemin sağlıklı ve istikrarlı işlemlerini, dolayısıyla ekonomideki kaynakların üretken bir şekilde tahsisini ve risklerin uygun bir şekilde yönetim ve dağılımını beraberinde getirmektedir. Finansal istikrarsızlığın ise ekonomide önemli sorunlar yaratacağı bilinen bir olgu olup, yaşanan finansal krizlerin yüksek maliyeti finansal istikrarın önemine işaret etmektedir.¹⁴⁵

Finansal kiralama: Firmaların büyük sermaye yatırımı gerektiren malları satın almak yerine bir kiralama ortaklığından kiralamalarına dayanan finansman yöntemidir. Leasing olarak da adlandırılmaktadır.¹⁴⁶

Fiyat: Piyasada oluşan mal ve hizmetlerin değeridir.

Fiyat istikrarı: Paranın satın alma gücünün, enflasyonist ya da deflasyonist fiyat hareketlerine meydan vermeden, yatırımı, üretimi ve istihdamı sürdürmeye yetecek düzeyde tutulması durumudur.¹⁴⁷

Fiyat teorisi: Piyasayı belirleyen alıcı ve satıcı davranışları yani talep ve arz teorileri ile piyasa davranışı yani serbest rekabet ve aksak rekabet piyasalarında fiyatın nasıl oluştuğunu konu edinerek, mikro iktisadın önemli bir bölümünü oluşturur.¹⁴⁸

145 TCMB Terimler Sözlüğü

146 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara.

147 Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Globus Dünya Basımevi

148 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

Fizibilite: Bir yatırımın sağlayacağı kazanca değer olup olmadığının saptanabilmesi için yapılan çalışmalardır.¹⁴⁹

Fizyokratlar: Merkantilistlere karşı çıkararak temel üretim aracının toprak olduğunu ileri süren ve ekonomi tarihinde ilk kez bir düşünce sistemi geliştirerek bir isimle anılan gruptur.¹⁵⁰

Fon: Banknot, madeni para, kaydi para veya elektronik parayı ifade eder.¹⁵¹

Fonksiyonel gelir dağılımı: Yaratılan toplam gelirin, onun elde edilmesine katılan üretim faktörleri arasında dağılımıdır.¹⁵²

Fonlama: Kısaca öz kaynaklarını kullanarak kaynak sağlama yöntemi olarak ifade edilebilir. Senet ihraç edilmesidir. Şirketler, borç alarak ya da özkaynaklarını kullanarak kaynak sağlarlar. Bir maliyettir ve karlılık hesaplamalarında kullanılır.¹⁵³

Franchise anlaşması: Bir teşebbüsün diğerine, bir malın/hizmetin kendi reçetesine göre üretilmesi/sunulması veya bakımı hakkını verdiği ve o malın/hizmetin nihai tüketicilere yine kendi markası altında ulaştırılmasına müsaade ettiği, satış, kira, acentelik ve eser sözleşmelerine ilişkin hükümlerin uygulandığı karma bir anlaşmadır.¹⁵⁴

149 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara.

150 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

151 TCMB Terimler Sözlüğü

152 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi

153 www.iktisatsozlugu.com

154 Rekabet Terimleri Sözlüğü, Rekabet Kurumu yayınları, 5. Baskı

G

G8 Ülkeleri: Dünyanın en yüksek GSYH'a sahip 8 ülkeyi ifade etmektedir. Bu ülkeler; ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Japonya, Kanada ve Rusya'dır.¹⁵⁵

G20 Ülkeleri: Dünyanın en büyük ekonomileri içerisinde yer alan 19 ülkeden ve Avrupa Birliği Komisyonunda oluşan gruba verilen addır. G20 ülkeleri; Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Avustralya, Brezilya, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, İngiltere, İtalya, Japonya, Kanada, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan, Türkiye ve Avrupa Birliği Komisyonu'ndan oluşmaktadır.¹⁵⁶

Gayri safi milli hasıla: Bir ekonomide belirli bir sürede (genellikle bir yıl) üretilen tamamlanmış mal ve hizmetlerin gayri safi miktarlarının para cinsinden tutarları toplamıdır. Hesaplamada tamamlanmış mal ve hizmetler dikkate alınır. GSMH gayri safi kıymetlerin toplamıdır. Üretimde bulunurken aşınan

155 <https://tr.wikipedia.org>

156 <https://tr.wikipedia.org>

ve eskiyen şeylerin (amortisman) kıymeti göz önüne alınmaz.¹⁵⁷

- GSMH – Amortismanlar = SMH (Safi milli hasıla)
- SMH – Dolaylı Vergiler = MG (Milli gelir)
- Kişisel Gelir = Milli Hasıla – (Dağıtılmayan Kar Payları + Sosyal Güvenlik Kesintileri + Kurumlar Vergisi) + Transferler
- Kullanılabilir Gelir = Kişisel Gelir – Kişisel Gelir Vergisi

Geçici bütçe: Bütçenin mecliste reddi ya da mali yıla yetiştirilememesi durumunda, kamu hizmetlerinin aksamaması için hazırlanan bütçe.¹⁵⁸

Geçim ekonomisi: Üreticilerin üretimlerini piyasa için değil, kendi tüketimleri için yaptıkları, piyasaya bağımlı olmayan üretim ekonomisi.¹⁵⁹

Geçimlik ekonomi: Parasallaşmanın gerçekleşmediği doğal ekonomi ile dış ekonomik ilişkilerin gelişmediği kapalı ekonomi ve artık ürün üretilmeyen geçimlik üretimin bir arada olduğu ekonomidir.¹⁶⁰

157 İsmail Hakkı Düğher-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

158 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011

159 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

160 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

Gelir: Bir gerçek kişinin, bir takvim yılı içinde elde ettiği, tasarruf ve harcamasına kaynak teşkil eden her türlü kazanç ve iratların safi tutarıdır.¹⁶¹

Gelir dağılımı: Bir ekonomide belli bir dönemde yaratılan gelirin kişiler, toplumsal gruplar ve üretim faktörleri arasında bölüşülmesini ifade eder.¹⁶²

Gelir vergisi: Kişilerin gelirlerinden bir oran ölçüsünde devlete ödedikleri dolaysız vergidir.¹⁶³

Genel bütçe: Merkezi yönetim bütçesi içinde Cumhurbaşkanlığı, yargı organları, TBMM, bakanlıklar, kimi bakanlara bağlı bağımsız bütçeli kuruluşlar gibi, merkezi yönetimi oluşturan dairelerin bütçelerinin tümü.¹⁶⁴

Genel bütçeli daireler: Devletin temel fonksiyonlarını yürüten bazı merkez birimleri oluşturan kuruluşlardır. Bunların tüm giderleri devlet bütçesine konan ödeneklerden karşılanır ve görevleri gereği elde ettikleri gelirlerin tümü devlet geliri olarak devlet bütçesinde yer alır.¹⁶⁵

Genişletici para politikası: Ekonomiye canlandırmak veya deflasyondan kurtulmak amacıyla piyasa-
dan doğrudan tahvil alınması biçiminde açık piyasa işlemleri, reeskont ve faiz oranlarının düşürülmesi

161 Rükneddin Kumkale, Vergi ve Muhasebe Sözlüğü, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

162 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

163 www.tdk.gov.tr

164 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

165 Erhan Arda, Ekonomi Sözlüğü, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

gibi araçlarla para sunumunu artırmaya yönelik politikalarıdır.

Gider vergisi: Gelirin elde edilişi sırasında değil, harcanması sırasında vergilendirilmesi temeline dayanan vergi türü.¹⁶⁶

Gini katsayısı: Gelir eşitsizliğini tek bir değerde özetleyen Gini Katsayısı, kişisel gelir dağılımını ölçmede en çok kullanılan ölçüdür. Gini katsayısı 0 ile 1 arasında değişen bir katsayıdır. Bir toplumda herkes eşit gelir elde ediyorsa, katsayı 0 değerini almakta, toplumdaki tüm gelirler yalnızca bir kişinin eline geçiyorsa katsayı 1'e eşit olmaktadır. Katsayı bu iki aşırı durum arasında yer almaktadır.¹⁶⁷

Görünmez el prensibi: Birey ve firmaların kendi fayda ve çıkarlarını maksimize edecek şekilde davranması ekonomik etkinlik sağladığı için toplumsal çıkarı da maksimize etmiş olur. Bu şekilde piyasa mekanizması görünmez bir el gibi hangi malların üretileceği sorusuna cevap bulduğu gibi toplumsal çıkarların da artmasına yol açar. Adam Smith'e göre, üretici ve tüketicilerin sadece kendi çıkarlarını düşünerek hareket etmelerine rağmen topluma da hizmet ettiklerini vurgular.¹⁶⁸

Götürü vergi: Vergilendirilmiş birimde ne tür değişiklikler olursa olsun, her yükümlüden aynı tutarda

166 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

167 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

168 İsmail Hakkı Düşer-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

alınan, gelir ve varlık oranı yükseldikçe vergi oranının düştüğü vergi.¹⁶⁹

Güdümlü ekonomi: Serbest piyasa ekonomilerinin tersine, ekonomik örgütlenme ve etkinlikleri devletin yönlendirdiği ve denetlediği ekonomi.¹⁷⁰

Gümrük birliği: Üye ülkelerin karşılıklı ticaretleri üzerindeki gümrük tarifeleri, kotalar, ithal ve ihrac yasakları gibi her türlü engel ve kısıtlamaları kaldırarak, üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifelerinin ve ortak ticaret politikasının uygulandığı bütünleşme şeklidir.¹⁷¹

169 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

170 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

171 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

H

Halka arz: Sermaye piyasası araçlarının satın alınması için her türlü yoldan yapılan genel bir çağrışı ve bu çağrı devamında gerçekleştirilen satışı ifade eder.¹⁷²

Hane halkı: Hane halkları piyasalarda firmalarla karşı karşıya gelen birimdir. Mal ve hizmet piyasalarında tüketimi temsil ederler. Bu piyasalarda firmaların arz ettiği ürünleri talep ederler. Buna karşılık faktör piyasalarında firmalara üretim faktörü arz ederler. Firmaların talep ettiği emeği, ücret karşılığında hane halkı arz eder.¹⁷³

Harcırah: Yol masrafı, gündelik, aile masrafı ve yer değiştirme masrafından birini, birkaçını veya tamamını ifade eder.¹⁷⁴

Harç: Bazı kamu hizmetlerinden yararlanmak için, faydalananların ödedikleri bedeldir.

172 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

173 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

174 6245 Sayılı Harcırah Kanunu

Hazine: Devlet bütçesinin uygulanmasına ilişkin işlemleri yapmak, devletin elinde bulunan parayı korumak, gelir ve giderleri yer ve zaman bakımından denkleştirmekle görevli, banka özelliği taşıyan merkezi kuruluştur.¹⁷⁵

Hazine alacağı: Herhangi bir dış finansman kaynağından temin edilen finansman imkânları için verilen Hazine garantileri veya bu imkânların ikrazı suretiyle kullandırılması ya da bunlar dışında olmakla birlikte ilgili mevzuattan kaynaklanan işlemler nedeniyle doğan ve Hazine tarafından üstlenilen her türlü ödemeye ve/veya Hazine tarafından ikrazen ihraç edilen Devlet iç borçlanma senetlerine ilişkin olarak ortaya çıkan alacağını ifade eder.¹⁷⁶

Hazine bonosu: Hükümetlerin kısa vadeli borçlanma amacıyla çıkardıkları borç senetleridir. Bütçe açıklarını kapatmak ve kısa vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çıkarılır.¹⁷⁷

Hazine nakit dengesi: Genel bütçe kapsamında tahsil edilerek Hazine hesaplarına aktarılan vergi ve vergi dışı gelirler ile yine genel bütçede yer alan ödenekler çerçevesinde Hazine hesaplarından aktarılarak ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca gerçekleştirilen harcamalar arasındaki farkı ifade eder.¹⁷⁸

175 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

176 4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun

177 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

178 www.hazine.gov.tr

Hileli iflas: Borçlunun, iflasından önce ya da sonra, alacaklarını zarara sokmak kastıyla, hileli işlemlerde bulunmasıdır. Hileli iflas edenler ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar.¹⁷⁹

Hisse senedi: Anonim ortaklıklar tarafından çıkarılan ve anonim ortaklığın sermayesine belirli bir katılma payını temsil eden kıymetli evraktır.¹⁸⁰

Holding: Bir ana şirketin denetiminde olan şirketler topluluğudur. Yeteri kadar hisse senedini elinde bulundurarak gruptaki diğer şirketleri denetleyen şirkete holding şirketi adı verilir. Holdingi oluşturan şirketler farklı alanlarda faaliyet gösterebilirler.¹⁸¹

179 Nevzad Odyakmaz, Çalışma Hukuku Sözlüğü, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2007.

180 www.neoekonomi.com

181 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi, Güzem Yayınları, Ankara, 1992.

I-i

İç borçlar: Hükümetin ülke sınırları içinde kişi ve kurumlara ulusal para cinsinden borçlanmasıdır. Bu borçlanmanın iktisadi niteliği, satın alma gücünün özel ve kamusal kesimler arasında el değiştirmesidir. İç borçlanmada ülkenin kullanabileceği kaynaklara bir ek söz konusu değildir. Devlet, en yaygın yöntemle halka ve kurumlara sattığı kağıda bağlı bono, tahvil ve kağıda bağlı olmayan yöntemlerle borçlanabilir. İç Borçlanma; kısa-uzun vadeli, teminatlı-teminatsız ve zorunlu-gönüllü olarak üç gruba ayrılabilir.¹⁸²

İhracat: Bir ülkede üretilen mal ve hizmetlerin diğer ülkelerdeki tüketicilere satılmasıdır.¹⁸³

İkame elastikiyeti: Tüketicinin bir mal yerine bir diğerini talep etmeğe ve girişimcinin bir faktör yerine ötekini kullanmaya karar verdikleri takdirde elde edecekleri avantajın derecesini gösteren ölçüdür.¹⁸⁴

182 www.iktisatsozlugu.com

183 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

184 www.iktisatsozlugu.com

İkame mallar: Aynı ihtiyacın karşılanmasına yönelik olarak üretilmiş ve birbirlerinin yerine kullanılabilen mallardır. Aynı ihtiyacın giderilmesinde biri diğerinin yerine kullanılabileceğinden ikame mallardan birinin fiyatı azaldığında buna bağlı olarak diğerine olan talebin azalması veya birinin fiyatı arttığında ikame edilebilirlik oranına göre diğerine olan talebin artması beklenir.¹⁸⁵

İktisat politikası: Hükümetin belirli ekonomik ya da sosyal amaçlara ulaşmak için almış olduğu önlemlerin oluşturduğu sistematik bir bütündür. İktisat politikasının amaçları şu şekillerde olabilir; dış ödeme açıklarının giderilmesi, işsizlikle mücadele, enflasyon hızının düşürülmesi, bölgesel kalkınma, gelir dağılımı dengesi, vs. Hükümet bu amaçlara ulaşmak için çeşitli araçlar kullanmak durumundadır.¹⁸⁶

İktisadi bunalım: Ekonominin yeniden üretim sürecinde büyümenin durması sonucu, üretim düzeyi ile talep düzeyi arasında belirgin bir uyumsuzluğun ortaya çıktığı dönemdir. Şiddetli ekonomik düzensizlik ve dengesizlik halini ifade eder.¹⁸⁷

İnsani gelişmişlik endeksi: Dünya ülkelerinin ilerlemesini, iktisadi ve sosyal göstergeler temelinde ölçmek maksadıyla Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı çerçevesinde geliştirilmiş bir endekstir. İn-

185 Rekabet Terimleri Sözlüğü, Rekabet Kurumu yayınları, Beşinci Baskı, Ankara, 2014.

186 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi, Güzem Yayınları, Ankara, 1992.

187 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002

sani gelişmişlik endeksinin göstergeleri; doğuştan hayat beklentisiyle ölçülen ömür uzunluğu, yetişkin okur-yazarlığı, kişi başına gerçek GSMH ile ölçülen hayat standardıdır.¹⁸⁸

İslam ekonomisi: • İslam'ın ekonomiye bakan tarafıdır; yani ekonomi ile ifade edilen bütün meseleler hakkında getirmiş olduğu emir, yasak ve tavsiyelerin tümüne birden verilen addır. İslam ekonomisi; üretim, tüketim, mülkiyet, mübadele tedavül gibi iktisadi faaliyetleri merkezine alan bilim dalıdır. İslam Ekonomisi, Kuran-ı Kerim başta olmak üzere, tefsirler, Hadis kitapları ve şerhleri gibi kaynaklara dayanan emir ve yasakların işletildiği sosyo-ekonomik düzeni ifade eder.¹⁸⁹

İslam Kalkınma Bankası: Türkiye'nin de aralarında yer aldığı 22 İslam ülkesi tarafından kurulan uluslararası kalkınma bankasıdır. İslam Konferansı Teşkilat'ının Aralık 1973 Cidde zirvesinde alınan karar ile oluşturulmuş ve 1975 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Faizsiz bankacılık sistemine göre çalışan bu kuruluş, İslam ülkelerinde kalkınma projelerini desteklemek, teknik ve bilimsel yardımlarda bulunmak ve ticaretin gelişimini sağlamayı amaç edinmiştir. Banka'nın organları; üye ülke maliye bakanlarından oluşan Guvernörler Komitesi ve on üç üyeli Yönetim Kurulu'dur.¹⁹⁰

188 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

189 Prof. Dr. Osman ESKİCİOĞLU, İslam ve Ekonomi, Anadolu Dağıtım

190 Aytekin Y. Haluk, Bankacılık ve Finansal Terimler Sözlüğü, Palme Yayıncılık, Ankara, 2008.

İthalat: Bir ülkenin, özel kişi, kuruluş ya da kamu kurumları aracılığıyla başka ülkelerde üretilmiş mal, sermaye ya da hizmet satın almasıdır.¹⁹¹

İzmir İktisat Kongresi: 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında Türkiye İktisat Kongresi adıyla İzmir’de toplanan ve çeşitli toplumsal sınıf ve tabakaların yeni dönemdeki ekonomik-siyasal beklentilerini ortaya koydukları kongredir.¹⁹²

191 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara.
192 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

K

Kalkınma: Bir ekonomide üretim ve kişi başına gelirin artması ile birlikte toplumsal ve kültürel yapının gelişip yenileşmesidir.¹⁹³

Kambiyo işlemleri: Nakit, döviz, altın veya senet gibi birinci dereceden üçüncü dereceye kadar likit sayılan menkul değerler üzerine yapılan işlemleri kapsar.¹⁹⁴

Kamu: Genel olarak topluma ait, özeline tersine bir ya da birkaç kişiye değil, tüm halkı kapsayan, diğer bir anlamıyla devlet veya hükümete ait olan anlamındadır.¹⁹⁵

Kamu borçları: Bir ülkede merkezi veya yerel yönetimlerin tümünü kapsayan hükümet borçlarıdır. İç ve dış borçlardan oluşabilir. İç borçlar bütçe açıklarını karşılamak, dış borçlar ise kalkınma ya da dış ödeme açıklarını gidermek için oluşur.¹⁹⁶

193 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara,

194 www.iktisatsozluugu.com

195 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi, Güzem Yayınları, Ankara, 1992.

196 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi, Güzem Yayınları, Ankara, 1992.

Kamu gelirleri: Yerel yönetim kuruluşlarının, para-fiskal kurumların ve kamu iktisadi teşebbüslerinin gelirleridir.¹⁹⁷

Kamu giderleri: Devletin yüklendiği fiskal ve ekstra fiskal görevleri gerçekleştirmek amacıyla yaptığı giderlerdir. Kamu giderleri, geniş anlamda; merkezi idare giderleri yanında mahalli idare kuruluşlarının, kamu iktisadi teşebbüslerinin ve para fiskal kurumlarının giderlerini kapsamaktadır.¹⁹⁸

Kamu harcamaları: Devletin savunma, eğitim, güvenlik, alt yapı hizmetleri, din hizmetleri gibi temel görevlerini yerine getirmek amacıyla yaptığı harcamaların tümüdür.¹⁹⁹

Kamu hizmeti: Toplumsal gereksinimleri karşılayacak mal ve hizmetlerin üretimidir.²⁰⁰

Kamu iktisadi teşekkülleri: Kuruluş sermayesinin tümü devlete ait olan ve temel nitelikteki mal ve hizmetleri, tekel mallarını üretip pazarlayan kuruluşlardır.²⁰¹

Kamu maliyesi: Devlet etkinliklerini ekonomik ve mali yönden inceleyerek oluşumların nedenleri ve so-

197 Serpil Ağcakaya, Kamu Maliyesi, Dizgi Ofset, Birinci Baskı, Isparta, 2008.

198 Abdurrahman Akdoğan, Sadık Kırbaş, Saygın Eyüpgiller, Açıklamalı Maliye ve Vergi Sözlüğü, Birlik Yayıncılık, Ankara, 1986.

199 Serpil Ağcakaya, Kamu Maliyesi, Dizgi Ofset, Birinci Baskı, Isparta, 2008.

200 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara.

201 Nevzad Odyakmaz, Çalışma Hukuku Sözlüğü, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2007.

nuçları üzerinde durup ortaya çıkan sorunlara çözüm yolları araştıran bilim dalıdır.²⁰²

Kamu net borç stoku: Kamu sektörünün iç ve dış borç yükümlülüğü toplamından kamu sektörünün elinde bulundurduğu finansal varlıkların düşülmesi ile hesaplanan kamu kesimi net borç stokunu ifade eder.²⁰³

Kapasite kullanım oranı: Üretim maliyetlerinin düzeyini belirlemede kullanılan, bir işletme, firma ya da ülkedeki üretim tutarının, en yüksek kapasite üretim düzeyine oranıdır.²⁰⁴

Kapitalizm: Devlete karşı ferdi hak ve hürriyetlerin savunucusu bir sistemdir. Kapitalizm para kuvveti, kar gayesi ve sermayedarların üstün mevki tuttıkları rejimdir.²⁰⁵

Kar: Belirli bir dönemde gelir ve giderler arasındaki gelir lehine oluşan farktır.²⁰⁶

Kara para: Yasal yolla elde edilmemiş ya da vergisi ödenmemiş paradır.²⁰⁷

Karma ekonomi: İktisadi hayatın yönlendirilmesinde özel kesimin yanı sıra kamu kesiminin de belirli

202 Nevzad Odyakmaz, Çalışma Hukuku Sözlüğü, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2007.

203 TCMB Terimler Sözlüğü

204 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara.

205 İsmail Hakkı Düğger-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

206 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

207 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara.

bir payla üretici, düzenleyici ve denetleyici olarak rol aldığı ekonomi düzenini ifade eder.²⁰⁸

Kartel: Fiyat tespiti, müşterilerin, sağlayıcıların, bölgelerin ya da ticaret kanallarının paylaşılması, arz miktarının kısıtlanması veya kotalar konması, ihalelerde danışıklı hareket konularında, rakipler arasında gerçekleşen, rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve/veya uyumlu eylemlerdir.²⁰⁹

Katma bütçeler: Giderlerini, kendi özel giderleri ile karşılayan ve genel bütçe dışında yönetilen kamu kuruluşlarının bütçeleridir.²¹⁰

Kayıt dışı ekonomi: Yasalarla getirilmiş veya genel kabul görmüş istisnalar dışında, ekonomik faktörlerin, faaliyetlerin, süreçlerin ve bunların katma değer, getiri, paylaşım ve dağıtımlarının devletin bilgi ve kayıtları dışında sürdürülmesidir.²¹¹

Keynesyen ekonomi: John Maynard Keynes'ten önce, hükümetler, düzenlenmemiş bir ekonominin kendiliğinden tam istihdama ve buna bağlı olarak dengeye yöneleceğini öngören laissez-faire (bırakınız yapsınlar) iktisadının argümanlarını kabul etmekteydiler. Keynes ise (1936) dengenin o noktaya varılmadan önce sağlanabileceğini, dolayısıyla tam istihdama ulaşmak isteyen hükümetlerin toplam talebi harekete

208 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

209 Rekabet Terimleri Sözlüğü, Rekabet Kurumu yayınları, Beşinci Baskı, Ankara, 2014.

210 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi, Güzem Yayınları, Ankara, 1992.

211 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

geçirerek ekonomiye etkin bir şekilde müdahale etmelerini savunmuştur.²¹²

Kişi başı milli gelir: Toplam milli gelirin, ülke nüfusuna bölünmesiyle ulaşılan gelirdir.

Kişisel gelir: Bireyin, kişisel vergilerini ödmeden önceki geliridir.²¹³

Klasik iktisat düşüncesi: 18. yüzyıl sonlarında fizyokratların “bırakınız yapsınlar” ideolojisini sürdürerek bunu destekleyecek iktisat teorisi geliştiren akım. Bu okula mensup iktisatçılar, ekonominin kendiliğinden ve daima dengede olacağını, toplumsal ve ekonomik dengenin bireysel çıkarların toplamının oluşturacağı doğal yapı içinde gizli bir el aracılığı ile sağlanacağını, ekonomiye hiç bir şekilde müdahale edilmemesi halinde ulusal ve uluslararası iş bölümünün tüm toplumların refahını maksimum kılacağını savunmuşlardır.²¹⁴

Kleptokrasi: Bir ülkede iktidarı ele geçiren bir ailenin ya da siyasi veya dini grubun, o ülkenin kaynaklarını sistemli olarak soyması demektir ve kısaca Hırsızlar rejimi anlamına gelir. Demokrasinin bütün kurumlarıyla yerleşmediği ülkelerde görülen bu durum, o ülkelerin gelişmesinin önündeki en büyük engellerden biri olmaktadır.²¹⁵

212 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akinhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

213 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara.

214 www.iktisatsozluugu.com

215 <https://tr.wikipedia.org>

Know-how: Kişilerin, işletmelerin, örgütlerin veya toplumların teknolojik, teorik ve pratik bilgi, beceri ve tecrübe birikimidir.²¹⁶

Komisyonculuk: Alıcı ile satıcıyı, arz ile talebi belirli bir bedel karşılığı buluşturarak, piyasayı oluşturma işidir.²¹⁷

Komodite: Komodite işlemi herhangi bir kalite farkı göstermeyen emtiaların uluslar arası piyasalarda yüklü miktarlarda ve anlık olarak alınıp satılmasıdır. Komodite çok değişik türden emtialara konu edilen bir tr alım satım sözleşmesidir. En yaygın ürünler, petrol, altın ve tarım ürünleridir.²¹⁸

Konsolidasyon: Bir borcun borçlusu tarafından ödenmeyip zorunlu veya gönüllü olarak vade, faiz, tür ve benzeri yönlerden yeniden yapılandırılmasını ifade eder.²¹⁹

Konvertibilite: Sözlük anlamıyla paranın serbestçe dövize çevrilebilirliği demek olan konvertibilite; bir ülke ulusal parasının, diğer ülke ulusal paraları ile serbestçe değiştirilebilmesi, döviz piyasasında serbestçe alınıp satılabilmesi, başka ülke paralarına dönüştürülebilmesi, ulusal paranın ülkeye giriş ve çıkışının serbest olması özelliğidir.²²⁰

216 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

217 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

218 Nazım Öztürk, Para, Banka, Kredi, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2014

219 TCMB Terimler Sözlüğü

220 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

Kredi: Mali kurumlarca kişi ve kuruluşlara belirli bir dönem için belirli bir bedel karşılığında verilen borç paradır.²²¹

221 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

L

Liberalizm: Serbestlik, bireysel ve toplumsal özgürlük savunuculuğu olarak ifade edilebilir. Kamu otoritesinin ekonomik, sosyal, dinsel vb. gibi süreçlere müdahale etmesine, ya da bu süreçlere kendi istediği doğrultuda yön vermek yönündeki girişimlerine karşı çıkılması gerektiğini ileri süren görüştür. Bu çerçevede devletin ekonomiye müdahale etmemesi, yahut iktisadi hayatın yönlendirilmesine yönelik devlet müdahalesinin asgari düzeyde tutulması gerektiğini; arz-talep mekanizması ya da fiyat mekanizmasıyla piyasanın iktisadi ve sosyal açıdan en yararlı sonuçları üreteceğini savunmaktadır.²²²

Libid: Londra Bankalararası Para Piyasasında, itibarı yüksek bankaların birbirlerinden temel para birimleri (ABD doları, euro, İngiliz sterlini, Japon yeni ve İsviçre frangı) üzerinden mevduat kabul etme işlemlerinde uyguladıkları faiz oranıdır.²²³

Libor: Londra bankalar arası işlemler faiz oranıdır. Uluslararası ticari işlemlerde faiz oranı belirlenirken

222 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

223 TCMB Terimler Sözlüğü

Londra bankalar arası işlemler faiz oranı referans olarak kullanılır.

Likidite: Kolaylıkla paraya çevrilebilecek özellikteki varlıklardır.

Likidite tuzağı: Para arzı ne kadar artarsa artsın, faizlerin belli bir düzeyin altına inmediği durumdur.²²⁴

Liyakat: Bir mesleğe, sosyal konuma veya statüye gerekli görülen özelliklere sahip olma nedeniyle layık olma durumudur. Liyakat sistemi ile istihdam edilecek kişilerin, kişisel dostluk, aynı partiden olma veya aynı siyasi görüşü paylaşma, soyluluk vb. ölçütlere göre değil; görevin gerektirdiği yeterlilik, nitelik ve yeteneklerin ölçüldüğü, aynı şartları taşıyan herkesin katılımına açık olarak yapılan sınav yoluyla belirlenir.²²⁵

Lorenz eğrisi: Ülkelerdeki gelir dağılımını ölçmek için kullanılan ve gelir dağılımını grafiksel olarak gösteren eğridir.²²⁶

224 Zafer Tunca, Makro İktisat, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

225 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002

226 Fahri Göker, Ekonomi Sözlüğü, Paradigma Kitabevi Yayınları, Ankara, 2012.

M-N

Maaş: Genellikle “memur” statüsünde çalışanlara, bunların emekli, dul ve yetimlerine ödenen aylığı ifade eder. İşçilere yapılan ödeme ise “ücret”tir. Maaş, işveren tarafından, çoğunlukla günlük, haftalık veya aylık şekilde ödenir. Maaşın miktarı genellikle bir işgünü veya saati baz alınarak hesaplanır. Günlük olarak ödenen maaşa yevmiye denir.²²⁷

m.n

Makro ekonomi: Ekonomi biliminin, toplam tüketim, toplam üretim, toplam tasarruf, toplam yatırım, toplam gelir (milli gelir) ve istihdam gibi toplam büyüklüklerini inceleyen ve bunlar ile ilgili çözümlenme ve çıkarımlar yapan alt dalı. Mikro ekonomiden farklı ekonomiyi bir bütün olarak ele alıp, makro denge çözümlenmeleri üzerinde çalışır. İşsizlik, enflasyon, toplam üretim ve tüketim, gelir dağılımı makroekonominin ana konuları olarak sayılabilir.²²⁸

Mali tablolar: Türk Vergi Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu’na bazı şirketler için zorunlu olarak tutulan, şirketin dönemsel faaliyetleri sonucu hazırlamak ve yayınlamak (halka açık şirketler, aracı kurumlar vb.) zorunda oldukları

²²⁷ Kenan Ören, Sosyal Politika Ders Notları, Isparta, 2009.

²²⁸ <https://tr.wikipedia.org>

ve ilgili şirketin performansını gösteren, standartlaştırılmış muhasebe kayıtlarıdır. Başlıcaları bilanço, gelir-gider tablosu, satılan malın maliyeti, kâr dağıtım, fon ve nakit akım tablolarıdır.²²⁹

Mali yardım: Merkezi yönetimin, genellikle belli bir amaçla kullanılmak üzere kent yönetimlerine yaptığı doğrudan para yardımıdır.²³⁰

Maliye politikası: Mali araçların, iktisadi büyüme, istikrar ve gelir dağılımında adaletin sağlanması gibi genel iktisadi amaçların gerçekleştirilmesinde kullanılmasıdır.²³¹

Manipülasyon: Piyasada canlılık yaratmak amacıyla suni olarak alım/satım yapmaktır.²³²

Marjinal fayda: Belli bir malın tüketici tarafından kullanılan ek biriminin, o malın toplam faydasında yaptığı değişikliklerdir.

Menkul kıymetler: Ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Sermaye Piyasası Kurulu'na belirlenen kıymetli evraktır.²³³

Merkantilizm: 16. ve 18. yüzyıllar arasında özellikle Avrupa'da benimsenen, ulusal devletlerin siyasal

229 www.iktisatsozlugu.com

230 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara.

231 Serpil Ağcakaya, Kamu Maliyesi, Dizgi Ofset, Birinci Baskı.

232 Ö. Faruk Çolak, A. Hakan Çermikli, Para Banka Sözlüğü, Alkım Kitapçılık Yayıncılık, İstanbul, 1997.

233 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

ve ekonomik gücünü, sahip olunan değerli madenlerin tutarına bağlayan, bunun için devletin, ihracatı özendirirken, korumacı yöntemlerle ithalatı engellemesi gerektiğini savunan düşünce akımıdır.²³⁴

Merkez bankası: Parasal otoritedir. Kağıt paranın basılması ve dolaşıma sokulması merkez bankasının görevidir. Merkez bankası, para, faiz ve kur politikalarını yürüterek ekonomik dengelerin oluşumuna katkıda bulunmaktadır.²³⁵

Mevduat: Gerçek ve tüzel kişilerin, istedikleri anda ya da belirli bir süre sonra geri almak üzere belli finansal kurumlara yatırdıkları paradır.²³⁶

Mevduat bankası: Vadesiz ve kısa vadeli mevduat toplayarak çeşitli şekillerde plase eden bankalardır. Bu bankalara daha çok ticari bankalar adı verilmektedir.²³⁷

Mikro iktisat: Ekonomik olayları bireysel açıdan ele alan ve çözümleyen iktisat dalıdır. Özellikle tüketicilerin ve firmaların davranış biçimlerini inceleme konusu yapar.²³⁸

Milli gelir: Bir ekonomide belirli bir dönemde (genellikle bir yıl) üretilen tamamlanmış mal ve hizmetlerin net kıymetlerinin piyasa fiyatlarıyla ifadesinden dolayı vergiler (tüketime bağlı vergiler örneğin

234 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara
235 Dünyada kurulan ilk merkez bankası Hollanda Merkez Bankası'dır. Mahfi Eğilmez, Ercan Kumcu, Ekonomi Politikası, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2008.

236 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara
237 Erhan Arda, Ekonomi Sözlüğü, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

238 www.iktisatsozlugu.com

K.D.V. gibi) çıkarılırsa MG kavramına ulaşılır. MG, esasen bir ekonomide bir yılda tüm üretim faktörlerinin net olarak ortaya koyduğu “katma değer”dir. $MG = SMH - \text{Dolaylı Vergiler}$.²³⁹

Milli servet: Bir ülkede ikamet edenlerin sahip oldukları toplam servet miktarıdır.²⁴⁰

Monetarizm: Enflasyon ve deflasyon sürecini; para arzı değişmelerinin reel para talebi, nominal ve reel faiz oranları ve enflasyonist beklentiler üzerine etkisi ile açıklayan teoridir.²⁴¹

Monopson: Tek bir alıcının olduğu piyasadır (tekel).
Moratoryum: Vadesi gelmiş borçların kanunla, mahkeme kararı ile ve anlaşma ile ertelenmesine denir.²⁴²

Mudarebe: Finansman bir işletmenin kuruluşu için olmazsa olmaz şarttır. Bu itibarla kişi ne kadar üstün beceri ve bilgi birikimine sahip olursa olsun mali gücü olmadığı müddetçe bir işletme açması imkansızdır. Bu noktada uygulanabilecek en makul yöntemlerden birisi mali gücü olan fakat işletme kabiliyeti ya da zamanı olmayan birisiyle ortaklık kurmaktır. Bu ortaklıkta bir taraf sermayeyi diğer taraf ise işgücünü temin eder. Kurulacak bu ortaklık ile sermaye sahibi parasını, meşru bir yolla nemalandırmakta, işgücü sahibi de hem çalışmakta hem de para kazanmaktadır. Bu tür ortaklığa, bir tarafın sermayesini, diğer tarafın

239 İsmail Hakkı Düğer-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen K

240 Erdal Ünsal, Makro İktisat, İmaj Yayınevi, Ankara, 2009.

241 Zafer Tunca, Makro İktisat, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

242 Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet, 1988

ise emeğini ortaya koyarak meydana getirdiği ortaklığa emek-sermaye ortaklığı (mudarebe) denir.²⁴³

Murabaha: İslam Ticaret Hukukunda “güven esasına dayalı alışveriş sözleşmeleri” arasında yer alır. Bu alışverişte satıcı malın kendisine maliyetini müşteriye açıklamakta ve bu maliyet üzerine bir miktar kar koyarak satmaktadır. Alıcı satıcının bu beyanına güvendiği için bu tür satış, güven esasına dayalı satış sözleşmeleri arasında yer alır. Satıcının malın maliyetini açıklarken kesinlikle doğru miktarı söylemesi gerekmektedir.²⁴⁴

m.n

Navlun: Gemiyle bir yerden bir yere taşınacak eşyanın tümü ve bu yükün taşınması için alınan ücrettir.²⁴⁵

Neoklasik iktisat düşüncesi: İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra geliştirilen Klasik İktisat Ekolü geleceğine bağlı bir ekoldür. Neoklasik iktisatçılar daha çok statik denge koşulları altında, mikro ekonomik teorilerle ilgilenmişlerdir.²⁴⁶

Net hata ve noksan: Ölçüm hataları, yanlış beyanlar, gelirlerin sistem dışına çıkarılması veya finansmanının sistem dışından sağlanması, dış ticarete konu olan malların hareketi ile ödemelerin farklı bilanço dönemlerinde yapılması gibi nedenlerden dolayı ödemeler bilançosunda denkliği sağlamak üzere kullanılan bir kalemdir.²⁴⁷

Nominal değer: Bir kıymetin üzerinde yazan değerdir.²⁴⁸

243 <http://islamekonomisi.org/>

244 <http://islamekonomisi.org/>

245 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara

246 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi, Güzem Yayınları

247 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

248 TCMB Terimler Sözlüğü

Off-shore: Basitçe ikamet bölgenizin dışındaki bir yer anlamına gelir. Off-shore ortak nitelikleri bir yatırımcının kendi ülkesinin dışında var olan aktiflerini yapılandırmayı amaçlayan stratejilerin bir araya gelmesinden oluşan bir kavramdır. Bireyler ve şirketler off-shore mekanizmalarına başvururken varlık koruması, vergi planlaması ve yatırımda gizlilik gibi amaçlar güderler.

Okun Yasası: İşsizlik ile üretim kaybı arasındaki ilişki, Amerikalı İktisatçı Arthur Okun tarafından incelenmiş, Okun'un tespit ettiği korelasyon daha sonra Okun Yasası olarak kabul edilmiştir. Okun yasasına göre işsizlik oranındaki her bir %1'lik artış GSMH'nin %2.5 oranında daha düşük değerde olmasına neden olmaktadır.²⁴⁹

Oligopol: Ürünlerinin fiyat ve miktarını birbirlerine karşılıklı biçimde bağımlı olarak belirleyebileceklerinin farkında olan az sayıda firmanın bulunduğu piyasa biçimidir.²⁵⁰

249 Kemal Biçerli, Çalışma Ekonomisi, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2007.

250 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.)

Optimum: Ekonomi bakımından en uygun koşulları ifade eder.

Ordinal fayda: Faydanın 1,2,3,...şeklinde mutlak sayılar cinsinde değil, sıralama şeklinde ölçülebileceğini öne süren görüştür. Buna sırasal fayda görüşü de denilmektedir. Alfred Marshall faydanın mutlak bir şekilde ölçülebileceğini kabul etmiş ve buna kardinal fayda görüşü adını vermişti. Edgeworth ise, mutlak fayda görüşüne karşı çıkararak, faydanın ancak ordinal ya da sırasal anlamda ölçülebileceğini belirtmiştir. Burada belli bir tüketicinin iki değişik mal bileşimleri arasındaki tercihleri karşılaştırmaktadır.²⁵¹

0.0

Orta gelir tuzağı: Bir ekonominin belirli bir kişi başına gelir düzeyine ulaştıktan sonra orada sıkışıp kalması haline orta gelir tuzağı denir. Orta gelir tuzağı bir ekonomide kişi başına gelir düzeyinin belirli bir aşamadan öteye gidememesi halini ya da belirli bir gelir düzeyine ulaştıktan sonra durgunluk içine girilmesi durumunu özetleyen bir yaklaşımdır. Dünya Bankası orta gelirli ekonomileri 1.006-12.275 \$ olarak tanımlamaktadır.²⁵²

Ortak Pazar: Ekonomik bütünleşmelerin ileri bir aşamasıdır. Ortak pazar oluşturan ülkeler aralarındaki ticarete gümrük tarifelerini, miktar kısıtlamalarını ve diğer kısıtlayıcı önlemleri kaldırırılar. Birlik dışındaki ülkelere karşı ortak bir gümrük tarifesi uygularlar.²⁵³

251 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi, Güzem Yayınları, Ankara, 1992.

252 <http://www.mahfigilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

253 Cem Alpar, Tuba Ongun, Dış Ticaret Ansiklopedik Sözlük, Türkiye Dış Ticaret Derneği Yayınları, Ankara, 1986.

Otarşi: Kendi kendine yeterli olan, dış alemle ilişkisi bulunmayan ekonomi. Kapalı ekonomi ekonomik iken, otarşi daha çok siyasi anlam taşır. Siyasal nedenlerle ve daha çok askerlik ve güvenlik kaygılarıyla başka ülkelere muhtaç olmamak ve üretim ve tüketimini kendi kaynaklarıyla sürdürmek isteyen ülkeler genellikle otarşi ekonomiyne sahiptirler.²⁵⁴

Oyun teorisi: Akılcı davranan bireylerin kararlarıyla ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sonuçları ele alan matematik temelli bir disiplindir. Her oyuncunun kendi kararını diğer oyuncuların kararlarını göz önüne alarak stratejik olarak vereceği kabul edilir. Sadece bireyleri değil, belirli bir karar verme yetisine sahip herhangi bir birimi, mesela bir teşebbüsü oyuncu olarak görmek mümkündür.²⁵⁵

Ödemeler dengesi: Bir ülkenin, belli bir dönem içinde öteki ülkelerle yaptığı tüm ekonomik işlemlerin, dizgisel biçimde dökümünün yapıldığı ve söz konusu ülkenin uluslararası ekonomik ilişkilerinin nitelik ve boyutlarını, gelir-gider dengesini gösteren bilanço.²⁵⁶

Ölçek ekonomisi: Üretim ölçeği arttığında ortalama maliyette meydana gelen değişikliklerdir. Üretim arttıkça ortalama maliyetler azalıyorsa, pozitif ölçek ekonomisi vardır. Aksi halde, negatif ölçek ekonomisi söz konusudur.²⁵⁷

254 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

255 Rekabet Terimleri Sözlüğü, Rekabet Kurumu yayınları, Beşinci B.

256 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

257 M. Ö. Paşaoğlu (2003), Doğal Tekellerde Regülasyon ve Rekabet Bir Örnek: İngiliz Elektrik Sektörünün Yeniden Yapılandırılması, Rekabet Kurumu, Ankara.

Örümcek Ağı Teorisi: Tarımsal üretimde neyin, ne kadar üretileceğine dair verilen kararlar, tarımsal ürünlerin bir önceki yıl piyasa fiyatlarının bir sonucudur.²⁵⁸

Öz sermaye: İşletmenin varlık değerleri üzerindeki ortaklık haklarının tutarını ifade eder. Hem varlıklar koymak, hem de işletme faaliyetlerinin sonucu olan kâr payını, işletmede alıkoymak suretiyle ortaya çıkan ortakların işletme üzerindeki mülkiyet hakkı toplamına öz sermaye adı verilmektedir.²⁵⁹

Özelleştirme: Kamu sahipliğinde olan varlıkların ya da işletmelerin mülkiyetinin, yönetiminin ya da denetiminin özel kuruluşlara devredilmesidir.²⁶⁰

0.0

258 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

259 www.iktisatsozluğu.com

260 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

P-R

Para: Bağımsız satın alma gücü olan, genel bir değişim aracıdır.²⁶¹

Parafiskalite: Devlet müdahalesi yanında gelişen çeşitli sosyal birlik ve örgütlerin mali yapısını, işleyişini ele alıp inceleyen dala verilen addır.²⁶²

Para politikası: Bankaların aktif-pasif davranışları yani dolaşımdaki para miktarının, ekonominin genel hedefleri ile tutarlı olarak ayarlanmasıdır. Para politikasının amaçları; fiyat istikrarını sağlamak, gelir-üretim düzeyi istikrarını sağlamak, dış ödemeler dengesini sağlamaktır.²⁶³

Parite: Bir ülkenin parası esas alınarak diğer ülke parasının bu esas alınan ülke parası karşısında hesaplanan değeridir.²⁶⁴

261 İsmail Hakkı Düğer-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

262 Serpil Ağcakaya, Kamu Maliyesi, Dizgi Ofset, Birinci Baskı, Isparta, 2008.

263 İsmail Hakkı Düğer-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

264 TCMB Terimler Sözlüğü

Patent: Buluş sahibine, buluşu ile ilgili olarak verilen, buluşunu ekonomik açıdan değerlendirme imkânını tanıyan ve buluşundan izinsiz olarak başkalarının yararlanmasına engel olma yetkisi veren mutlak bir haktır.²⁶⁵

Pazarlık gücü: Pazar koşullarının pazarlığa uygun olmasıyla kazanılan güçtür.²⁶⁶

Perakende: Yapımcıdan tüketiciye uzanan dağıtım zincirinin son halkası olarak malların teker teker ya da azar azar satılmasına dayanan ve bu biçimde alınan ya da satılandır.²⁶⁷

Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü: Kısaca OPEC olarak bilinen ve 14 Eylül 1960 tarihinde, İran, Irak, Kuveyt, Suudi Arabistan ve Venezuela tarafından ortak bir petrol üretimi ve fiyatlandırması politikası izlemek üzere Bağdat'ta imzalanan anlaşmayla oluşturulan kuruluştur.²⁶⁸

Philips eğrisi: Kişi başına düşen gayri safi milli hasılanın tam istihdam düzeyini aşması durumunda genel fiyat düzeyinin yükselmeye devam etmesi eğiliminden hareket eden Philips Yasası'na göre çalışır. İşsizlik oranındaki değişimle, parasal ücret artış hızı arasındaki ilişkinin grafik yardımı ile gösterilmesidir.

265 Ünal Tekinalp, Fikri Mülkiyet Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2002.

266 Orhan Hançerlioğlu, Ticaret Sözlüğü, Remzi Kitabevi, Ankara, 1982.

267 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011

268 Cem Alpar, Tuba Ongun, Dış Ticaret Ansiklopedik Sözlük, Türkiye Dış Ticaret Derneği Yayınları, Ankara, 1986.

Philips Yasası'na göre, parasal ücretler işsizliğin düşük olduğu durumlarda daha hızlı artar.²⁶⁹

Piyasa: Alıcı ve satıcıların oluşturduğu bir mübadele ağıdır.²⁷⁰

Piyasa türleri şu şekilde ifade edilebilir;

- ***Ayı piyasası:*** Borsada kötümserlik havasının hâkim olduğu piyasadır.²⁷¹
- ***Boğa piyasası:*** Borsada iyimserlik havasının estiği durumdur.²⁷²
- ***Döviz piyasası:*** Ülkeler arasında paraların transfer olduğu uluslararası piyasadır.²⁷³
- ***Para piyasası:*** Bir yıl veya daha kısa süreli borç verilebilir fonları arz edenler ile bu tür kısa süreli fonları talep edenlerin bir araya geldikleri piyasadır.²⁷⁴

Piyasa dengesi: Herhangi bir piyasada arz ve talebin kesiştiği noktadır.²⁷⁵

269 Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet, 1988

270 İsmail Hakkı Düğer-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

271 İlker Parasız, Modern Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Ezgi Kitabevi, Bursa, 1999.

272 İlker Parasız, Modern Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Ezgi Kitabevi, Bursa, 1999.

273 İlker Parasız, Modern Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Ezgi Kitabevi, Bursa, 1999.

274 Mahfi Eğilmez, Ercan Kumcu, Ekonomi Politikası, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2008.

275 İsmail Hakkı Düğer-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

Piyasa ekonomisi: Liberal görüşlere dayanan ve piyasaya terk edilen iktisadi hayattır.²⁷⁶

Piyasa sosyalizmi: Üretim araçları mülkiyetinin kolektif olduğu, kaynak dağıtımının piyasa kurallarına göre gerçekleştiği ekonomik sistem modelidir.²⁷⁷

Portföy: Bir yatırımcının sahip olduğu taşınır değerlerin tümüdür.²⁷⁸

Rant: Modern ekonomide rant, arz bakımından sabit olan üretim faktörlerine ilişkin kazançları ifade eder. Böylelikle, bu faktörlerin fiyatını yükseltmek bunların bulunabilirliğini artırmaz ancak faktöre göre getiriye yükseltir. İktisatçılar ekonomik rant terimini sürekli olarak sabit arzda olan faktörlere yapılan ödemeyi belirtmek için kullanmaktadır.²⁷⁹

Rayiç değer: Bir iktisadi kıymetin, değerlendirme günündeki normal alım-satım değeri; piyasa değeridir.²⁸⁰

Reel gelir: Reel gelir, gelirin gerçek satın alma gücüdür. Reel Gelir = Parasal Gelir/Fiyat Endeksi'dir. Parasal gelirdeki yüzde değişme ile fiyatlar genel düzeyindeki yüzde değişme aynı ise reel gelinde bir değişme olmaz.

276 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

277 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

278 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

279 Rekabet Terimleri Sözlüğü, Rekabet Kurumu yayınları, Beşinci Baskı, Ankara, 2014.

280 www.iktisatsozlugu.com

Reel gelirdeki artış, parasal gelirdeki artışın fiyatlar genel düzeyindeki artıştan daha yüksek olmasına bağlıdır.²⁸¹

Reeskont: İskonto edilmiş olan kıymetlerin yeniden bir bedel karşılığı (re-iskonto) el değiştirmesini ifade eder.²⁸²

Refah ekonomisi: Var olan kaynaklarla en yüksek ekonomik gönenci elde edebilmek için nasıl bir kaynak dağılımının gerektiğini araştıran ekonomi dalıdır.²⁸³

Refah iktisadı: Kişinin ve toplumun iktisadi refahını alınması gereken iktisat politikası tedbirlerinin esaslarını tespit etmeye çalışan iktisat dalıdır. İktisadi refah, sosyal refahın bir parçası olup, para ile ifade edilmesi mümkün olan faktörlerle ilgilidir. Kişilerin iktisadi refahı, mal ve hizmetlerden elde ettikleri faydaya göre ölçülür.²⁸⁴

Reflasyon: Fiyatlar genel seviyesinin yükselmesine yol açmaksızın talep hacminin genişlemesidir.²⁸⁵

Rekabet: Mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüsler arasında özgürce ekonomik kararlar verilebilmesini sağlayan yarışını ifade etmektedir.²⁸⁶

281 www.iktisatsozlugu.com

282 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

283 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

284 İsmail Hakkı Düğer-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

285 Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet, 1988

286 Rekabet Terimleri Sözlüğü, Rekabet Kurumu yayınları, Beşinci Baskı, Ankara, 2014.

Rekabet gücü: Homojen ürünleri rakiplerine nazaran daha düşük maliyetle ve daha yüksek kalitede üretebilme, dolayısıyla büyüebilme ve kâr elde edebilme kapasitesini ifade eder. Ulusal anlamda ise, rekabet gücü, bir ülkenin verimlilik seviyesini belirleyen faktörlerin, politikaların ve kurumların bir karmasıdır. Refah yaratılabilme gücü olarak da tanımlanabilir.²⁸⁷

Repo: Genellikle piyasada likidite sıkışıklığının geçici olduğu durumlarda, bankacılık sistemi likiditesinin geçici süre için artırılması amacıyla kullanılır. Merkez Bankası, açık piyasa işlemleri yapmaya yetkili kuruluşlardan (işlem sırasında belirlenen fiyat üzerinden) ileri bir tarihte geri satmak taahhüdüyle kıymet satın alır. Geri satım fiyatı, alış işleminin yapıldığı tarihte belirlenir. İşleme taraf kuruluş da işlem vadesinde repo işlemine konu kıymeti satın almayı taahhüt eder. Merkez Bankası açısından repo işlemi, açık piyasa işlemleri çerçevesinde piyasaya işlem vadesi süresince, repoya tabi kıymetler karşılığında geçici olarak likidite sağlanmasını ifade eder.²⁸⁸

Resesyon: Ekonomik büyümenin belirli bir süre negatif veya yavaş olmasıdır. Ekonomide atıl kapasitenin olması veya ekonominin uzun vadeli büyüme oranından daha düşük bir oranda büyümesi olarak da tanımlanabilmektedir.²⁸⁹

287 Gökmenoğlu, Akal, Altınışık, Ulusal Rekabet gücünü Belirleyen Faktörler Üzerine Değerlendirmeler, Rekabet Dergisi, 13(4), s:3-43, 2012.

288 TCMB Terimler Sözlüğü

289 TCMB Terimler Sözlüğü

Resim: Belirli bir hizmetin veya işin yapılabilmesi için yetkili makamlardan alınan izin karşılığı ödenen paradır.²⁹⁰

Revalüasyon: Hükümet veya merkez bankası kararı ile milli paranın dış değerinin yükseltilmesidir.²⁹¹

290 Serpil Ağcakaya, Kamu Maliyesi, Dizgi Ofset, Birinci Baskı, Isparta, 2008.

291 İsmail Hakkı Düğger-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

S-Ş

Sabit kur: Ulusal bir paranın yabancı bir para veya paralardan oluşan bir sepet değerine sabitlenmesi ve bu değer in sürmesinin para otoritesi tarafından bazen açık bazen de zımni olarak garanti edilmesidir. Sabit kurda ülke parasının değeri önceden belirlendiğinden, o andaki arz talep koşullarını yansıtmaz.²⁹²

S.Ş

Safi milli hasıla: Bir ekonomide belirli bir sürede (genellikle bir yıl) üretilen tamamlanmış mal ve hizmetler net değerlerinin toplamıdır. $SMH = GSMH - A$.²⁹³

Satın alma gücü paritesi: Belirli bir sepetteki ticarete konu olan benzer mal ve hizmetlerin farklı ülkelerdeki fiyatlarını birbirine eşitleyen döviz kurudur. Satın alma gücü paritesi hesaplanırken sadece ticarete konu olan mal ve hizmetler göz önünde bulundurulduğundan bu tür bir hesaplama iki ülke parası arasındaki değişim oranının gerçek değerini ölçmekte yetersiz kalabilmektedir.²⁹⁴

292 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

293 İsmail Hakkı Düğ er-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

294 TCMB Terimler Sözlüğü

Senyoraj: Devletin para basma hak ve yetkisidir. Bu yetki, Avrupa feodalitesinde feodal beylere yani senyörlere ait olduğu için bu adı almıştır.²⁹⁵

Serbest mallar: Kullanımı karşılığında bir bedel ödenmeyen mallardır.²⁹⁶

Sermaye: Bir şeyin gerçekleştirilmesi veya bir işin başarılabilmesi için gerekli her türlü maddi manevi değerdir. İnsanlar tarafından sonradan üretilmiş her türlü üretim faktörüdür.²⁹⁷

Sermaye piyasası: Bir yıldan daha uzun süreli borç verilebilir fonları arz edenlerle bu tür uzun süreli fonları talep edenleri bir araya getiren bir piyasadır.²⁹⁸

Slumpflasyon: Bir ekonomide enflasyon olgusu yaşanırken ekonomi küçülüyorsa o ekonomide slumpflasyon (enflasyon içinde küçülme) hali var demektir.²⁹⁹

Sosyal ekonomi: İktisadi bilimlerin bir alt dalı olan sosyal iktisat, toplum ve ekonomi arasındaki bağı ve karşılıklı etkileşimi inceleyen bir disiplindir. Ekonominin diğer sektörlerini tamamlayıcı veya bu sektörlerin iktisadi sistem içerisinde gerçekleştiremediği sosyo-ekonomik boyutlu faaliyetleri gerçekleştirmeye yönelik yeni bir iktisadi girişimciliktir.³⁰⁰

295 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

296 İsmail Hakkı Düğger-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

297 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları

298 Mahfi Eğilmez, Ercan Kumcu, Ekonomi Politikası, Remzi Kitabevi

299 <http://www.mahfiegilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

300 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

Sosyal maliyet: Bir iktisadi faaliyetin veya bir mal üretiminin topluma doğurmuş olduğu maliyettir. İktisadi etkinliklerden dolayı toplumun geneline yüklenen külfet veya bu etkinliklerden ötürü toplumun belirli fertlerinde meydana gelen refah kaybıdır.³⁰¹

Spekülasyon: Bir malın, gayrimenkulün ya da menkul değer fiyatının gelecekte artacağına beklentisiyle, alındığından daha yüksek fiyatla satma amacıyla satın alınmasıdır.³⁰²

Stagflasyon: Bir ekonomide üretimin düştüğü veya en azından artmadığı bir ortamda enflasyon yükseldiği zaman meydana gelen durumu ifade etmektedir.³⁰³

Stajyer: Belirli bir mesleki bilgiyi teorik olarak öğrenen birisinin, o mesleğin uygulanmasını izleyerek bilgisini geliştirmek amacıyla bir başkasının yanında çalışan kişidir. Stajyer ne işçi ne de çıraktır.³⁰⁴

Standart & Poor's (S&P): ABD kökenli bağımsız derecelendirme, yatırım, araştırma ve endeks kuruluşudur. Moody's ve Fitch ile beraber dünyanın önde gelen üç derecelendirme kuruluşundan biridir. 1941 yılında "Standart Statistics" ve "Poor's Publishing Company" adlı iki ayrı şirketin birleşmesiyle oluşmuştur. S&P şirketi, uzun vadeli kredi derecelendirmesi ve kısa vadeli ihraç kredi derecelendirmesi olmak üzere iki farklı derecelendirme yapmaktadır.³⁰⁵

301 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

302 Fahri Göker, Ekonomi Sözlüğü, Paradigma Kitabevi Yayınları.

303 TCMB Terimler Sözlüğü

304 Aydın Başbuğ, İş ve Hukuk, A Kitap, Ankara, 2015.

305 Y. Haluk AYTEKİN, Bankacılık ve Finansal Terimler Sözlüğü, Palme Yayıncılık, Ankara, 2008

Sterilizasyon: Cari açık ya da fazlanın para arzındaki değişimler aracılığıyla yaratabileceği olumsuz etkileri gidermek ya da en aza indirebilmek için yürütülen para politikası uygulamaları için kullanılıyor.³⁰⁶

Sukuk: İhracı ile elde edilen fonla alınan varlık veya yapılan yatırımdan elde edilecek gelirin sukuk sahiplerine belirli dönemlerde ödenmesi esasına dayanan, varlık finansmanı için ihraç edilen İslami finansman sertifikasıdır. En basit şekliyle sukuk, bir varlığa sahip olmayı veya ondan yararlanma hakkını göstermektedir. Sukukta yer alan hak ve iddia sadece nakit akışı hakkı değil, aynı zamanda mülkiyet hakkıdır. Bu, sukuku geleneksel tahvillerden farklılaştırmaktadır. Geleneksel tahviller faiz taşıyan menkul kıymetlerden oluşurken, sukuk temel olarak varlık sepetinde mülkiyet hakkından oluşan menkul kıymettir. Tahvil borca dayalı sertifika, sukuk ise varlığa dayalı sertifikaya olarak nitelendirilebilir.³⁰⁷

Sübvansiyon: Devletin birbirinden çok farklı amaçlarla, bireylere ya da firmalara, bir üretim faaliyeti karşılığı olmaksızın yaptığı ödemelerdir. Sübvansiyonlar; gelir düzeyi gibi belli kriterlere göre, tarımsal ürünler gibi belirli üretim faaliyetlerine göre, ihracat gibi belirli işlemlere göre, sağlık gibi belirli tüketim biçimlerine göre uygulanabilir.³⁰⁸

Sürdürülebilir büyüme: Ekonominin sürekli olarak doğal gayrisafı yurtiçi hasıla düzeyinde kalmasını sağlayan büyümedir.³⁰⁹

306 Mahfi Eğilmez, Ercan Kumcu, Ekonomi Politikası, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2008.

307 TCMB Terimler Sözlüğü

308 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

309 BSTS / İktisat Terimleri Sözlüğü

Sürdürülebilir kalkınma: Gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini tehlikeye sokmadan bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılayan kalkınmadır.³¹⁰

Şirket: İki ya da daha çok kişi ve/veya tüzel kişinin iş yaparak kazanç elde etmek için, mevcut yasalara uygun olarak kurdukları ticari birliktir.³¹¹

Şirket türleri şu şekilde ifade edilebilir;

• **Faktöring Şirketi:** Mal ve hizmet satışlarından doğmuş veya doğacak alacakları temellük ederek tahsilini üstlenen, bu alacaklara karşılık ödemelerde bulunarak, finansman sağlayan şirketleridir.³¹²

• **Kollektif şirket:** İki ya da daha çok kişinin ortak olarak ve borçlularına karşı sınırsızca birlikte sorumlu olmak için sözleşerek kurdukları şirkettir.³¹³

• **Komandit şirket:** Alacaklarına karşı sorumlulukları sınırlı ve sınırsız olmak üzere çeşitli ortaklardan kurulu şirkettir. Bu tür şirketin, sınırsız sorumlu olan ortaklarına komandite, şirkete yatırdıkları sermaye oranında sorumlu ortaklarına ise komanditer denir.³¹⁴

• **Limited şirket:** Ortaklarının yatırdıkları sermaye miktarıyla sorumlu oldukları şirket biçimidir.³¹⁵

310 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları.

311 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara

312 90 Sayılı ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

313 Orhan Hançerlioğlu, Ekonomi Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul

314 Orhan Hançerlioğlu, Ekonomi Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul

315 Orhan Hançerlioğlu, Ekonomi Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul

T

Taban fiyat: Devletin veya kamu otoritesi adına yetkili bir kuruluşun, bir malın piyasa fiyatının belirli bir düzeyin altına düşmesini önlemek ve bu yolla üreticiyi desteklemek amacıyla belirlediği en düşük fiyattır.³¹⁶

Tahvil: Anonim ortakların ya da devlet ve öteki kamu kuruluşlarının borç para sağlamak için çıkardıkları, belli tutarlarda ve oranlarda faiz ödeme güvencesini içeren ve ilgili vadenin sonunda anaparanın geri verilmesini öngören senettir.³¹⁷

Talep: Herhangi bir maldan belirli bir sürede ve farklı fiyatlar karşısında satın almak istenen miktardır.³¹⁸

Tamamlayıcı mallar: Birinin tüketilmesi için diğerinin de tüketilmesine ihtiyaç duyulan mallardır. Tamamlayıcı mallardan birine olan talep değişince, diğerine olan talep de aynı yönde değişir.³¹⁹

316 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

317 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

318 İsmail Hakkı Düğer-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

319 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

Tam rekabet piyasası: n sayıda tüketici ve n sayıda üreticinin piyasayı yani piyasa fiyatını etkileyemeyecek kadar çok sayıda bulunduğu bir piyasa türüdür.³²⁰

Tasarruf: Geliri bugünden tüketmeyiip gelecekte kullanım için saklamaktır.³²¹

Tasarruf açığı: Belirli bir dönemde, yurt içi toplam tasarrufların yurt içi toplam yatırımları karşılayamaması durumunda yatırımların karşılanabilmesi için gerekli olan dış finansman miktarıdır.³²²

Tasarruf mevduatı: Resmi ve ticari mevduat dışında halkın daha çok geleceğe yönelik bir güvence olarak bankalarda ve genelde vadesiz hesaplarda tuttuğu mevduat türüdür.³²³

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu: 1983 yılında kurulan TMSF, tasarruf sahiplerinin haklarını korumak ve kendine devredilen bankaları ve varlıkları en uygun şekilde çözümlmek gibi iki temel fonksiyonla teçhiz edilmiş olup, mali sistemin güven ve istikrarını sağlayan kurumlardan biridir.³²⁴

Tavan fiyat: Kamu otoritesince mal ve hizmetlere tespit edilen en yüksek satış bedelidir.³²⁵

320 İsmail Hakkı Düğer-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

321 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011

322 TCMB Terimler Sözlüğü

323 www.iktisatsozlugu.com

324 Fahri Göker, Ekonomi Sözlüğü, Paradigma Kitabevi Yayınları, Ankara, 2012.

325 Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet, 1988

Teknokrasi: Devlet yönetiminde ve ekonomide son sözün seçimle gelen siyasacılarda değil, devletin üst düzey yöneticileriyle işadamlarında ve ekonomi uzmanlarında olmasına dayanan siyasal düzeni ifade eder.³²⁶

Temerrüt: Bir borç ya da yükümlülüğün zamanında yerine getirilmemesi veya geç yerine getirilmesidir.³²⁷

Temettü: Hissedarların bir şirketin belli bir dönem içinde elde ettikleri kardan aldığı, hisse veya nakit olarak dağıtılan paydır.³²⁸

Teşebbüs: Piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimlerdir. Söz konusu tanımda ekonomik bütünlük ilkesi benimsendiğinden, bir yavru şirket tek başına değil bağlı olduğu diğer şirket veya şirketlerle birlikte değerlendirilmektedir.³²⁹

Tobin vergisi: Nobel Ekonomi Ödülü sahibi iktisatçı James Tobin tarafından geliştirilen ve uluslararası döviz piyasasındaki spekülatif amaçlı sermaye hareketlerinin yol açtığı iktisadi ve finansal dalgalanmaların önlenmesi amacıyla kambiyo işlemlerinden alınması öngörülen vergidir.³³⁰

326 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011

327 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

328 www.koc.com.tr

329 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun

330 <https://tr.wikipedia.org>

Tröst: Ulusal ya da uluslararası ekonomide, işletmelerin aralarında anlaşıp üretimi ve pazarlamayı ortak bir yönetim altında toplayarak serbest rekabeti ortadan kaldıran bir tekel kurup piyasaya egemen olmalarını sağlayan birleşme biçimidir.³³¹

Tunç yasası: Ücretlerin, işçinin yaşamını sürdürebileceği asgari düzeye inme eğilimi içinde olduğunu savunan görüştür.³³²

Tüketici: Bir mal ya da hizmeti kullanarak yarar sağlamak amacıyla o mal ya da hizmeti satın alan ya da tüketen kişiyi ifade eder.³³³

Tüketici dengesi: Tüketicinin gelirini çeşitli gereksinimleri arasında en uygun biçimde paylaştırmakla sağladığı dengedir.³³⁴

Tüketici fiyat endeksi: Tüketici tarafından satın alınan mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişimleri ölçen endekstir. TÜFE hesaplanırken ilk olarak, ülkenin genelini temsil eden bir örnek kitlenin bir yıl içinde mal ve hizmetlere yaptığı harcamalar derlenmektedir. Bu harcama yapısına göre mal ve hizmetlerin endeks içinde görece payları belirlenmektedir. Burada, örnek kitle tarafından yüksek oranda tüketilen mal ve hizmetler daha yüksek bir ağırlığa sahip olurken daha az tüketilenler daha düşük bir ağırlığa sahip olmaktadır. Belirlenen mal ve hizmet kalemlerinin fiyatları ise her ayın

331 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara.

332 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

333 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara,

334 Orhan Hançerlioğlu, Ticaret Sözlüğü, Remzi Kitabevi, Ankara, 1982.

belirli günlerinde tüm illerden toplanmaktadır. Toplanan fiyatlar ve yılbaşında belirlenmiş olan ağırlıklarla TÜFE hesaplanmaktadır.³³⁵

Tüketici güven endeksi: Aylık tüketici eğilim anketi ile tüketicilerin kişisel mali durumlarına ve genel ekonomiye ilişkin mevcut dönem değerlendirmeleri ile gelecek dönem beklentileri ölçülmekte ve yakın gelecekte yapılması planlanan harcamalarına ve tasarruflarına ilişkin eğilimleri saptanmaktadır. Anket sonuçlarından hesaplanan tüketici güven endeksi 0-200 aralığında değer alabilmektedir. Tüketici güven endeksinin 100'den büyük olması tüketici güveninde iyimser durumu, 100'den küçük olması tüketici güveninde kötümser durumu göstermektedir.³³⁶

Tüketim: Mal ve hizmetlerin fayda yaratmak için isteklerin tatmin edilmesinde doğrudan kullanılmasıdır.³³⁷

Tüketim malları: İnsan gereksinimlerini doğrudan doğruya karşılayan mallardır.³³⁸

Tüketim toplumu: Genellikle modern batı toplumları için kullanılan, bu toplumların giderek maddi üretimden ve hizmet üretiminden ziyade tüketim etrafında örgütlenmesini anlatan bir terimdir.³³⁹

335 TCMB Terimler Sözlüğü

336 www.tuik.gov.tr

337 İsmail Hakkı Düğger-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

338 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

339 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

U-Ü

Ulusal ekonomi: Bir ulusun kendi ekonomik olanaklarına göre izlediği ekonomi politikasıdır.³⁴⁰

Uluslararası Para Fonu: Küresel finansal düzeni takip etmek, borsa, döviz kurları, ödeme planları gibi konularda denetim ve organizasyon yapmak, aynı zamanda teknik ve finansal destek sağlamak gibi görevleri bulunan uluslararası bir organizasyondur. IMF'in temel amacı, uluslararası parasal işbirliğinin geliştirilmesini sağlamak, uluslararası ticaretin dengeli bir şekilde geliştirilmesine yardımcı olmak, çok taraflı ödemeler sisteminin kurulmasına destek olmak, ödemeler dengesi sıkıntısı çeken ülkelere gerekli geri dönüş önlemlerini almak kaydıyla yeteri kadar maddi destekte bulunmak, üye ülkelerin ödemeler dengesi sorunlarının derecesini ve süresini düşürmektir.³⁴¹

Üçüncü sektör: Ekonomide tarım ile üretim sanayisi dışında kalan, somut mal üretimi ile ilgili olmayan kesim, hizmet kesimidir.³⁴²

340 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

341 <https://tr.wikipedia.org>

342 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

Üretici: Değer üreten için kullanılır. Diyalektik ekonomi dilinde emekçiyi, kapitalist ekonomideyse sermaye ile birlikte girişimciyi ve görevleri ne olursa olsun üretimde çalışan tüm ücretlileri ifade eder.³⁴³

Üretici fiyat endeksi: Üretim faaliyetlerinde kullanılan maddelerin tedarikçi aşamasında gerçekleşen fiyat değişimlerinin ölçümlenmesi ile oluşan endeks değeridir.³⁴⁴

Üretim: Üretim faktörlerini bir araya getirerek fayda yaratma faaliyetidir.³⁴⁵

Üretim faktörleri: Üretim sürecinde kullanılan her türlü girdiye verilen addır. Üretim faktörlerini; doğal kaynaklar, emek, sermaye ve girişim olarak dört grupta toplamak mümkündür.³⁴⁶

343 Orhan Hançerlioğlu, Ekonomi Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995.

344 www.ekonomitrend.com

345 İsmail Hakkı Düğür-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

346 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

V-Y-Z

Vade: Borçlu olan kişiye borcunu ödemesi için verilen süredir. ³⁴⁷

Vadeli piyasalar: Belirli bir ürünün, fiyatı bugünden sabitlenmek koşuluyla ileri bir tarihte teslim edilmesi taahhüdünü içeren sözleşmelerin alınıp satıldığı piyasalardır. ³⁴⁸

v.y.z

Valör: Yatırılan paralar için izleyen işgünü, çekilen paralar için de aynı gün olarak kabul edilen; kredi ya da mevduat için bankaca faizin işletilmeye başlandığı tarihtir. Kısaca faiz başlangıç tarihi olarak ifade edilebilir. ³⁴⁹

Varlık: Kişinin ya da ekonomik bir birimin sahip olduğu ve denetimini elinde bulundurduğu mal, mülk, para gibi değerlerin tümüdür. ³⁵⁰

³⁴⁷ www.iktisatsozlugu.com

³⁴⁸ TCMB Terimler Sözlüğü

³⁴⁹ TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

³⁵⁰ TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011

Varlık vergisi: Aşırı kazançları vergilemek gereğiyle uygulanan vergidir. Bir çeşit servet vergisidir. Kişilerin sahip oldukları varlıklar (servetler) üzerinden alınan vergidir.³⁵¹

Vergi: Devlet örgütünü yürütmek için halktan alınan paradır. Devletin genel hizmetlerinin karşılığı olarak ve o hizmetlerden yararlanıp yararlanmadıklarına bakılmaksızın tüm vatandaşlardan alınır.³⁵²

Volatilité: Belli bir zaman diliminde hisse senedi fiyatlarının ne derece değişken olduğunu göstermek için kullanılan istatistiksel durumdur.³⁵³

Yabancı yatırımcı: Bir ülkeye doğrudan yabancı yatırım yapan, yabancı ülkelerin vatandaşlığına sahip olan gerçek kişiler ile o ülkenin yurt dışında ikamet eden vatandaşlarını, yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişileri ve uluslararası kuruluşları ifade eder.³⁵⁴

Yastık altı: Bireylerin para, altın, döviz cinsinden tasarruflarını para ve sermaye piyasaları dışında tutmalarındır.³⁵⁵

Yatırım: Belli bir dönem içinde sermaye stokuna yapılan eklemelerdir.³⁵⁶

351 Orhan Hançerlioğlu, Ticaret Sözlüğü, Remzi Kitabevi, Ankara, 1982.

352 Orhan Hançerlioğlu, Ticaret Sözlüğü, Remzi Kitabevi, Ankara,

353 www.ekonomitrend.com

354 4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu

355 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

356 Mahfi Eğilmez, Ercan Kumcu, Ekonomi Politikası, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2008.

Yatırım fonları: Halktan katılma belgeleri karşılığı toplanan paraların, yatırım şirketleri tarafından sermaye piyasası araçları ile ulusal ve uluslararası borsalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenlerden oluşan portföye dönüştürülmüş halidir. Yatırım şirketleri tarafından yönetilen bu fonlar özelliklerine ve yatırım alanlarına bağlı olarak yatırımcılara farklı şekilde getiriler sağlamaktadır.³⁵⁷

Yatırım malları: Üretim sürecinde dönüşüme uğramadan kullanılan makine ve teçhizat benzeri mallardır.³⁵⁸

Yeşil ekonomi: Sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlarken yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunan, ekosistemin sağlıklı bir şekilde devamlılığını sağlayan, sürdürülebilir üretim ve tüketim modellerini teşvik eden, yeniliği destekleyen, yeni iş imkanları yaratan, sosyal refahı artıran ve tüm paydaşların katılımına imkan veren bir büyüme şeklidir.³⁵⁹

Yoksullaştıran büyüme: Hint asıllı iktisatçı Jagdish Bhagwati'ye ait bir teoridir. Buna göre, ekonomik büyüme belli koşullar altında, dış ticaret hadlerinin bozulmasına neden olabilir. Ancak bu bozulma sonucu uğranılan kayıp, büyümenin reel gelirden yarattığı artıştan büyükse, ekonomik büyüme ülkeyi giderek fakirleştiriyor demektir.³⁶⁰

357 TCMB Terimler Sözlüğü

358 İsmail Hakkı Düğger-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

359 Selen Arı Yılmaz, Yeşil İşler ve Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Alanındaki Potansiyeli, Uzmanlık Tezi, 2014.

360 Cem Alpar, Tuba Ongun, Dış Ticaret Ansiklopedik Sözlük, Türkiye Dış Ticaret Derneği Yayınları, Ankara, 1986

Zorunlu karşılık oranı: Banka ve diğer finansal kuruluşların bilançolarında taşıdıkları mevduat, kredi ve benzeri yükümlülüklerine karşılık merkez bankasında tutmak zorunda oldukları rezerv miktarını gösteren kanuni orandır. Zorunlu karşılık oranı, yükümlülüklerin çeşidine, vadesine ve para birimine göre farklılaşabilmektedir. Merkez bankaları bu oranı bir para politikası aracı olarak kullanabilmektedir. Eğer bankalar atıl rezervlere sahip değilse, zorunlu karşılık oranı artırıldığında verdikleri kredileri geri çağırırlar ve bu durum para arzının azalmasına neden olur. Zorunlu karşılık oranı düşürüldüğünde ise zorunlu karşılıkların bir kısmı kullanılabilir rezerv şekline dönüşür, bu da bankaların kredi tabanını artırır. Bankaların kredi tabanının genişlemesi de para arzının artmasına neden olur.³⁶¹

Zorunlu tasarruf: Bireylerin ya da işletmelerin vergi, enflasyon, kar dağıtımı gibi kendi istemleri dışındaki etkenler nedeniyle birikmiş paralarından ve gelirlerinden harcama yapmamaları durumu, kendi istençleri dışında yaptıkları birikimdir.³⁶²

361 TCMB Terimler Sözlüğü

362 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

MEMUR-SEN
MEMUR SENDİKALARI KONFEDERASYONU
CONFEDERATION OF PUBLIC SERVANTS TRADE UNIONS

———— *Sözlük - 2* ————
Çalışma Hayatı Terimleri
Sözlüğü

A

Açlık grevi: Kişi veya grupların, durumlarına dikkati çekmek ve istemlerinin kabul edilmesini sağlamak için başvurdukları pasif direniş eylemleridir. Açlık grevi mutlak ve süresiz olduğu zaman Türkiye’de ölüm orucu olarak adlandırılır.³⁶³

Açlık sınırı: Açlık sınırı dört kişilik bir ailenin asgari mutfak giderlerini sağlaması için gereken harcama miktarı göz önüne alınarak belirlenir ve fizyolojik olarak hayatta kalmanın asgari sınırını ifade eder. Açlık sınırı çalışan, eşi, (0-6) ve (6-15) yaş gruplarından iki çocuğun Dünya Sağlık Örgütü’nün belirlediği asgari kalori miktarı dikkate alınarak tespit edilir. Buna göre çalışan, eşi ve (6-15) yaş grubundaki çocuğuna günde 2800’er kalori gerekiyor. (0-6) yaş grubundaki çocuğun ise sağlıklı bir yaşam için 2400 kalori alması gerekmektedir. Bu kaloriye erişmek için tüketilmesi gereken aylık zorunlu gıda harcamasının parasal değeri, açlık sınırını belirler. Ülkelere göre açlık sınırı farklılık göstermektedir.

363 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul, 1996

Adil ücret: Asgari sosyal standartların üzerinde, kişinin ailesiyle birlikte geçimini sağlayabilecek hak tanır bir ücret sisteminin oluşturulmasını sağlayan, adaletli olan ücrettir. ³⁶⁴

Ağır ve tehlikeli işler: Çalışanın sağlığını bozma riski ve kaza olasılığı yüksek olan ve kadınlarla çocuklar açısından özel düzenlemeler gerektiren işlerdir. ³⁶⁵

Aile ödenekleri (aile yardımı): Devlet tarafından özellikle muhtaç olan ailelere dönük oluşturulan sosyal güvenlik programlarıdır. Ailevi sorumluluklardan kaynaklanan çocuk bakımı ve eğitimi gibi gider artışına yol açan durumlarda ailelere sağlanan maddi güvencelerdir.

*Aile ödeneği türleri şu şekilde ifade edilebilir,*³⁶⁶

- **Kira yardımı:** Gelir seviyesi düşük olan ailelere, kira giderlerini kısmen veya tamamen hafifletmek amacıyla devletçe yapılan nakdi destek ve yardımlardır.
- **Doğum (analık) parası:** Analık sigortası kapsamında çalışan sosyal sigortalı kadınların, analık sebebi ile çalışmadıkları her gün için, günlük ödenek kazancının 2/3'ü üzerinden geçici olarak, yani doğum izni boyunca aldıkları iş göremezlik ödeneği.

364 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

365 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

366 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

Sigortalı kadının, doğumundan önceki bir yıl içinde asgari 120 gün analık sigortası primi ödemiş olması şarttır.

- **Çocuk parası:** Gelir düzeyi düşük veya herhangi bir geliri olmayan çocuklu ailelere, her bir çocuk için ayrı ayrı ve çocukların sayısına göre nispi oranda artan veya azalan miktarlarla düzenli olarak verilen paradır.

Aile sigortası: Sosyal sigortalar sisteminde, sigortalı işçinin çalışmayan aile fertlerinin de sosyal güvenlik kapsamında olduğunu ve dolayısıyla sosyal sigortalı olduğunu ifade eden bir kavramdır.³⁶⁷

Aile ücreti: 19. Yüzyılın başında ücretlerin iyileştirilmesi için erkek sendikacıların hedef aldıkları bir kazanımdı. Aile ücreti ile eşe ve çocuklara bakmak için yeterli ölçüde ücrete ulaşılmak hedeflenmiştir.³⁶⁸

Alt işveren: Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin bir işte veya bir işin bölüm veya eklentilerinde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği sigortalıları çalıştıran üçüncü kişiye alt işveren denir.³⁶⁹

Analık hali: Sigortalılardan (a) ve (b) bentleri kapsamındaki sigortalı kadının veya sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadının ya da gelir veya aylık

367 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

368 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürçü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

369 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

alan erkeğin sigortalı olmayan eşinin gebeliğinin başladığı tarihten itibaren doğumdan sonraki ilk sekiz haftalık, çoğul gebelik halinde ise ilk on haftalık süreye kadar olan gebelik ve analık haliyle ilgili rahatsızlık ve engellilik halleridir.³⁷⁰

Analık sigortası: Sigortalının kendisine veya eşinin doğum nedeniyle tedavi ve sağlık hizmetleri dışında hak kazanacağı parasal yararların karşılandığı sigortadır.³⁷¹

Anarko sendikalizm: 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış bir düşünce ve ilkeler akımıdır. Anarko sendikalistler için grevler, bir halk arayışı olmaktan çok işçi sınıfını mücadeleye yönelten hareketlerdir. Amaç, genel greve giderek eski düzeni yıkmak ve sendikaları toplumun temel taşı haline getirmektir. Bu yaklaşım şiddete başvurmayı meşru saymakta ve işleri idare etmek için ihtiyaç duyulan sendikaların eğitimine özel bir önem verilmesi istenmektedir. Devleti yıkmak kararı, siyasi partilerle her türlü ilişkinin yasaklanması ve merkezileşmeye kuşkuyla bakılması sonucunu doğurmakla birlikte, militanların sayısından çok değerini önemseyen seyrek bir örgüt yapısı benimsemektedir.³⁷²

Ara dinlenmesi: Günlük çalışma süresi içerisinde çalışana dinlenme ve yemek, içmek gibi ihtiyaçlarını giderebilmesi için verilen süredir.³⁷³

370 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
371 Aydın Başbuğ, Sosyal Güvenlik Sisteminde Sosyal Sigortalılar,
Şeker-İş Yayınları, Ankara, 2013.

372 <https://tr.wikipedia.org>

372 Aydın Başbuğ, İş ve Hukuk, A Kitap, Ankara, 2015.

Arabulucu: Kişiler ya da uluslararası anlaşmazlıklarda uzlaşmayı sağlamaya çalışan ya da sağlayan kimsedir.

Arabuluculuk: Taraflar arasındaki anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözüme kavuşturulmasına yardımcı olması amacıyla tayin olunan kimse ya da kurumun görevidir.³⁷⁴

Arazi tazminatı: Memuriyet mahalli içinde fiilen arazi üzerinde görev yapan ve ilgili kanunun 50 inci maddesinde sayılan personele arazi tazminatı ödenmektedir. Büro dışında kalan, belediye sınırları içerisinde veya dışında kalan orman arazisi, maden sahası, arsa, tarla gibi her türlü arazi, arazi tazminatı kapsamına girmektedir.³⁷⁵

Asgari ücret: Bir işçinin çalıştırılabileceği en düşük ücreti gösteren ve hükümet kararı ya da toplu sözleşmeyle belirlenen ücret düzeyidir. Asgari ücret işçinin zorunlu gereksinimlerini günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılayabileceği bir miktar olarak kabul edilir.³⁷⁶

Asgari ücret tespit komisyonu: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın tespit edeceği üyelerden birinin başkanlığında; Çalışma Genel Müdürü veya yardımcısı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü veya yardımcısı, Türkiye İstatistik Kurumu Ekono-

374 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

375 Mehmet Bezik, Salim Demirhan, Rahmi Ünalın, Güncel Mevzuatlı Tüm Kamu Personeli İçin Harcırah, Tarcın Matbaacılık, Ankara.

376 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

mik İstatistikler Dairesi Başkanı veya yardımcısı, Hazine Müsteşarlığı temsilcisi, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığından konu ile ilgili dairenin başkanı veya yetki vereceği bir görevli, bünyesinde en çok işçiyi bulunduran en üst işçi kuruluşunun değişik işkolları için seçeceği beş temsilci ve bünyesinde en çok işvereni bulunduran işveren kuruluşunun değişik işkolları için seçeceği beş temsilciden oluşur. Komisyon en az on üyenin katılımıyla toplanır. Komisyon, ücretin belirlenmesinde konuyla ilgili bütün kamu kurum ve kuruluşları ve üniversiteler ile işbirliği yapabilir, işçi ve işveren kuruluşlarının bu konudaki öneri ve görüşlerini alabilir.³⁷⁷

Asıl iş: Mal veya hizmet üretiminin esasını oluşturan iştir.³⁷⁸

Asıl işveren-alt işveren ilişkisi: Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirildiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir.³⁷⁹

Atama: Kamu hizmetine girmek ya da görevinde değişiklik yapmak isteyen ve gerekli nitelikleri taşıyan kişinin, gerekli kişiler ya da organlarca o göreve getirilmesidir.³⁸⁰

377 Asgari Ücret Yönetmeliği

378 27010 Sayılı Alt İşverenlik Yönetmeliği

379 4857 Sayılı İş Kanunu

380 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara,2011.

Avrupa Sosyal Şartı: Avrupa Sosyal Şartı, temel sosyal ve ekonomik hakları koruyan, medeni ve politik hakları garanti eden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni takviye eden bir Avrupa Sözleşmesi'dir. Yaşam hakkı, işkence yasağı, kölelik ve zorla çalıştırma yasağı, hürriyet ve güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı gibi) güvence altına alırken, ikinci kuşak haklar olarak kabul edilen sosyal ve ekonomik hakları (çalışma hakkı, örgütlenme hakkı, sosyal güvenlik hakkı, adil ücret hakkı gibi) ise Avrupa Sosyal Şartı koruma altına almıştır. Avrupa Sosyal Şartı, on yıla yakın bir hazırlık döneminden sonra, Avrupa Konseyi üyesi on altı devlet temsilcisiince 18 Ekim 1961 tarihinde Torino'da imzalanarak kabul edilmiştir. 35'inci maddesinin 2'nci fıkrası gereğince yürürlüğe girmesi için gerekli olan beşinci onayın gerçekleşmesinden sonra, 26 Şubat 1965 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Avrupa Sosyal Şartını onaylayan ilk beş devlet; İngiltere, Norveç, İsveç, İrlanda ve F. Almanya'dır. Türkiye'de ise 3581 sayılı ve 16 Haziran 1989 tarihli Kanun ile onaylanması uygun bulunan Avrupa Sosyal Şartı; 7 Ağustos 1989'da onaylanması kararlaştırılmış ve iki ay sonra da onay kararnamesi Şartın Türkçe metniyle birlikte yayımlanmıştır.³⁸¹

Aylak sınıf: Kamusal alanda savurgan ve gösterişçi yaşam ve tüketim biçimleriyle dikkati çeken toprak sahipleri, kentsoylular, sonradan görmeler gibi birbirinden değişik ögelerden oluşan toplumsal katmandır.³⁸²

381 Fazıl Aydın, Avrupa Sosyal Şartı, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayın No: 06, Ankara, 2014

382 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara,

Aylık: 657 Sayılı Kanuna tabi kurumlarda görevlendirilen memurlara hizmetlerinin karşılığında, kadroya dayanılarak ay itibarıyla ödenen paradır.³⁸³

Aylık katsayısı: Taban aylık göstergesi ile zam puanları (yan ödeme puanlar) hariç, belli bir gösterge ve orana bağlı mali ve sosyal haklara ilişkin unsurların tutara çevrilmesinde kullanılan katsayıdır.³⁸⁴

Ayrımcılık: Belli bir toplumsal kesimden olanları, cinsel kimlik, ırk, köken, engellilik ya da yaşlılık gibi nedenlerle başkalarına sağlanan kaynak ya da olanaklardan yoksun kılan, kişisel ya da hukuksal, önyargılı tutum, davranış ve eylemlerdir.³⁸⁵

Azınlık: Bir toplulukta veya ülkede herhangi bir nitelik bakımından ayrı ve ötekilerden, genelde hakim milletten sayıca az olan topluluktur.³⁸⁶

Azınlık hükümeti: Parlamenter sistemlerde, parlamentoda çoğunluğu olmayan bir partinin, öbür parti ya da partilerin hükümete fiilen katılmadan dışarıdan destek vermesiyle oluşturduğu hükümet biçimidir.³⁸⁷

383 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

384 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

385 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara.

386 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

387 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

B

Bakım ödeneği: Bakım sigortası kapsamında bakıma muhtaç kişiye bakım hizmetleri sunan bakıcı, aile fertlerine, bakıcı personele veya bakım merkezine kişinin bakıma muhtaçlık derecesine, bakım kapsamı ve bakım türlerine göre değişik miktarlarda ödenen ücrettir. ³⁸⁸

Bakım sigortası: Bakıma muhtaçlık riskinden doğan, bedeni-maddi-manevi zararların telafisini sağlamak amacıyla sosyal sigorta sistemi içinde tesisi edilen bir sigorta türüdür. ³⁸⁹

Barışçı yol: Mevzuatımızda arabuluculuk ve hakemlik, toplu çıkar uyuşmazlıklarının barışçı çözüm yollarını ifade eder.

Beceri kazandırma: Kişinin ileriki yaşamında iş bulmasında katkıda bulunmak amacıyla kimi yeteneklerini geliştirmedir. ³⁹⁰

388 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

389 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

390 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara,

Beceri uyuşmazlığı: İşverenlerin talep ettiği beceriler ile kişilerin sahip olduğu becerilerin eşleşememesi sonucunda ortaya çıkan uyuşmazlık halidir.³⁹¹

Beşeri sermaye: Çalışanların eğitim, beceri ve yetenek gibi unsurlarının birikimidir.³⁹²

Beveridge Planı: 20 Kasım 1942’de İngiltere’nin savaş koşullarında açıklanan Beveridge Raporu, sosyal güvenliği teminat altına almayı hedeflemektedir. Plan kapsamında, o tarihte mevcut olan sosyal güvenlik kurumlarının ve örgütünün bir bilançosunu çıkarmak ve bunları geliştirmek için tavsiyelerde bulunmak hedeflenmekteydi. Plan, Büyük Britanya vatandaşları arasındaki sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri, sigorta ve aile yardımlarından faydalanmak suretiyle düzeltmek, mümkün olduğu kadar geniş bir şekilde gelirin yeniden dağılımına imkan vermek ve tam istihdam hedefine ulaşabilmek için izlenmesi gereken yolu çizmekteydi.³⁹³

b

Bireysel iş hukuku: Bir işçi ile bir işveren arasındaki ilişkiyi ele alıp düzenleyen hukuk dalıdır.

Bireysel iş uyuşmazlığı: İşçi ile işveren arasındaki bireysel iş ilişkilerinden doğan uyuşmazlıktır.³⁹⁴

Birincil emek piyasası: Firmanın çalışanları üzerinde önemli tutarda yatırım yaptığı, eğitim verdiği,

391 Selin Aytaş, Avrupa Birliği Ve Türkiye’de Beceri Uyuşmazlığı, Ankara, 2014.

392 Özay Mehmet, Cem Kılıç, Çalışma Ekonomisi Teorisi, Gazi Kitabevi, 2009, Ankara.

393 www.iktisatsozlugu.com

394 Aydın Başbuğ, İş ve Hukuk, A Kitap, Ankara, 2015.

yüksek ücretli, beceri düzeyi ve iş süresi uzun emek piyasasıdır.³⁹⁵

Boş zaman: Çalışanın çalışma süresinin dışında olan, yaşamsal etkinlikleri, eğlenmesi ve dinlenmesi için ayrılan süredir.³⁹⁶

Bölgesel asgari ücret: Bölgesel asgari ücret sisteminde gelişmişlik ve işgücü piyasası koşulları açısından benzer iller aynı bölge altında gruplanarak her bölge için ayrı bir asgari ücret oranı belirlenmektedir. Bölgesel asgari ücret aynı anda birden fazla asgari ücret oranının belirlenmesini öngörür.³⁹⁷

395 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

396 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

397 Tekin Akgeyik, Asgari Ücrette Esnek Modelleme: Bölgesel Asgari Ücret, İTO Yayınları, İstanbul, 2007.

C-Ç

Cam tavan: Bir örgütte kadınların üst yönetim aşamalarına ilerlemeye çalışırken karşılaştıkları engel ve ayrımcılıktır.³⁹⁸

Cinsiyete dayalı işbölümü: Toplumsal, ekonomik ve siyasal alanda cinsiyet rollerine uygun olarak yapılan işbölümüdür.³⁹⁹

Çalışan yoksulluğu: Çalışan yoksul, istatistiki bir kavram olmakla birlikte, ondan önce ekonomik ve sosyolojik olarak belirlenmiş bir kavramdır. Buna göre evrensel olarak bakıldığında yoksul bir hane halkında yaşayan çalışanlara “çalışan yoksul” denmektedir.⁴⁰⁰

Çalışma ahlakı: Üretim sürecinde değişik konumlarda yer alan bireylerin, amaçlanan üretim düzeyine ulaşabilmek için yetenekleri çerçevesinde yerine getirmekle yükümlü hissettikleri sorumluluk ve yükümlülüklerdir.⁴⁰¹

398 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara
399 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

400 Recep Kapar, Türkiye’de Çalışan Yoksullar, ATO Yayın Organı, 2010.

401 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

Çalışma barışı: Bir ülkede ya da işyerinde, işçi ve işveren ilişkilerinin, çalışmanın barış içinde sürmesidir.

Çalışma hakkı: Anayasal hak ve ödev olarak düzenlenen çalışma hakkı, istihdam hakkını yaşa, cinsiyete ve güce uymayan işlerde çalıştırılmama hakkını, işe almada ırk, renk, cinsiyet, inanç, siyasal düşünce ayrımcılığı yapılmama hakkını, istediği alan ve işte çalışma hakkını içerir.⁴⁰²

Çalışma izni: Yabancı kişilerin ülke içinde çalışmalarına ilişkin verilen izindir.⁴⁰³

Çalışma meclisi: Çalışma Bakanı veya bakanlık müsteşarının başkanlığında, İş Teftiş Kurulu başkanı, Çalışma Genel Müdürü, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı, Sosyal Sigortalar Kurumu başkanı, Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürü, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürü, bakanlıklardan ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'ndan iştirak edecek birer temsilciden, üniversitelerin iş hukuku, sosyal ekonomi, çalışma ekonomisi, sosyal siyaset, iş fizyolojisi, iş sağlığı ve güvenliği ve gündemindeki konularla ilgili dallardan Yükseköğretim Kurulunca seçilecek beş öğretim üyesinden, işveren sendikaları konfederasyonlarından üç, en fazla üyeye sahip işçi sendikaları konfederasyonundan iki, diğer işçi ve kamu görevlileri sendikaları konfederasyonlarından birer, Türkiye Esnaf

402 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

403 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara,

ve Sanatkârları Konfederasyonu'ndan üç, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nden üç temsilci ile gündemindeki konularla ilgili olarak çağırılan kamu ve özel kurum ve kuruluşları ile meslek odaları ve sivil toplum örgütleri temsilcilerinden meydana gelir.⁴⁰⁴

Çalışma yaşı: Çocuk ve gençlerin çalıştırılabileceği yasal yaş sınırıdır. En az çalışma yaşı veya asgari çalışma yaşı olarak da bilinir. Çalışma yaşı, bedensel ve ruhsal yönden henüz gelişme çağında bulunan çocuk ve genç işçileri korumak amacıyla yapılan hukuksal düzenleme konularından biridir.⁴⁰⁵

Çatışma: Aynı anda çıkan birbirine karşıt ya da eşit derecede çekici dilek ve isteklerin bireyde yarattığı ruhsal durum ve bunun yol açtığı sıkıntıdır.⁴⁰⁶

Çerçeve sözleşme: Ekonomik ve Sosyal Konseyde temsil edilen işçi ve işveren konfederasyonlarına üye işçi ve işveren sendikaları arasında işkolu düzeyinde yapılan sözleşmedir.⁴⁰⁷

C.Ç

Çıkar grupları: Yurttaşların kendi adlarına örgütlenme becerisi ve istekliliğini gösterip yasaları, devlet kuruluşlarını ve kamuoyunu etkilemeye çalışan, örgütlenmiş yurttaşlardır.⁴⁰⁸

404 3146 Sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

405 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul, 1996

406 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

407 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

408 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

Çırak: Bir meslek ya da sanatın gerektirdiği, bilgi, beceri ve iş alışkınlıklarını çıraklık sözleşmesi çerçevesinde, işyeri sahibinin denetim ve gözetiminde, iş içerisinde öğrenip geliştiren, öğrenci statüsündeki kişiye denir.⁴⁰⁹

Çoğulculuk: Çeşitli düşüncelerin, toplumsal, dinsel, siyasal görüş ve inanışların, değişik örgütlenmelerin, karşıt siyasal partilerin varlığını kabul edip yaşamında şiddeti dışlayan siyasal anlayış.⁴¹⁰

Çoğunlukçu demokrasi: Çoğunlukçu demokrasi veya mutlak demokrasi, çoğunluğun kararlarının uygulandığı ve bu kararların mutlak olduğu demokrasi çeşididir. Yasalar, azınlık hakları, kuvvetler ayrılığı gibi etmenler çoğulcu demokraside alınan kararları sınırlandırırken, çoğunlukçu demokraside çoğunluğun aldığı kararlar sınırsız ve mutlaktır.⁴¹¹

409 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul, 1996

410 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

411 <https://tr.wikipedia.org>

D

Dayanışma aidatı: Toplu iş sözleşmesinin tarafı olan işçi sendikasına üye olmayan işçiler, toplu iş sözleşmesi hükümlerinden yararlanabilmek üzere toplu iş sözleşmesi tarafı işçi sendikasına yaptıkları ödemedir.⁴¹²

Dayanışma grevi: İşçilerin kendi çalıştıklarından başka bir işyeri, işletme ya da işkolundaki bir iş uyuşmazlığının, bu uyuşmazlığa taraf işçiler lehine sonuçlanmasını sağlamak için yaptıkları destekleme niteliğindeki grevidir. Sempati grevi olarak da adlandırılır.⁴¹³

Demokrasi paradoksu: Çoğunluk kararının doğru olduğu öncülüğünü kabul eden, ancak çoğunluğun tercihi ile çelişik tercihe sahip olan kişinin içine düştüğü çelişkili durumdur.⁴¹⁴

Deneme süresi: Çalışana çalıştığı işte kalıp kalmayacağına, işverene ise çalışanı çalıştırıp çalıştırmamaya karar vermesi için iki tarafın da üzerinde anlaşmaya vararak belirlemiş oldukları süredir. Sürekli

412 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

413 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul.

414 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

iş sözleşmelerinde, işçi ve işverenin birbirini denemek için kararlaştırdıkları belirli süredir. Taraflarca iş sözleşmesine bir deneme kaydı konulduğunda, bunun süresi en çok iki ay olabilir. Ancak deneme süresi toplu iş sözleşmeleriyle dört aya kadar uzatılabilir. Deneme süresi içinde taraflar iş sözleşmesini bildirim süresine gerek olmaksızın ve tazminatsız feshedebilir.⁴¹⁵

Dinlenme hakkı: Kamu yönetiminin işlemine konu olacak ya da bu işlemden etkilenecek kişi ya da kişilerin, işlemden önce görüşlerini yetkililere bildirebilmesidir.⁴¹⁶

Doğal işsizlik oranı: Emek piyasasında denge koşulunun tam olarak sağlandığı koşulda bile, yine de çalışma dışı kalacağı kabul edilen işgücü oranıdır.⁴¹⁷

Doğal ücret kuramı: Adam Smith'in başlattığı ve David Ricardo'nun geliştirdiği bu kurama göre, ücret, işçinin yaşamını sürdürebilmesi için, en çok gerekli olan tüketim mallarını karşılamaya yetecek düzeyde oluşmaktadır. Eğer piyasada oluşan ücret, doğal ücretin altına düşerse, işçiler hayatlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan asgari tüketimi gerçekleştiremeyecek, yeterince beslenemeyip hastalanacaklar ve bu durum emek arzının azalmasına yol açacaktır. Emek arz ve talebindeki bu dengesizlik ücretlerin yeniden yükselmesine yol açacaktır. Öte yandan, diğer piya-

415 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011., 4857sayılı İş Kanunu

416 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011

417 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

sada oluşan ücret, doğal ücretin üzerinde ise, emek arzında bir artış olacak ve emek talebi aynı şekilde artmadığı için işsizlikle birlikte ücretler düşecektir.⁴¹⁸

Doğum sonrası yarım zamanlı çalışma: Doğum yapan memurlar doğum sonrası analık izninin veya 104 üncü maddenin (F) fıkrası uyarınca kullanılan iznin, eşi doğum yapan memurlar ise babalık izninin bitiminden, ilgili mevzuatı uyarınca çocuğun mecburi ilköğretim çağına başladığı tarihi takip eden ay başına kadar olan dönemde, ayrıca süt izni verilmeksizin haftalık çalışma saatlerinin normal çalışma süresinin yarısı olarak düzenlenmesini talep edebilirler. Bu kapsamda yarım zamanlı çalışmaya başlayan memur, aynı çocuk için bir daha bu haktan yararlanmamak kaydıyla başvuru tarihini izleyen ay başından geçerli olmak üzere normal zamanlı çalışmaya dönebilir. Bu fıkra hükmünden yararlanan memura, yarım zamanlı çalışmaya başladığı tarihi izleyen ay başından itibaren, mali haklar ile sosyal yardımlarına ilişkin her bir ödeme unsurunun yarısı esas alınarak ödeme yapılır. Bunların fiili çalışmaya bağlı ödemeleri hakkında ise ilgili mevzuat hükümleri uygulanmaya devam olunur. Derece yükselmesi ile kademe ilerlemesi için aranan süreler açısından bu şekilde çalışılan dönemdeki hizmet süreleri yarım olarak dikkate alınır. Bu kapsamdaki memurun çalışma saatleri ilgili kurum tarafından belirlenir. Bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşleri de istekleri üzerine çocuğun fiilen teslim edildiği tarihten veya 104 üncü maddenin (A) fıkrası uyarınca sekiz haftalık izin verilmesi ya da aynı mad-

418 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

denin (F) fıkrası uyarınca izin kullanılması hâlinde bu izinlerin bitiminden itibaren bu fıkra hükümlerinden yararlanır. Yarım zamanlı çalışma hakkının kullanımını nımına ilişkin usul ve esaslar ile bu haktan yararlanamayacak memurları; hizmet sınıfı, kadro unvanı, kurum veya teşkilat bazında birlikte veya ayrı ayrı belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.⁴¹⁹

Dolaylı işçilik maliyeti: Dolaylı işçilik maliyetleri; tamir-bakım, nakliye, temizlik, kalite kontrol işçilikleri, usta ve posta başlarının maaşları, yasal ve sözleşme gereği ücret ekleri, nitelik ve türü bakımından imalatla doğrudan ilgili olmayan tamir-bakım, nakliye, temizlik, kalite kontrol işçilikleri gibi boş zamanda geçen işçiliklerdir.⁴²⁰

Duygusal emek: Hochschild'a göre, ücretli çalışmanın bir parçası olarak duygularla harcanan emektir.⁴²¹

Duygusal sermaye: Bir kurumu oluşturan bireylerin kuruma ilişkin duygularının toplamını ifade eder.⁴²²

Düşük ücret politikası: Özellikle iktisadi durgunluk ve gerileme dönemlerinde artan işsizliğin önüne geçebilmek için, çalışanlara düşük ücret verilmesini,

419 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

420 http://web.itu.edu.tr/~onderem/MALIYETMUHASEBE-SI4_09_10.pdf

421 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürçü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

422 www.duygusalsermaye.com

ücretlerin denetim altına alınmasını ve ücretlerin yükselme eğilimlerini sınırlayan tedbirlerin alınması gerektiğini savunan görüştür.⁴²³

Düzgün iş: Düzgün iş, insan onuruna yakışır çalışma koşullarında, işçi sağlığı ve güvenliği koşullarına uygun, sosyal güvenlik imkânları ve sendika aracılığıyla temsil edilebilme olanaklarına sahip, zorla çalıştırma ve çocuk işçiliğinin olmadığı, yaptığı iş karşılığında hak ettiği ücreti alabilen, kısaca çalışmaya ilişkin temel hak ve ilkelerin üç taraflı uzlaşma – hükümet, işçi ve işveren- içinde gerçekleştirilmesi olarak ifade edilmiştir.⁴²⁴

d

423 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık.

424 Serap Palaz, Düzgün İş (DecentWork) Kavramı Ve Ölçümü: Türkiye Ve OECD Ülkelerinin Bir Karşılaştırması

E

Ek özel hizmet tazminatı: Teknik Hizmetler Sınıfına ait kadrolarda bulunan personelden; büro, atölye, ısı santrali, laboratuvar, tesis (sosyal tesisler dahil), işletme, fabrika ve hizmet binaları dışında olmak şartıyla; arazi, şantiye, inşaat, baraj, park, bahçe, maden, açık alanlarda kurulu tarım ve hayvancılık uygulama birimleri ve yol gibi açık çalışma mahallerinde fiilen çalışanlara (belirtilen mahallerde yapılan kontrollük hizmetleri dahil), yol, tünel, demiryolu, büyük içme suyu, köprü, kıyı yapıları, baraj v.b açık çalışma mahallerinde görevlendirilmiş ve bu mahallerde fiilen çalışanlara, çalışılan her gün için aşağıda gösterilen oranlarda ayrıca özel hizmet tazminatı ödenir.

Emek: Mal veya hizmet üreten insan etkinliğidir. İnsanın bilinçli olarak bir maksada ulaşmak üzere giriştiği, hem tabii ve sosyal çevresini hem de kendi kendisini değiştiren çalışma sürecidir.⁴²⁵

Emek arzı: Emek piyasasında belirli bir dönemde, çeşitli ücret düzeylerinde çalışmaya hazır olan işgücünü ifade eder.⁴²⁶

425 Ali Seyyar, Cihan Selek Öz, İnsan Kaynakları Terimleri Ansiklopedik Sözlük, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

426 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü

Emek hareketliliği: Çalışanların coğrafi ve mesleki mobilite açısından hareketliliğidir.⁴²⁷

Emeklilik: Yıllar süren çalışma hayatının hukuki manada sona ermesi ile çalışma hayatı sonrası için kişiye, özellikle sosyal güvenlik ve yaşlılık aylığı ile bazı sosyal hakların verildiği dönemdir. Sosyal güvenlik hukuku açısından emeklilik, sosyal güvenlik kapsamında çalışan insanların (memur, işçi ve serbest meslek erbabı) kanunda gösterilen çalışma sürelerini tamamlamalarından veya yaş haddinden dolayı çalışma hayatını bırakmalarındır.⁴²⁸

Endüstri ilişkileri: Emek piyasasının kural belirleme süreçleri ile kurumlarını ele alan disiplinler arası bir alandır. Endüstri ilişkilerinin temel konusu, işçi sendikaları ile işverenler veya işveren sendikaları arasındaki toplu pazarlık sürecidir.⁴²⁹

Endüstriyel demokrasi: Sanayide çalışanların yurttaşlık hakları çerçevesinde, işyerlerinde yönetime katılmalarını, kendi işletmelerini denetlemelerini, yönetim organlarına seçilmelerini öngören demokrasi anlayışıdır.⁴³⁰

Enformel sektör: Kendi hesabına ekonomik faaliyette bulunan, ücretli bir kişi çalıştırsın veya çalıştırmasını küçük ölçekte faaliyet gösteren, temel amacı

427 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

428 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

429 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

430 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara,

bu faaliyete katılan mensuplarına gelir ve istihdam yaratmaya dönük, belirgin özelliği düşük teknoloji ve basit organizasyona dayalı üretim olan, çoğunlukla ilgili kamu otoritelerinden herhangi bir izin almadan, yasal onay olmaksızın gerçekleştirilen, vergi, asgari ücret, sosyal güvenlik vb. mali yükümlülüklerden kaçınarak faaliyet gösteren, genelde yasal mal ve hizmetleri üreten ancak bu üretimi saklı ve yasal olmayan şekilde yürüten ekonomik faaliyetleri kapsamaktadır.⁴³¹

Esneklik: Bir sistem veya alt sistemin, sisteme yönelik çeşitli etkenlerle uyumlu olarak tepki gösterebilmesini ifade eder.⁴³²

Esnek çalışma: İşin niteliği ve yapısına göre, gerek çalışma zamanları, gerekse mekan kullanımını açısından, çalışan insana, iş hukuku düzenlemeleri veya işveren müsamahası çerçevesinde, çalışma hayatının düzenlenmesine yönelik verilen standart dışı (atipik), alternatif uygulama biçimleridir.

*Esnek çalışma türleri şu şekilde ifade edilebilir;*⁴³³

- **Kısmi süreli çalışma (part-time):** Normal haftalık çalışma süresinin önemli ölçüde altında olan, çalışan kimsenin kendi istek ve tercihi ile, yani gönüllü olarak işbaşında yapılan sürekli ve düzenli iştir.

431 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

432 Aysen Tokol, Endüstri İlişkileri ve Yeni Gelişmeler, Dora yayıncılık, Bursa, 2008.

433 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

- ***İş paylaşımı:*** Normal çalışma süreli bir işin, genellikle aynı kalifikasyona sahip iki veya daha fazla kişi tarafından üstlenilmesidir.
- ***Evde çalışma:*** Belirli bir sözleşme ve taahhüde dayanarak çalışan kişinin evinde bir mal veya hizmeti üretmesidir.
- ***Tele-çalışma:*** Bilgisayar aracılığı ile bir işin, işverenin bulunduğu işyerinin dışında bir yerde (evde, başka bir merkezde) gerçekleştirilmesini ve yapılan işin sonucunun iletişim teknolojileri (telefon, fax, internet) aracılığı ile işverene iletilmesini sağlayan bir çalışma biçimidir.
- ***Kayan iş süresi:*** Normal çalışma zamanının belirli kısımlarında, belirli bir zaman bütçesi dahilinde çalışanın zaman kullanımını özgürce yapabildiği bir esnek çalışma modelidir.
- ***Çağrı üzerine çalışma:*** Çalışma münasebetlerinin, işverenin çağrı yapması şartına bağlı olan bir çalışma türüdür.
- ***Yoğunlaştırılmış (sıkıştırılmış) çalışma haftası:*** Haftalık toplam çalışma süresinin, hafta içindeki günlere dağılımında değişiklik yapılarak, daha az günde yoğunlaştırılmasına ve daha fazla tatil günlerine sahip olma imkanını veren esnek çalışma biçimidir.

Eşel mobil sistemi: Oynak ücret, değişen aylık, hareketli merdiven veya oynak cetvel sistemi olarak bilinen eşel mobil sistemi, ücret ve maaşların enflasyon oranına göre düzenlenmesidir. Herhangi bir söz-

leşmeye gerek kalmadan sürekli olarak enflasyonla aynı oranda artırılmasını öngören dinamik bir ücret ayarlama sistemidir. Enflasyona endeksli ücret sistemi olarak da bilinmektedir. ⁴³⁴

Eşit davranma ilkesi: İş ilişkisinde dil, ırk, renk, cinsiyet, engellilik, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılmadığını ifade eder. ⁴³⁵

Eşit işe eşit ücret ilkesi: Cinsiyet, yaş, ırk ve etnik köken gibi geçersiz veya başka türden ayrımcı sınıflamalar yerine, eğitim-öğretim, beceri, çaba ve sorumluluk temeline dayanan adil ücret ödeme biçimidir. 100 Sayılı ILO Sözleşmesi, “Eşit İşe Eşit Ücret” ilkesini benimsemektedir. Buna göre eşit iş, aynı fiziki güç sarfını gerektiren iş olarak tanımlanırken, eşit değerde iş, objektif kıstaslara göre karşılaştırılan bir başka işle aynı değerde olmasıdır. Yani, erkek ve kadın işçilere eşit değerde iş için, eşit ücretlendirme sözü, ücret düzeylerinin, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tespit edilmesi anlamındadır. ⁴³⁶

Etkin ücret teorisi: Firmaların işçilere yaptıkları işlerin karşılığında daha yüksek ücret ödeyerek, işçilerin daha sağlıklı ve üretken olmalarını hedeflemeleridir. ⁴³⁷

434 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

435 4857 Sayılı İş Kanunu

436 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

437 Türker Topalhan, Ücret ve Ücret Teorileri, Gazi Kitabevi, 2010, Ankara.

Evde bakım hizmeti: Bakıma muhtaç yaşlıların, fiziki-ruhsal-zihni özürülerin ve/veya akut ve kronik hastaların, içinde yaşadıkları meskenlerde bakımlarına yönelik aile fertleri tarafından veya sosyal bakım hizmetleri sunan kurum veya kuruluşların profesyonel bakıcı uzmanları veya sağlık ekibi tarafından yürütülen hizmetlerin bütünüdür.⁴³⁸

Evlenme yardımı: Evlenmek isteyen ve-fakat evlenebilmek için yeterli maddi imkanlara sahip olmayan, yardıma muhtaç kişilere, devletçe, belediyece ve/veya sivil toplum örgütlerince, çoğu kez bir kereye mahsus olmak üzere sağlanan maddi destektir.⁴³⁹

438 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

439 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

F

Fazla çalışma: Haftalık kırk beş saati aşan çalışmalardır. ⁴⁴⁰

Fazla çalışma ücreti: Fazla çalışma ücreti; nispi, saat başı veya maktu şekilde ödenmektedir. Fazla çalışma ücretinden; vergi düzenlemesi bulunanların damga vergisine, bulunmayanların ise gelir ve damga vergisine tabi tutulmaları gerekmektedir.

Fazla çalışma ücretleri şu şekilde ifade edilebilir; ⁴⁴¹

- **Nispi fazla çalışma ücreti:** En yüksek devlet memuru brüt aylığının belli bir oranı üzerinden ödenmektedir. Örneğin emniyet hizmetleri sınıfına dahil kadrolarda bulunan personele kendi teşkilat kanunlarında yer alan düzenleme uyarınca nispi fazla çalışma ücreti ödenir.
- **Saat başı fazla çalışma ücreti:** Bir saatlik fazla çalışma ücretinin her fazla çalışılan saatle çarpımı

440 4857 Sayılı İş Kanunu

441 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

suretiyle bulunmaktadır. Saat başına fazla çalışma ücreti, genel olarak merkezi yönetim bütçe kanununa bağlı (K) Cetveli ile topu sözleşmede öngörülen personele ve 375 Sayılı KHK'nin ek 13üncü maddesi uyarınca belli şartlar dâhilinde Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen işlerde görev yapanlara, söz konusu mevzuatta öngörülen tutar, usul ve esaslara göre ödenmektedir.

- **Maktu fazla çalışma ücreti:** Aylık fazla çalışılan süreye bağlı olmaksızın ilgili mevzuatında öngörülen tutarda ödenmektedir. Örneğin, merkezi yönetim bütçe kanununa bağlı (K) Cetvelinde yer alan düzenleme uyarınca zabıta ve itfaiye hizmetlerinde çalışan personele anılan Cetvelde öngörülen tutarlar da maktu fazla çalışma ücreti ödenmektedir.

Fazla sürelerle çalışma: Haftalık çalışma süresinin sözleşmelerle kırk beş saatin altında belirlendiği durumlarda bu çalışma süresini aşan ve kırk beş saate kadar yapılan çalışmalardır. ⁴⁴²

Fesih: Devam etmekte olan bir hukuki ilişkiyi, tek taraflı olarak ve ileriye dönük olmak üzere sonlandırılan bozucu, yenilik doğurucu irade beyanıdır. ⁴⁴³

Fiili hizmet süresi zammı: Çalışanların çalıştıkları işlere göre her 360 günlük çalışmaları karşılığında, çalışma sürelerine eklenecek gün sayılarını ifade eder. Bazı meslek gruplarında her yılın karşılığı ola-

442 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

443 Yılmaz Tekin (Der.), Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Ankara, 2007.

rak 2, 3 ve 6 ay olarak görünmektedir. Yani bir memur fiili hizmet süresi zammına müstehak bir görevde ise bu memurun her yılı 12 ay değil, 14, 15 veya 18 ay olarak emekliliklerinde değerlendirilmektedir. Fiili hizmet süresi zammının getiriliş amacı, Devlet memurunun yapmış olduğu mesleki görevi şayet tehlikeli, bünyesel ve ruhen memuru olumsuz etkileyecek bir meslek grubu ise bu memurun emeklilik için gerekli olan hizmet yılının daha erken tamamlanmasıdır.⁴⁴⁴

Fordizm: Henry Ford tarafından 1900'lü yılların başında geliştirilmiş ve ilk kez Ford otomobil fabrikasında uygulanmasına geçilmiş bir üretim organizasyonudur. Fordist iş organizasyonunda Taylorist ilkelere göre küçük parçalara bölünen işler, yapılaş sırasında göre dizilmekte; işçilerin üretim sırasında, iş gereği parça almak ya da alet/makine kullanmak için gidiş gelişleri önlenmektedir. Bunun yerine işin nesnesinin, üretim sürecinin gerektirdiği işlem sırasında göre dizilmiş makineler ve iş rotasyonları boyunca hareket etmesi sağlanmakta ve böylece Fordist montaj hattı (akar bant) ortaya çıkmaktadır.⁴⁴⁵

444 www.memurlar.net

445 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul, 1996

G

Gece çalıştırma yasağı: Sanayiye ait işlerde on sekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçiler ile bazı işçilerin özel durumlarından dolayı gece çalıştırılmamasıdır.⁴⁴⁶

Gece vardiyası: Saat 20.00-06:00 saatleri arasındaki çalışma sürelerini kapsayan ve yedi buçuk saati geçmeyen çalışma zamanıdır.⁴⁴⁷

Gece zammı: Gece döneminde çalışan işçilere yapılan ek ödemedir.⁴⁴⁸

Geçici görev yolluğu ve harcırahı: 6245 Sayılı Kanununun 14 üncü maddesinde, kurumlara ait bir görevin yerine getirilmesi amacıyla geçici olarak yurt içinde veya yurt dışında başka bir yere gönderilmesinin yanı sıra, yeni ve eski memuriyetleri ile ilgili bir olay dolayısıyla bu Kanuna tabi kurumlarca açılan bir dava sebebiyle sanık veya davalısı olarak başka bir

446 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

447 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

448 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

yere gönderilenlere verilen tazminattır. Geçici görev harcırahı ise, geçici görev ile memuriyet mahalli dışına gönderilenlere verilecek harcırahlar; gündelik, yol gideri, hamal, bagaj ve taksi ücretinden oluşmaktadır.⁴⁴⁹

Geçici iş ilişkisi: Bir işverenin işçinin iş görme edimini belirli ve geçici süreyle diğer bir işverenin emrine vermesidir.⁴⁵⁰

Geçici iş ilişkisi: İşveren, devir sırasında yazılı rızasını almak suretiyle bir işçiyi; holding bünyesi içinde veya aynı şirketler topluluğuna bağlı başka bir işyerinde veya yapmakta olduğu işe benzer işlerde çalıştırılması koşuluyla başka bir işverene iş görme edimini yerine getirmek üzere geçici olarak devrettiğinde geçici iş ilişkisi gerçekleşmiş olur.⁴⁵¹

Geçici personel: Bir yıldan az süreli veya mevsimlik hizmet olduğuna Devlet Personel Başkanlığı ve Maliye Bakanlığının görüşlerine dayanılarak Bakanlar Kurulunca karar verilen görevlerde ve belirtilen ücret ve adet sınırları içinde sözleşme ile çalıştırılan ve işçi sayılmayan kimselerdir.⁴⁵²

Genç işsizliği: Genç olarak ifade edilen 15-24 yaş grubu arası nüfustaki işsizlik halidir.

449 Mehmet Bezik, Salim Demirhan, Rahmi Ünalın, Güncel Mevzuatlı Tüm Kamu Personeli İçin Harcırah, Tarcan Matbaacılık, Ankara, 2013.

450 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

451 4857 Sayılı İş Kanunu

452 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

Genç nüfus: 15-24 yaş grubundaki nüfusu ifade eder.

Genel grev: Bir ülkede, birkaç işkolunda veya tüm işkollarında, ülkenin tümünde veya bir bölgesinde, belirli veya belirsiz süreli olmak üzere işçilerin, işi topluca durdurmalarınıdır. Genel grevler genellikle siyasi maksatlar taşır ve siyasi iktidara yönelik olarak ortaya çıkar.⁴⁵³

Genel sağlık sigortası: Kişilerin öncelikle sağlıklarının korunmasını, sağlık riskleri ile karşılaşmaları halinde ise oluşan harcamaların finansmanını sağlayan sigortadır.⁴⁵⁴

Genel tatil ücreti: İşçilere kanunlarda ulusal bayram ve genel tatil günü olarak kabul edilen günlerde çalışmazlarsa, bir iş karşılığı olmaksızın o günün ücretleri tam olarak, tatil yapmayarak çalışırsa ayrıca çalışılan her gün için bir günlük ilave ücret ödenmesi şeklindedir.⁴⁵⁵

Göç: Fiziki veya coğrafi hareketlilik. Bir yerleşim biriminden, bir siyasi sınırı olan toprak parçasından başka bir yere doğru fert, grup veya kitle halinde gerçekleşen bir harekettir.⁴⁵⁶

453 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

454 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
455 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

456 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

Göçmen işgücü: Yurtdışına çalışmak maksadıyla göç eden işgücüdür. ⁴⁵⁷

Görev tazminatı: Görev tazminat göstergesi ile aylık katsayının çarpımı sonucu bulunan tutardır. 375 sayılı KHK'nin 1/C maddesi ve bu madde uyarınca yürürlüğe konulan 2008/13694 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında düzenlenmiştir. Söz konusu mevzuatta, kimin hangi gösterge rakamı üzerinden görev tazminatından faydalanacağı, bu ödemededen hangi maaş unsurunun mahsup edileceği, ödenecek asgari ücret tutarı ile diğer hususlar düzenlenmiştir. ⁴⁵⁸

Görevi ihmal suçu: Görevi ihmal suçu, devlet memurlarının devlet idaresi aleyhine işledikleri suçlardandır. Memurun, yasaca belirli bir kamu ödev veya görevini yapmaya zorunlu bulunan bir işi yapmaması yahut yasa ve tüzüklerce yapılmasının öngörüldüğü biçimde yerine getirilmemesidir. ⁴⁵⁹

Görevden uzaklaştırma: Görevde kalmasında sakınca görülen devlet memurlarına ilişkin olarak uygulanan, atandıkları görevle ilişkilerini kesen koruyucu önlemdir. ⁴⁶⁰

Görevi kötüye kullanma: Bir kamu görevlisinin görevi dolayısıyla kendisine verilen yetkileri, yetkinin veriliş amacına, yasaya ve başka kurallara aykırı olarak kullanmasıdır. ⁴⁶¹

457 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık

458 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

459 Mehmet Nadir Arıca, Memur Suçları ve Soruşturma, İlksan Mat.

460 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara,

461 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara,

Gösterge aylığı: Memurun bulunduğu derece ve kademenin karşılığı olan gösterge rakamı ile aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunan tutardır. Bütün sınıflar itibariyle her derece ve kademenin aylıklarının hesaplanmasında esas teşkil eden ‘Aylık Gösterge Tablosu’ 657 Sayılı Kanunun 43üncü maddesiyle düzenlenmiştir. Gösterge aylığı, gelir ve damga vergisi ile sigorta primine tabidir. Ek gösterge aylığı ise, ek gösterge rakamının aylık katsayısı ile çarpımı sonucunda bulunan tutardır. Ek gösterge rakamları personelin, hizmet sınıfı, kadro unvanı, öğrenim durumu ve aylık alınan derecelerine göre düzenlenmiştir.⁴⁶²

Grev: Çalışanların, ekonomik ve sosyal durumlarını, çalışma şartlarını iyileştirmek, geliştirmek veya daha önceden elde ettikleri hakları ve menfaatleri korumak için, gerektiğinde müracaat ettikleri ve bilhassa başarısız toplu pazarlık görüşmelerinin sonucunda, işveren üzerinde baskı yapmak amacıyla toplu şekilde çalışmayı durdurmaları hadisesidir.⁴⁶³

Grev hakkı: Bağımlı çalışanların, karşı koymak istedikleri bir durum veya karar karşısında, işi bırakmak, üretimi durdurmak suretiyle direnme hakkını ifade eder.⁴⁶⁴

Grev ve lokavt yasakları: Can ve mal kurtarma işlerinde; cenaze işlerinde ve mezarlıklarda; şehir şebeke suyu, elektrik, doğal gaz, petrol üretimi, tasfiyesi ve dağıtımı ile nafta veya doğalgazdan başlayan

462 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

463 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık

464 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul, 1996

petrokimya işlerinde; Milli Savunma Bakanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı'nca doğrudan işletilen işyerlerinde; kamu kuruluşlarınca yürütülen itfaiye ve hastanelerde grev ve lokavt yapılamaz. Bakanlar Kurulu, genel hayati önemli ölçüde etkileyen doğa olaylarının gerçekleştiği yerlerde bu durumun devamı süresince yürürlükte kalmak kaydıyla gerekli gördüğü işyerlerinde grev ve lokavtı yasaklayabilir. Yasağın kalkmasından itibaren altmış gün içinde altı iş günü önce karşı tarafa bildirilmek kaydıyla grev ve lokavt uygulamasına devam edilir. Başladığı yolculuğu yurt içindeki varış yerlerinde bitirmemiş deniz, hava, demir ve kara ulaştırma araçlarında grev ve lokavt yapılamaz. ⁴⁶⁵

Grup toplu iş sözleşmesi: İşçi sendikası ile işveren sendikası arasında, birden çok üye işverene ait aynı işkolunda kurulu işyerlerini ve işletmeleri kapsayan toplu iş sözleşmesi⁴⁶⁶

465 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

466 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

H

Hafta tatili: İşçilere tatil gününden önce belirlenen iş günlerinde çalışmış olmaları koşulu ile yedi günlük bir zaman dilimi içinde kesintisiz en az yirmi dört saat olarak verilen dinlenme iznidir.⁴⁶⁷

Hafta tatili ücreti: İşveren tarafından çalışılmayan hafta tatili günü için bir iş karşılığı olmaksızın ödenen ve çalışılan hafta tatili günü içinde ayrıca ödenen ücrettir.⁴⁶⁸

Hak uyuşmazlığı: İşçi ile işveren arasındaki iş ilişkilerinin dayanağını oluşturan mevzuat, toplu iş sözleşmesi ve iş sözleşmesi hükümleri ile taraflara sağlanan haklara ilişkin olarak ortaya çıkan uyuşmazlıklardır.⁴⁶⁹

Haklı nedenle fesih hakkı: Haklı nedenle fesih, süresi belirli veya belirsiz tüm iş sözleşmelerinde uygulanabilen ve sözleşmeye derhal son veren bir fesih türüdür. Bir tarafın haklı nedenle fesih hakkına daya-

467 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

468 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

469 Aydın Başbuğ, İş ve Hukuk, A Kitap, Ankara, 2015.

narak, karşı tarafa yöneltilmesi gereken irade beyanıyla iş sözleşmesine, geçmişe etkili olmaksızın derhal son vermesi haklı nedenle feshi ifade eder.⁴⁷⁰

Hastalık: Tıbbi bakım ve tedavi gerektiren bedensel veya ruhsal bozukluk durumudur.⁴⁷¹

Hastalık hali: İş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan ve iş göremezliğe neden olan rahatsızlıklar.⁴⁷²

Hastalık sigortası: Sigortalı sayılanların, iş kazası ve meslek hastalığı dışında ortaya çıkan, sigortalıyı iş göremez duruma düşüren bedensel veya ruhsal rahatsızlık halinde yararlandığı sigortadır.⁴⁷³

Hastalık ve refakat izni: Memura, aylık ve özlük hakları korunarak, verilecek raporda gösterilecek lüzum üzerine, kanser, verem ve akıl hastalığı gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalığı hâlinde onsekiz aya kadar, diğer hastalık hâllerinde ise oniki aya kadar izin verilir. Memurun, hastalığı sebebiyle yataklı tedavi kurumunda yatarak gördüğü tedavi süreleri, hastalık iznine ait sürenin hesabında dikkate alınır. Bu maddede yazılı azamî süreler kadar izin verilen memurun, bu iznin sonunda işe başlayabilmesi için, iyileştiğine dair raporu (yurt dışındaki memurlar için mahallî usûle göre verilecek raporu) ibraz etmesi zorunludur. İzin süresinin sonunda, hastalığının de-

470 Hamdi Mollamahmutoğlu, İş Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara.

471 Fatih Uşan, Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009.

472 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

473 Aydın Başbuğ, Sosyal Güvenlik Sisteminde Sosyal Sigortalılar, Şeker-İş Yayınları, Ankara, 2013.

vam ettiği resmî sağlık kurulu raporu ile tespit edilen memurun izni, birinci fıkrada belirtilen süreler kadar uzatılır, bu sürenin sonunda da iyileşemeyen memur hakkında emeklilik hükümleri uygulanır.⁴⁷⁴

Hizmet kolları: 4688 Sayılı Kanun’a göre; Kamu Görevlileri Sendikaları hizmet kolları “Büro, bankacılık ve sigortacılık hizmetleri, Eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri, Sağlık ve sosyal hizmetler, Yerel yönetim hizmetleri, Basın, yayın ve iletişim hizmetleri, Kültür ve sanat hizmetleri, Bayındırlık, inşaat ve köy hizmetleri, Ulaştırma hizmetleri, Tarım ve ormancılık hizmetleri, Enerji, sanayi ve madencilik hizmetleri, Diyanet ve vakıf hizmetleri”nden oluşur.⁴⁷⁵

474 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

475 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

İ

İflas: Borçlarını ödeyemeyen ve ödemekten aciz olduğu mahkeme kararı ile tespit ve ilan edilen borçlunun durumunu ifade eder.⁴⁷⁶

İhbar tazminatı: İşverenin işçiyi bildirim sürelerine uymaksızın hemen işten çıkarmak istemesi durumunda, önceden yapılan ihbarda (bildirim) belirlenen süre içinde, işçiye yapılan ödemedir.⁴⁷⁷

İhtiyaçlar hiyerarşisi: Abraham Maslow'un kendini gerçekleştirme kuramı içerisindeki ihtiyaçlar hiyerarşisi kavramı; insan arzularının doğuştan geldiğini ve yukarı doğru tırmanan bir hiyerarşiyle var olduğunu ileri sürmüştür. İlk olarak, temel fizyolojik ihtiyaçlar (yemek, uyku) karşılanmalıdır. İkinci olarak, güvenlik ve emniyet önemli hale gelir. Üçüncü sırada, ait olma ve sevme ihtiyacı ortaya çıkar. Dördüncü sırada, öz saygı ihtiyacı yer almakta son olarak ise, kendini gerçekleştirme ihtiyacı ortaya çıkar.⁴⁷⁸

476 Hukuk, İktisat ve Ticaret Lügatı, Aytemiz Kitabevi, Ankara, 1963.

477 Özlem Işığışık, İstihdam ve İşsizlik, Ekin Yayınları, Bursa, 2011

478 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

İkramiye: Çalışanlara, iyi çalıştıkları için ya da verimlerini artırmak amacıyla ücretten ayrı olarak işverence yapılan ödemedir.⁴⁷⁹

İsteğe bağlı sigorta: Kişilerin isteğe bağlı olarak prim ödemek suretiyle uzun vadeli sigorta kollarına ve genel sağlık sigortasına tâbi olmalarını sağlayan sigortadır.⁴⁸⁰

İstihdam: Üretim faktörleri olan emek, sermaye, doğal kaynaklar, teknoloji ve girişimci unsurlarının bir araya getirilerek etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasıdır.

*İstihdam türleri şu şekilde ifade edilebilir;*⁴⁸¹

- **Aşırı istihdam:** Tam istihdam sınırına yaklaşmış herhangi bir ekonomide, çalışmak için hazır işgücü miktarının, çeşitli üretim miktarı arasındaki uyumu sağlayan geçici işsizlik düzeyinin altına düşmesi durumudur.
- **Eksik istihdam:** Kişinin kendi mesleği dışındaki başka işlerde istihdam edilmesidir.
- **Tam istihdam:** Tüm üretim faktörlerinin tam, etkin ve verimli olarak kullanılmasıdır.

İstihdam oranı: İstihdamın kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranıdır.⁴⁸²

479 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara

480 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

481 Kenan Ören, Sosyal Politika Ders Notları, Isparta, 2009.

482 Özyay Mehmet, Cem Kılıç, Çalışma Ekonomisi Teorisi, Gazi Kitabevi, 2009, Ankara.

İş: Genel olarak faydalı olan ve belirli bir maksadı gerçekleştirmek için yapılan tüm faaliyetlerdir. İnsanların sosyal işbölümü çerçevesinde yerine getirdikleri, karşılığında ücret alsın veya almasın, üretime dolaylı ya da dolaysız katkısı olan her türlü bedeni-zihni faaliyetlerdir.⁴⁸³

İşbölümü: Üretim sürecinde yer alan bireylerin farklı işlevlerde uzmanlaşması ve üretimin ancak bu işlevler yerine getirildiğinde tamamlanması durumunu ifade etmektedir.⁴⁸⁴

İş değerlendirme: Derecelendirme cetvellerini ve ücret skalalarını, çalışandan ziyade işin özelliklerine (vasıf, muhakeme gücü, sorumluluk) göre belirleyen bir iş sınıflandırması sistemidir.⁴⁸⁵

İş güclüğü zammı: Niteliği ve çalışma şartları bakımından güç olan işlerde çalışanlara ödenen paradır.⁴⁸⁶

İş güvencesi: Çalışanın haklı ya da yeterli bir nedene dayanmayan, keyfi fesihlere karşı korunmasını ifade eder.⁴⁸⁷

İş güvenliği: İşin yapılması sırasında işçinin sağlığını ve güvenliğini tehdit eden tehlikelerin ortadan kaldırılması veya azaltılması, işçinin işi nedeniyle

483 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

484 Kudret Emiroğlu, Bülent Danişoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

485 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akinhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

486 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

487 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul, 1996

kazaya uğramaması, hastalığa yakalanmaması için konulan kamu hukuku kurallarının ve alınması gereken önlemlerin tümünü ifade eder.⁴⁸⁸

İş ilişkisi: Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişiye işçi, işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiye yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlara işveren, işçi ile işveren arasında kurulan ilişkiye iş ilişkisi denir.⁴⁸⁹

İş kaybı tazminatı: Özelleştirme kapsamında işsiz kalan işgücüne ödenen bir tazminattır.⁴⁹⁰

İş kazası: Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle veya sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olaydır.⁴⁹¹

İş mahkemesi: İş Kanununa göre işçi sayılan kişilerle işveren veya işveren vekilleri arasında iş ak-

488 Erhan Arda, Ekonomi Sözlüğü, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

489 4857 Sayılı İş Kanunu

490 Özlem İşığıçok, İstihdam ve İşsizlik, Ekin Yayınları, Bursa, 2011

491 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

dinden veya iş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde kurulan mahkemelerdir.⁴⁹²

İş riski zammı: Hayat ve sağlık için tehlike arz eden hizmetlerde çalışanlara ödenen paradır.⁴⁹³

İş rotasyonu: İş değiştirme yoluyla verilen bir eğitim yöntemidir. Çalışanların işletme içinde yatay olarak yer değiştirmesini ifade eder. Personelin, işletmenin farklı fonksiyonel alanlar arasındaki işlerde veya bir fonksiyonel alanın içindeki işlerde vazifelendirilmeleridir.⁴⁹⁴

İş sözleşmesi: Bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmesi, diğer tarafın (İşveren) da ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşmedir.⁴⁹⁵

İş teftişi: İş barışını ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla iş mevzuatı hükümlerinin işyerlerinde uygulanmasını denetlemektir.⁴⁹⁶

İş yavaşlatma grevi: İşçilerin işi bırakmamakla beraber, işi niteliğine göre önemli ölçüde aksatacak şekilde yavaşlatmaları düşük tempo ve randımanda çalışmalarınıdır.⁴⁹⁷

492 5521 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu

493 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

494 Ali Seyyar, Cihan Selek Öz, İnsan Kaynakları Terimleri Ansiklopedik Sözlük, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

495 4857 Sayılı İş Kanunu

496 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

497 Yusuf Balcı, Sendikacılık e Toplu Pazarlık Ekonomisi, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 1999.

İş zenginleştirme: İş dizayn tekniklerinden biridir. İşin planlanması, karar alma ve yürütme aşamalarında görevli olanlara daha çok söz hakkının verilmesidir. İş zenginleştirme ile çalışanların şahsi gelişimlerini temin eden, onlara daha çok sorumluluk veren bir anlayış çerçevesinde işçilere yeni haklar verilir.⁴⁹⁸

İşçi: Bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan gerçek kişidir. (4857 Sayılı İş Kanunu). Bir iş sözleşmesine bağlı olarak bir başkasına ait üretim araçlarını kullanan ve kendine ait olmayan, yani başka birinin (işverenin) mülkiyetinde ve/veya yönetiminde olan herhangi bir işte ücret karşılığı çalışan kişidir.⁴⁹⁹

• **Beyaz yakalılar:** Kol gücünden ziyade eğitim ve kafa gücüne dayalı işlerde çalışan işçilerin genel adıdır.⁵⁰⁰

• **Mavi yakalılar:** Çalışmalarında kol emeği (bedensel emek) ağır basan ücretlilere verilen addır. Ücretli kol emekçileri olarak da adlandırılır.⁵⁰¹

• **Gri yakalılar:** Yarı vasıflı, meslek lisesi mezunu ve ara eleman olarak çalışanları ifade etmek için kullanılmaktadır.

• **Altın yakalılar:** Teknolojideki gelişmelere paralel olarak bilgi çağının yeni işçileri için kullanılmaktadır. Teknolojiyi kullanabilen, problem çözme

498 Ali Seyyar, Cihan Selek Öz, İnsan Kaynakları Terimleri Ansiklopedik Sözlük, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

499 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

500 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

501 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık

ve yeni fikirler geliştirebilme kabiliyetlerine sahip olan işçileri ifade eder.

• **Yeşil yakalılar:** Çevreye duyarlı alanlarda araştırma ve geliştirme, ürün tasarımı, üretim, dağıtım, satış, tesislerin kurulumu ve işletilmesi ile bakım-onarım süreçleri gibi işlerde çalışanları ifade etmek için kullanılır.⁵⁰²

İşçinin işi bizzat yapma borcu: İş sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa işçinin taahhüt ettiği işi kendisinin yapıp başkasına devretmemesidir.⁵⁰³

İşçinin sadakat borcu: Bir işin gereği gibi yapılması konusunda işçinin gayret göstermesi ve işçinin işverene zarar verecek davranışlardan kaçınmasıdır.⁵⁰⁴

İşgücü: Bir ülkede çalışanlarla iş arayanlarının toplamıdır. Sadece işçi değil, her ne sıfatla olursa olsun hizmet arz edenlerin hepsi işgücü içinde değerlendirilir.⁵⁰⁵

İşgücü piyasası: Emek faktörünün alınıp satıldığı piyasadır. Çalışanlarla çalıştıranların veya emek arzı ile emek talebinin karşılaştığı ve bu karşılaşmanın sonucu olarak ücret haddinin teşekkül ettiği, bütün istihdam şartlarının sözlü ya da yazılı bir sözleşme ile

502 Selen Arı Yılmaz, Yeşil İşler ve Türkiye’de Yenilenebilir Enerji Alanındaki Potansiyeli, Uzmanlık Tezi,2014.

503 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

504 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

505 İsmail Hakkı Düğger-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi.

tain edildiği ve işçi-işveren ile ilgili diğer münasebetlerinin yürütüldüğü yerdir.⁵⁰⁶

İşgücü piyasasında esneklik: Değişen sanayi yapısı ve iş örgütlenmesi ile ulusal ve uluslar arası rekabetin giderek artmasının, ürün piyasasındaki değişikliklere daha çabuk uyum sağlamak amacıyla firmaları daha esnek hareket etmeye zorladığı ve bunun da istihdam düzeylerinde, işteki görevler ile vasıflarda ve ödeme sistemlerindeki esnekleşme halidir.⁵⁰⁷

İşgücüne katılım oranı: İstihdam edilenlerle işsizlerin toplamının oluşturduğu işgücünün aktif nüfusa oranıdır.⁵⁰⁸

İşkolu: Ülkede yapılan işlerin belirli sayıda gruplandırılarak her bir grup için verilen addır.⁵⁰⁹

İşletme toplu iş sözleşmesi: Bir gerçek veya tüzel kişiye ya da bir kamu kurum veya kuruluşuna ait aynı işkolundaki birden çok işyerini kapsayan sözleşmedir.⁵¹⁰

İşsiz: Çalışma istek ve iradesine sahip, cari ve geçer ücret üzerinden çalışmaya razı olan, kanunda belirtilen saatler zarfında iş aradığı halde iş bulamayan kimseye denir.⁵¹¹

506 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

507 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürçü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

508 Kenan Ören, Sosyal Politika Ders Notları, Isparta, 2009.

509 Nuri Çelik, İş Hukuku Dersleri, Beta Yayınevi, İstanbul, 2012

510 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

511 İsmail Hakkı Düğer-Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

İşsizlik: Tam istihdam ile cari ve fiili istihdam düzeyi arasındaki farktır.⁵¹²

İşsizlik türleri şu şekilde ifade edilebilir;

- ***Mevsimlik işsizlik:*** Mevsimlere bağlı olarak turizm, tarım, inşaat gibi işlerde görülen dönemlik işsizliktir.⁵¹³
- ***Geçici işsizlik:*** Çalışanların iki iş arasında geçirdikleri geçici dönemdeki işsizlik halleridir. Arızı veya friksiyonel işsizlik olarak da adlandırılır.⁵¹⁴
- ***Gizli işsizlik:*** Normalde çalışıyor görünüp, üretime çok az katkı sağlayan veya hiçbir katkısı olmayan çalışanların durumunu ifade eder.⁵¹⁵
- ***Konjonktürel işsizlik:*** Ekonomik dalgalanma sürecinde yaşanan, dönemsel talep yetersizliği nedeniyle ortaya çıkan işsizliktir.⁵¹⁶
- ***Teknolojik işsizlik:*** Üretimde emeğin yerine makinenin ikame edilmesi ile ortaya çıkan işsizliktir.⁵¹⁷
- ***Yapısal işsizlik:*** Ekonominin ihtiyaç duyduğu nitelikteki işgücünün işgücü piyasasında bulunmamasından kaynaklanan işsizlik durumudur.⁵¹⁸

512 Kenan Ören, Sosyal Politika Ders Notları, Isparta, 2009.

513 Kenan Ören, Sosyal Politika Ders Notları, Isparta, 2009.

514 Özay Mehmet, Cem Kılıç, Çalışma Ekonomisi Teorisi, Gazi Kitabevi, 2009, Ankara.

515 Kenan Ören, Sosyal Politika Ders Notları, Isparta, 2009.

516 Özay Mehmet, Cem Kılıç, Çalışma Ekonomisi Teorisi, Gazi Kitabevi, 2009, Ankara.

517 Kenan Ören, Sosyal Politika Ders Notları, Isparta, 2009.

518 Özay Mehmet, Cem Kılıç, Çalışma Ekonomisi Teorisi, Gazi

İşsizlik oranı: İşi olmayan ve iş arayan işgücünün oranını ifade eder. İşsizlik oranı ekonominin konjoktörel performansını gösterir. İşsizlik oranının düşmesi, ekonomide yeterince açık işin olduğunu ve ekonomik genişleme dönemini ifade eder. İşsizlik oranının yükselmesi ise, işten çıkarma ve ekonomik resesyona göstergesidir.⁵¹⁹

İşsizlik ödeneği: İşsizlik riskiyle karşılaşan ve işsiz kalan sosyal sigortalılara, ekonomik güvence sağlamak amacıyla işsizlik sigortası tarafından belirli bir süre için ödenen paradır.⁵²⁰

İşsizlik sigortası: Bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına rağmen, herhangi bir kasıt ve kusuru olmaksızın işini kaybeden sigortalılara işsiz kalmaları nedeniyle uğradıkları gelir kaybını belli süre ve ölçüde karşılayan, sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren zorunlu sigortadır.⁵²¹

İşsizlik sigortası fonu: İşsizlik sigortası primleri ile bu primlerin değerlendirilmesinden elde edilen kazanç ve iratların, Devlet tarafından yapılacak katkı ve yardımların, ayrıca 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu gereğince işçi ve işverenlerden alınacak ceza, gecikme zammı ve faizler ile diğer her türlü gelir ve kazançların toplandığı ve devlet güvencesinde olan fondur.⁵²²

519 Kemal Biçerli, Çalışma Ekonomisi, Beta Yayıncılık, İstanbul, 520 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

521 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu

522 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

İşsizlik sigortası primi: İşsizlik sigortasının gerektirdiği her türlü ödeme ile hizmet giderlerini karşılamak amacıyla bu Kanunda belirtilen esas ve usullere göre Devlet, işveren ve sigortalı tarafından ödenen primdir.⁵²³

İşsizlik yardımı: Katkıya dayalı olmayan, tamamen devlet tarafından finanse edilen programlardır. İşsizlik sigortasından yararlanabilmek için gerekli şartları yerine getiremeyen veya işsizlik sigortası ödeneklerini bitiren işsizlere, genellikle sınırsız bir süre için verilmektedir.⁵²⁴

İşveren: Sigortalı sayılan kişileri çalıştıran gerçek veya tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşlardır.⁵²⁵

İşveren vekili: İşveren adına ve hesabına, işin veya görülen hizmetin bütününün yönetim görevini yapan kimseyi ifade eder.⁵²⁶

İşverenin işçiyi koruma borcu: İşverenin, işyerinde çalışan işçilerinin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili gerekli yasal tedbirleri almasına denir.⁵²⁷

İşverenin ücret ödeme borcu: İşçinin hizmet akdinde belirtilen çalışmayı yapması sonucunda işverenin hizmet akdinde belirtilen ücreti ödeme borcudur. Ödenecek ücret, yabancı para birimleriyle, değerli

523 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu

524 Şerife Türcan Özsuca, İşsizlik Sigortası ve Emek Piyasası, İmaj Yayıncılık, Ankara, 1998.

525 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

526 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

527 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

kâğıtlar ile (çek, senet, bono, tahvil v.b.) ve üretilen maldan ödenemez. İş hukukuna göre Türk parası ödenmesi zorunludur. Ücret ödendiği resmi bir belge ile belgelendirilmelidir.⁵²⁸

İşyeri: İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddî olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birimdir. İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlantılı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve meslekî eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır.⁵²⁹ Kamu hizmetinin yürütüldüğü yerler işyeri olarak adlandırılır.

İşyeri hekimi: İşyerlerinde işçi sağlığı ve meslek hastalığı konularında çalışmalar yapan çalışma bakanlığı tarafından yetki verilmiş doktorlardır. İşyeri hekiminin görevleri; Rehberlik ve danışmanlık, eğitim ve bilgilendirme, ilgili birimlerle işbirliği yapmaktır. Yetkileri ise; inceleme ve araştırma yapmak, gerekli bilgi ve belgelere ulaşmak, bütün çalışanlarla görüşmek, işçiler açısından hayati tehlike gördüğü durumlarda işi geçici olarak durdurmak, çalışma metodunun değiştirilmesini sağlamak ve gerekli önlemler alınmazsa bakanlığa rapor etmektir.⁵³⁰

İşyeri sendika temsilciliği: İşyerinde sendikal politikaların uygulanması, işyeri sorunlarının giderilmesi ve üyelerin bilgilendirilmesini sağlamak amacıyla, işyerlerindeki işçiler arasından yasadaki koşullara

528 4857 Sayılı İş Kanunu

529 4857 Sayılı İş Kanunu

530 www.isgsozluk.com

uygun biçimde belirlenen, görev süresi iki genel kurul arasındaki zamanla sınırlı olan sendikacı çalışanlara verilen addır. Bir işyerinde en çok üye kaydetmiş sendikacı o işyerinden seçilen kamu görevlisidir. İşyerlerinde 30 uncu madde uyarınca yapılan tespitte göre kamu görevlilerinden en çok üye kaydetmiş sendika, işyeri sendika temsilcisi seçmeye yetkilidir. İşyerindeki kamu görevlisi sayısı 200'e kadar ise bir, 201-600 arasında ise en çok iki, 601-1000 arasında ise en çok üç, 1001-2000 arasında ise en çok dört, 2000'den fazla ise en çok beş işyeri sendika temsilcisi seçilebilir. Bu temsilcilerden biri ilgili sendika tarafından baştemsilci olarak görevlendirilebilir.⁵³¹

İşyeri toplu iş sözleşmesi: Sadece bir işyerini kapsayan toplu iş sözleşmesidir. İşyeri toplu iş sözleşmesinin özelliği, bir işverene ait işyeri ile sınırlı olmasıdır.⁵³²

İşyerinde psikolojik taciz (mobbing): İşyerlerinde belirli bir kişiyi hedef alarak kasıtlı ve sistematik olarak, en az altı ay süreyle ve genellikle en az haftada bir sıklıkla, çalışmalarını engelleme, huzursuz olmasına yol açarak yıldırma, dışlama, aşağılama, küçümseme, kişiliğini ve saygınlığını zedeleme, gözden düşürme, kötü muameleye tabi tutma, yıldırma ve benzeri hal ve fiillerle; hedef kişi üzerinde asabiyet, kayıtsızlık, yüksek stres, fiziksel hastalıklar, psikolojik tepkiler, madde bağımlılığı, intihara ve şiddete meyil gibi olumsuz etkiler oluşmasına veya işyeri genelinde etkinlik ve üretkenliğin düşmesi, işyeri ku-

531 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık
532 Aydın Başbuğ, Toplu İş İlişkileri ve Hukuk, Şeker-İş Yayınları, Ankara, 2012.

rallarında aşınma, artan işveren memnuniyetsizliği, artan gerginlik, artan sağlık nedeniyle işe gelmeme, işyerinde artan işçi işe giriş ve çıkışları, işyerinde huzursuzluk gibi olumsuz etkiler oluşmasına sebebiyet veren fiillerin tümüdür.⁵³³

533 Muhammed Tolga Gedikkaya, Kamu Personelinin Maruz Kaldığı Psikolojik Taciz'in Önlenmesine Yönelik Mevzuat Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, Ankara, 2013.

K-L

Kadro (Görev) aylığı: Atanılan görevle ilgili kadro unvanı ve derece karşılığı olarak alınan aylıktır. ⁵³⁴

Kamu görevlileri hakem kurulu: Her toplu sözleşme dönemi için; a) Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay Başkan, Başkanvekili, Başkan Yardımcısı veya Daire Başkanları arasından Bakanlar Kurulunca Başkan olarak seçilecek bir üye, b) Kamu İşveren Heyeti Başkanınca Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Devlet Personel Başkanlığından görevlendirilecek birer üye, c) Bağlı sendikaların üye sayısı itibarıyla en fazla üyeye sahip konfederasyon tarafından belirlenecek iki, bağlı sendikaların üye sayısı açısından ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlardan birer üye, d) Üniversitelerin kamu yönetimi, iş hukuku, kamu maliyesi, çalışma ekonomisi, iktisat ve işletme bilim dallarından en az Doçent unvanını taşıyanlar arasından Bakanlar Kurulunca seçilecek bir üye, e) Bağlı sendikaların üye sayısı itibarıyla en fazla üyeye sahip konfederasyon tarafından üç, bağlı sendikaların üye sayısı açısından ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlar tarafından ikişer olmak üzere (d) bendinde belirtilen

534 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

bilim dallarından en az Doçent unvanını taşımak kaydıyla, önerilecek toplam yedi öğretim üyesi arasından Bakanlar Kurulunca seçilecek bir üye, olmak üzere on bir üyeden oluşur.⁵³⁵

Kamu görevlileri sendikaları heyeti: Bağlı sendikaların toplam üye sayısı itibarıyla en fazla üyesi bulunan konfederasyonun Heyet Başkanı olarak belirleyeceği bir temsilci ile her bir hizmet kolunda en fazla üyeye sahip kamu görevlileri sendikaları tarafından belirlenecek birer temsilci, bağlı sendikaların üye sayıları esas alınmak kaydıyla toplam üye sayıları itibarıyla birinci, ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlar tarafından belirlenecek birer temsilci olmak üzere onbeş üyeden oluşur.⁵³⁶

Kamu görevlisi: 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu kapsamında yer alan kurum ve kuruluşların kadro veya pozisyonlarında istihdam edilenlerden işçi statüsü dışında çalışan kamu görevlilerini ifade eder.⁵³⁷

Kamu işveren heyeti: Devlet Personel Başkanlığının bağlı olduğu Bakanın başkanlığında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve heyet başkanınca uygun görülen bakanlık temsilcileri ile Hazine

kl

535 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

536 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

537 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

Müsteşarlığı ve Devlet Personel Başkanlığı temsilcilerinden oluşur. ⁵³⁸

Kamu işveren vekili: Kamu kurum ve kuruluşlarını temsile ve bütününe sevk ve idareye yetkili olanlar ile bunların yardımcılarını ifade eder. ⁵³⁹

Kamu işvereni: Kamu görevlilerinin çalıştığı tüzel kişiliği olan ya da olmayan kamu kurum ve kuruluşlarını ifade eder. ⁵⁴⁰

Kamu kesimi işveren sendikası: Kamu kesiminde, KİT'lerde işveren konumundaki devleti temsil eden işveren sendikalarını ifade etmektedir. ⁵⁴¹

Kamu personeli: Kamu hizmeti görevlilerine verilen addır.

Kamu personeli danışma kurulu: Kamu görevlileri sendikaları ve konfederasyonları ile kamu idareleri arasında sosyal diyalogun geliştirilmesi, kamu personel mevzuatının ve kamu yönetimi uygulamalarının değerlendirilmesi, yönetimin daha iyi işleyen bir yapıya kavuşturulması için ortak çalışmalar yürütülmesi, kamu görevlilerinin yönetime katılımının sağlanması ve kamu yönetiminin karşılaştığı sorunla-

538 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

539 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

540 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

541 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul, 1996

ra çözümler geliştirilmesi amacıyla; Devlet Personel Başkanlığının bağlı olduğu Bakanın başkanlığında, en çok üyeye sahip üç konfederasyonun genel başkanı ile her bir hizmet kolunda en çok üyeye sahip kamu görevlileri sendikasının başkanı ve Devlet Personel Başkanından oluşur. Kurula gündemde yer alan konulara göre diğer kamu kurum ve kuruluşlarının yetkilileri de davet edilebilir. ⁵⁴²

Kamu sektörü: Memleketin iktisadi düzeni içinde devletin teşebbüs faaliyetlerini bizzat yürüttüğü sektörlerin tamamını ifade eder. ⁵⁴³

Kamu tüzel kişiliği: Kanunla ya da kanunun açıkça verdiği bir yetkiye dayanarak kurulan, üstün ve ayrıcalıklı yetkilerle donatılmış, malları, gelirleri ve personeli ayrı bir statüye tabi tutulmuş kuruluşlardır.

Kamu yönetimi: Hükümete hizmet eden ve hükümet politikalarının yürürlüğe konmasını sağlayan bürokratik sistemler ve prosedürlerdir. ⁵⁴⁴

Kanun dışı grevin sonuçları: Kanundışı grev yapılması halinde işveren, grevin yapılması kararına katılan, grevin yapılmasını teşvik eden, greve katılan veya katılmaya ya da grevin devamına teşvik eden işçilerin iş sözleşmelerini haklı nedenle feshedebilir. ⁵⁴⁵

542 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

543 Rükneddin Kumkale, Vergi ve Muhasebe Sözlüğü, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

544 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

545 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

Kanun dışı lokavtın sonuçları: Kanun dışı lokavt yapılması halinde işçiler iş sözleşmelerini haklı nedenle feshedebilir. İşveren, bu işçilerin lokavt süresine ilişkin iş sözleşmesinden doğan bütün haklarını bir iş karşılığı olmaksızın ödemek ve uğradıkları zararları tazmin etmekle yükümlüdür.⁵⁴⁶

Kanuni grev ve lokavta katılamayacak işçiler: Hiçbir surette üretim veya satışıya yönelik olmak kaydıyla niteliği bakımından sürekli olmasında teknik zorunluluk bulunan işlerde faaliyetin devamlılığını veya işyeri güvenliğini, makine ve demirbaş eşyalarının, gereçlerinin, hammadde, yarı mamul ve mamul maddelerin bozulmamasını ya da hayvan ve bitkilerin korunmasını sağlayacak sayıda işçi, kanuni grev ve lokavt sırasında çalışmak, işveren de bunları çalıştırmak zorundadır.⁵⁴⁷

Kariyer: Devlet memurlarına, yaptıkları hizmetler için lüzumlu bilgilere ve yetiştirme şartlarına uygun şekilde, sınıfları içinde en yüksek derecelere kadar ilerleme imkanını sağlamaktır.⁵⁴⁸

Kayyum: Yasada belirtilen durumlarda, gerçek hak sahibinin yetersizliği, haklarını kullanamaması gibi nedenlerle, onun yerine temsilci olarak, bir malı yönetmek ya da bir işi görmek üzere atanan kişidir.⁵⁴⁹

546 Aydın Başbuğ, Toplu İş İlişkileri ve Hukuk, Şeker-İş Yayınları, Ankara, 2012.

547 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

548 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

549 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

Kıdem: Bir işyerinde çalışılan süredir.⁵⁵⁰

Kıdem aylığı: Her bir hizmet yılı için 20 gösterge rakamı ile aylık katsayının çarpımından oluşan kıdem aylığı, taban aylığı gibi tüm personele ödenmektedir. Kıdem aylığının tespitinde, kazanılmış hak aylığının hesabından değerlendirilen süreler esas alınmaktadır. Buna göre, her bir hizmet yılının karşılığı olarak 20 gösterge rakamı kabul edilirken, 25 ve daha fazla hizmet yılını dolduranlar için 25 hizmet yılının karşılığı olan 500 gösterge rakamı dikkate alınmaktadır. Kıdem aylığı, gelir ve damga vergisi ile sigorta primine tabidir.⁵⁵¹

Kıdem tazminatı: Bir işyerinde belirli bir süre çalışıp hizmet sözleşmesi sona eren işçiye veya ölümü halinde kanuni mirasçılara, ya da sayılan durumlarda ve hizmet süresi ile ücretine göre değişen miktarda işverence ödenmesi gereken paradır.⁵⁵²

Kısa çalışma ödeneği: Sigortalı işçiyi çalıştıran işveren, genel ekonomik kriz veya zorlayıcı sebeplerle işyerindeki haftalık çalışma sürelerini geçici olarak önemli ölçüde azaltması veya işyerinde faaliyeti tamamen veya kısmen geçici olarak durdurması halinde yararlanılan ödenektir.⁵⁵³

550 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

551 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

552 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul, 1996

553 Aydın Başbuğ, Sosyal Güvenlik Sisteminde Sosyal Sigortalılar, Şeker-İş Yayınları, Ankara, 2013.

Kısa vadeli sigorta kolları: İş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortası kollarıdır.⁵⁵⁴

Kısmi süreli iş sözleşmesi: İşçinin normal haftalık çalışma süresinin, tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan emsal işçiye göre önemli ölçüde daha az belirlendiği sözleşme türüdür.⁵⁵⁵

Konfederasyon: Değişik hizmet kollarında bu Kanuna tabi olarak kurulmuş en az beş sendikanın bir araya gelerek oluşturdukları, tüzel kişiliği olan üst kuruluşlardır.⁵⁵⁶

Korporatizm: Toplumu ilgilendiren önemli iktisadi, siyasi ve sosyal kararların alınmasında, sadece devletin denetimindeki kurum ve kuruluşların söz sahibi olduğu, ferdi etkinliğin ve demokratik katılımın olmadığı veya ferdin karar alma sürecine kısmen de olsa ancak bu kurum ve kuruluşların aracılığıyla katılabildiği sosyal örgütlenme ve yapılanma biçimidir.⁵⁵⁷

Korumalı işyeri: İşgücü piyasasına kazandırılması güç olan engelliler için mesleki rehabilitasyon ve istihdam oluşturmak amacıyla Devlet tarafından teknik ve mali yönden desteklendiği ve çalışma ortamının özel olarak düzenlendiği işyeridir.⁵⁵⁸

554 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

555 4857 Sayılı İş Kanunu

556 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

557 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

558 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

Kötü niyet tazminatı: İşçinin iş sözleşmesinin, fesih hakkının kötüye kullanılarak sona erdirildiği durumlarda işçiye bildirim süresinin üç katı tutarında ayrıca ödenen tazminattır.⁵⁵⁹

Lokavt: İşyerinde faaliyetin tamamen durmasına neden olacak ölçüde, işveren ya da işveren vekili veya işveren sendikasıyla verilen karara uygun olarak işçilerin işyerlerinden tamamen uzaklaştırılmalarıdır.⁵⁶⁰

559 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

560 Hamdi Mollamahmutoğlu, Türk Hukukunda Lokavt, Ankara.

M-N

Makam tazminatı: Makam tazminat göstergesi ile aylık katsayının çarpımı sonucu bulunan miktardır. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 26ıncı maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre hangi makamlarda bulunanlara makam tazminatının ödeneceği ve bu ödemeye esas olacak gösterge rakamları anılan Kanuna ekli IV sayılı Cetvelde belirtilmiştir. IV sayılı Cetvelde yer alan kadro unvanlarına atanan personelle karşılıklarında yer alan gösterge rakamları üzerinden makam tazminatı ödenmektedir.⁵⁶¹

Mali sorumluluk zammı: Sayıştay'a hesap vermekle sorumlu olan saymanlara, vezne açığında malen sorumlu veznedar ve diğer görevlilere ödenmektedir.⁵⁶²

561 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

562 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

Malullük: Çalışma gücünün kısmen ya da tamamen yitirilmesidir. Çalışma veya meslekte kazanma gücünün kısmen veya tamamen kaybıyla sürekli gelir kaybına yol açan fizyolojik bir risktir.⁵⁶³

Malullük sigortası: Çalışma hayatında malullükten kaynaklanan iş göremezlikten dolayı ortaya çıkan maddi gelir kaybını telafi etmek maksadıyla, sosyal sigortalar sisteminde oluşturulan bir sigorta dalıdır.⁵⁶⁴

Mazeret İzni: Kadın memura; doğumdan önce sekiz, doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam on altı hafta süreyle analık izni verilir. Çoğul gebelik durumunda, doğum öncesi sekiz haftalık analık izni süresine iki hafta eklenir. 104 Ancak beklenen doğum tarihinden sekiz hafta öncesine kadar sağlık durumunun çalışmaya uygun olduğunu tabip raporuyla belgeleyen kadın memur, isteği hâlinde doğumdan önceki üç haftaya kadar kurumunda çalışabilir. Bu durumda, doğum öncesinde bu rapora dayanarak fiilen çalıştığı süreler doğum sonrası analık izni süresine eklenir. Doğumun erken gerçekleşmesi sebebiyle, doğum öncesi analık izninin kullanılamayan bölümü de doğum sonrası analık izni süresine ilave edilir. Doğum öncesi analık izninin başlaması gereken tarihten önce gerçekleşen doğumlarda ise doğum tarihi ile analık izninin başlaması gereken tarih arasındaki süre doğum sonrası analık iznine ilave edilir. Doğumda veya doğum sonrasında analık izni kullanılırken annenin ölümlü hâlinde, isteği üzerine memur olan babaya anne

m.n

563 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

564 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

için öngörülen süre kadar izin verilir. Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşyle birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşlerine, çocuğun teslim edildiği tarihten itibaren sekiz hafta süre ile izin verilir. Bu izin evlatlık kararı verilmeden önce çocuğun fiilen teslim edildiği durumlarda da uygulanır. Memura, eşinin doğum yapması hâlinde, isteği üzerine on gün babalık izni; kendisinin veya çocuğunun evlenmesi ya da eşinin, çocuğunun, kendisinin veya eşinin ana, baba ve kardeşinin ölümü hâllerinde isteği üzerine yedi gün izin verilir. Ayrıca, merkezde atamaya yetkili amir, ilde vali, ilçede kaymakam ve yurt dışında diplomatik misyon şefi tarafından, birim amirinin muvafakati ile bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde, mazeretleri sebebiyle memurlara on gün izin verilebilir. Zaruret hâlinde öğretmenler hariç olmak üzere, aynı usûlle on gün daha mazeret izni verilebilir. Bu takdirde, ikinci kez verilen bu izin, yıllık izinden düşülür. Kadın memura, çocuğunu emzirmesi için doğum sonrası analık izni süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde üç saat, ikinci altı ayda günde bir buçuk saat süt izni verilir. Memurlara; en az yüzde 70 oranında engelli ya da süreğen hastalığı olan çocuğunun (çocuğun evli olması durumunda eşinin de en az yüzde 70 oranında engelli olması kaydıyla) hastalanması hâlinde hastalık raporuna dayalı olarak ana veya babadan sadece biri tarafından kullanılması kaydıyla bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde on güne kadar mazeret izni verilir.⁵⁶⁵

565 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

Memur: Mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, Devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler, bu Kanunun uygulanmasında memur sayılır. ⁵⁶⁶

Menfaat uyuşmazlığı: Mevcut bir hakkın değiştirilmesi ya da yeni bir hakkın meydana getirilmesi amacıyla çıkarılan uyuşmazlıktır. ⁵⁶⁷

Meslek hastalığı: Sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik hal-leridir. ⁵⁶⁸

Meslek sendikası: Sadece belirli bir zanaat ya da mesleğe ait vasıfları olan çalışanları üyeliğe kabul eden sendikalar dır.

Mesleki eğitim: Fertlere, emek piyasasında geçerli olan bir işi yapabilmeleri için, gerekli mesleki bilgi ve davranışları kazandırarak, çok yönlü geliştirilen bir eğitim sürecidir. ⁵⁶⁹

Mesleki yeterlilik kurumu: Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK), meslek standartlarını temel alarak, teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek; denetim, ölçme ve değerlendirme,

m.n

566 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

567 Aydın Başbuğ, İş ve Hukuk, A Kitap, Ankara, 2015.

568 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

569 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek üzere 21 Eylül 2006 tarihli ve 5544 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili kuruluşu olan MYK kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli bir kamu kurumudur. Kurumun temel görevi; Avrupa Birliği ile uyumlu “ulusal mesleki yeterlilik sistemi”ni kurmak ve işletmektir.⁵⁷⁰

Mevsimlik işçiler: Belirli endüstrilerde üretimdeki mevsimlik değişmelerle ortaya çıkan işsizlik durumudur.⁵⁷¹

Mikro kredi: Bir mikro finansman kuruluşu tarafından bir mikro girişimciye işini geliştirmesi amacıyla verilen kredidir. Mikro krediler, bankacılık hizmetlerinden yararlanamayacak kadar düşük gelirlili, fakir, işsiz ve yoksulluk sınırında yaşayan kişilere verilen çok küçük miktardaki kredilerdir.⁵⁷²

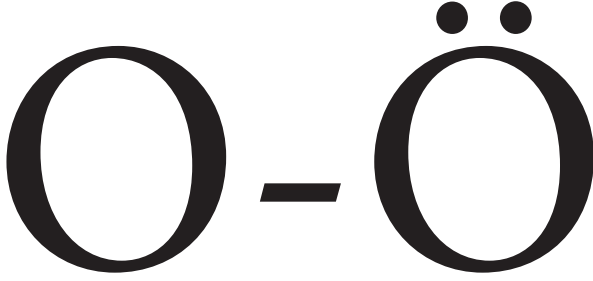
Norm kadro: Vatandaşlarına hizmet veren kamu kurum ve kuruluşlarının, hizmetlerin yürütülmesi için personelin nitelik, sayısı, sahip olacağı unvan ve derece olarak tespit edilmesi ve standart hale getirilmesidir.⁵⁷³

570 <https://tr.wikipedia.org>

571 Erhan Arda, Ekonomi Sözlüğü, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

572 Nevzat Aypak vd., Ekonomik Terimler Sözlüğü, Gazi Kitabevi, Ankara, 2009.

573 www.normkadro.nedir.com

Ortalama ömür: Bir kişinin bulunduğu yaştan sonra daha kaç yıl yaşayabileceğini tahmin ettirebilen bir sayıdır. Bir toplumda, insanların hayatta ortalama olarak yaşadıkları yıldır.⁵⁷⁴

Ölüm sigortası: Sosyal sigortalının kendisine değil, sigortalının ölümüne bağlı olarak geride kalan hak sahiplerine sosyal güvenlik ve koruma garantisi temin eden bir sigorta dalıdır.⁵⁷⁵

Ölüm yardımı: Sosyal güvenlik kurumları tarafından, ölen kişilerin aile fertlerine veya sağlığında bildirildiği kişilere, çoğu kez bir kereye mahsus olmak üzere yapılan nakdi yardımdır.⁵⁷⁶

Özel hakem: Toplu iş ilişkileri sürecinde menfaat uyuşmazlıklarının her safhasında tarafların anlaşarak başvurduğu şahıstır.⁵⁷⁷

574 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

575 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008

576 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

577 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

Özel hizmet tazminatı: Genel İdare Hizmetleri Sınıfına dahil kadrolarda bulunanlarla üst yönetim görevi yapanlara, Sağlık Hizmetleri Sınıfına dahil kadrolarda görev yapanlara, Teknik Hizmetler Sınıfına dahil kadrolarda görev yapanlara, Avukatlık Hizmetleri Sınıfına dahil kadrolarda bulunanlara, Kariyer denetim elemanları ve kariyer uzmanlara verilen tazminattır.

Özel istihdam bürosu: İş arayanların yurt içi ve yurt dışında elverişli oldukları işlere yerleştirilmeleri ve çeşitli işler için uygun işçiler bulunmasına aracılık etmek amacıyla Türkiye İş Kurumu tarafından kurulmasına izin verilen gerçek veya tüzel kişiliğe haiz kuruluşlardır.⁵⁷⁸

578 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

P-R

Performansa dayalı ücret sistemi: Üstün performans sağlayanlara verilen ek ücret veya maddi mükafattır. Bireysel performansa bağlı olarak temel ücrette yapılan artışı ifade eder.⁵⁷⁹

Personel yönetimi: Organizasyon veya çalışan fertler arasındaki teknik münasebetleri düzenleyen ve organizasyon ihtiyaçları ile çalışan fertlerin ihtiyaçları arasında makul bir denge sağlamaya çalışan bir yönetim tarzıdır.⁵⁸⁰

Post-Fordizm: Kitlesele üretim yerine uzmanlaşmış küçük ölçekli işletmelerde esnek işbölümünü kullanarak üretim örgütlenmesinin düzenlenmesinin, kapitalizmin yeni bir evresinin oluşturulduğu görüşüdür.⁵⁸¹

Prim: Sigortalının geliri üzerinden ve sigortalı veya onu çalıştıran işvereninden alınan paradır. Bu yönüyle sosyal sigorta primi, matrahı ücret olan, tahsis edil-

p.r

579 Ali Seyyar, Cihan Selek Öz, İnsan Kaynakları Terimleri Ansiklopedik Sözlük, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

580 Ali Seyyar, Cihan Selek Öz, İnsan Kaynakları Terimleri Ansiklopedik Sözlük, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

581 Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006.

diği gaye için kullanılacak olan, devletin genel bütçe gelirlerine dahil olmayan özel bir vergidir.⁵⁸²

Primsiz sosyal güvenlik sistemi: Kişilerin sosyal güvenliğinin sağlanmasında vergi gelirlerine başvuran ve yardım görenlerden de herhangi bir karşılık beklemeyen sosyal güvenlik sistemidir.⁵⁸³

Refah: Kısaca bolluk ve maddi zenginlik olarak ifade edilebilir. Sosyal devlet ve refah devletlerin, asgari seviyede de olsa, toplumun her kesimine götürmek istedikleri ve adil bir biçimde sürekli olarak artırılmasını arzu ettikleri maddi güvencedir.⁵⁸⁴

Refah devleti: 1940’larda devletin, insanların barınma, sağlık, eğitim ve asgari düzeyde bir gelir elde etme gibi temel ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetleri ve yardımları sunan sosyal güvence sistemleri aracılığıyla bir refah ortamı sağlamakta başlıca sorumluluğu üstlendiği durumları tarif etmek amacıyla ortaya atılan bir terimdir.⁵⁸⁵

Resmi arabulucu: Toplu iş sözleşmesi uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde görev almak üzere Resmi Arabulucu Seçici Kurulu’nca seçilenlere denir.⁵⁸⁶

582 Cevdet İlhan Günay, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 4. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2013.

583 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

584 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

585 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

586 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

S

Sağlık yardımları: Sigortalının, hekime muayene ettirilmesi, hekimin göstereceği lüzum üzerine teşhis için gerekli klinik ve laboratuvar muayenelerinin sağlanması, gerekirse sağlık kurumlarına yatırılması her türlü tedavinin yapılması ve tedavi sürecinde gerekli ilaç ve iyileştirme araçlarının sağlanmasıdır.⁵⁸⁷

Sanayi Devrimi: Britanya’da 18. Yüzyılın ikinci yarısından 19. Yüzyılın ilk yarısına kadar olan dönemde gerçekleşen hızlı toplumsal, iktisadi, demografik ve teknolojik değişiklikleri anlatmak üzere kullanılan bir terimdir.⁵⁸⁸

Sendika: Çalışanları ve/veya işverenler tarafından, aynı mesleği veya birbirine benzer veya birbiri ile bağlantılı meslekleri icra eden kişilerden meydana gelen, hedefi üyelerinin mesleki, sosyal ve iktisadi menfaatlerini temsil ve müdafaa olan hükmi şahsiyette sahip örgüttür.⁵⁸⁹

587 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

588 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akinhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

589 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

Sendika kurma hakkı: Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir.⁵⁹⁰

Seyyar görev tazminatı: Asli görevleri gereği memuriyet mahalli dışında ve belirli bir görev bölgesi (merkez veya il kuruluşuna dahil birimlerde il sınırı, bölge şeklinde çalışan birimlerde bölge sınırı) içinde fiilen gezici olarak görev yapan memur ve hizmetlilere, gündelik yerine ödenen tazminata seyyar görev tazminatı denilmektedir.⁵⁹¹

Sigorta: Meydana gelmesi düşünülen zararların tazmini maksadıyla yapılan çift taraflı bir akittir.⁵⁹²

Sigortalı: Kısa ve/veya uzun vadeli sigorta kolları bakımından adına prim ödenmesi gereken veya kendi adına prim ödemesi gereken kişidir.⁵⁹³

Sivil itaatsizlik: Bir topluluğun tümünün veya bir kısmının, hükümet politikalarını şiddete dayanmayan yollarla değiştirme çabası içinde, devletin yasalarına ve düzenlemelerine uymayı ya da vergi ödemeyi reddetmesi için kullanılan terimdir.⁵⁹⁴

590 T.C. Anayasası, 51. Madde

591 www.memurunyeri.com

592 Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet, 1988

593 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

594 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

Siyasi grev: Kamu gücünü elinde bulunduran hükümete, kamu tüzel kişilerine, siyasal iktidara karşı, onları bir karar almaya ya da bir karar almaktan kaçınmaya veya alınmış bir karardan dönmeye zorlamak için yapılan grevdir.⁵⁹⁵

Sosyal adalet: Sosyal sınıflar arasındaki dengesizlikleri gidermek, iktisaden zayıf zümreleri, özellikle işçileri işverenlere ve diğer varlıklı sınıflara karşı korumak anlamına gelmektedir.⁵⁹⁶

Sosyal devlet: Değişik yaklaşım ve uygulama biçimlerine rağmen, sosyal sorunlara yönelik sosyal politikalar geliştiren devlettir. Sosyal siyaseti kendi başına ya da katılımcı demokrasi çerçevesinde sivil toplum örgütleri ile birlikte uygulayan bir devlettir. Sosyal siyasetin unsurlarından olan sosyal güvenlik yöntemlerinden herhangi birisini, birkaçını veya hepsini, toplumun bütün kesimlerine, değişik sosyal gruplara ve özellikle muhtaçlara yönelik uygulayan bir devlettir.⁵⁹⁷

Sosyal dışlanma: Topluma katılmanın veya toplumun bir parçası olarak kabul edilmişliği yansıtan sosyal bütünleşmenin ve kaynaşmanın karşıtı halidir. Sosyal dışlanma; ekonomik, mekansal, kültürel ve siyasi bakımdan çeşitlilik göstermektedir.⁵⁹⁸

595 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul

596 Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet, 1988

597 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

598 Aysen Tokol-Yusuf Alper, Sosyal Politika, Dora yayıncılık, Bursa.

Sosyal diyalog: Ortak yarar sunan ekonomik ve sosyal politikalarla ilgili sorunlar konusunda hükümetlerin, işverenlerin, işçilerin temsilcilerinin arasında gerçekleşen, tüm görüşme, pazarlık, danışma ve sadece bilgi değişimi modellerini ifade eder.⁵⁹⁹

Sosyal güvence: İnsanların yoksulluğa düşmelerini ya da yoksul kalmalarını önlemek amacıyla, devletin idare ettiği ortalama değer testine dayalı gelir koruma sistemleridir.⁶⁰⁰

Sosyal güvenlik: Emeklilik fonları, sigorta, iş güvencesi yasası, işsizlik sigortası vb. gibi bireylerin yoksulluğa düşmelerini, ya da yaşlandıklarında aç kalmalarını önleyici koruyucu tedbirlerdir.⁶⁰¹

Sosyal hizmet: Bireyin sıkıntı çekmesini önleyerek ya da rahat olmasını sağlayarak, insanın refah düzeyini yükselten çeşitli örgütlü yöntemler için kullanılan genel bir terimdir.⁶⁰²

Sosyal hukuk: Somut adaleti esas alan, sosyal devlet ilkesine dayalı, kişilerarası sosyal eşitsizlikleri gidermeyi hedefleyen sistemdir.⁶⁰³

Sosyal politika: Devletin, sosyal kurum ve kuruluşların mevcut sosyal düzen içinde farklı sosyal grupların sosyal barış içinde yaşamalarını ve sosyo-ekonomik dengesizliklerin giderilmesine yönelik tedbir

599 Aysen Tokol, Endüstri İlişkileri ve Yeni Gelişmeler, Dora yayıncılık

600 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akinhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

601 Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Y.

602 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akinhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

603 Aydın Başbuğ, Sosyal Hukuk, A Kitap, Ankara, 2015.

ve politikalarının bütünüdür. Toplumda ortaya çıkan muhtelif sosyal sorunları ortadan kaldırmayı ve sosyal refahı temin etmeyi ve artırmayı yaygınlaştırmayı hedefleyen politika tedbirlerin bütünüdür.⁶⁰⁴

Sosyal sigorta: İnsan onuruna yaraşır hayat standardı seviyesinin altında bir gelir seviyesine düşmeye yol açan ölüm, yaşlılık, hastalık, sakatlık, işsizlik ve evsizlik gibi sosyal riskler karşısında tedbir alınmasını öngören sistemdir.⁶⁰⁵

Sosyal uyum: İnsanın başka insanlarla sosyal münasebetlere girişebilme yeteneğinin ötesinde, başkalarının hak ve hukukuna riayet edebilme becerisi, yani kendi imkanları çerçevesinde sosyal adaleti sağlama eğilimi ve buna binaen şahsi veya mensup olduğu etnik-sosyal-menfaat grubunun veya sınıfının tek taraflı menfaatlerini, topluma ait müşterek ve genel menfaatler uğruna fedakarlık gösterebilme seviyesine ulaşmaktır.⁶⁰⁶

Sosyal yardım: Yerel ölçüler içinde minimum düzeyde dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme imkânından mahrum kalmış fertlere, muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak yapılan ve onları kendi kendilerine yeterli hale getirmek maksadını taşıyan aynı ve nakdi nitelikteki geçici veya sürekli, sistemli ve düzenli karşılıksız yardımlardır.⁶⁰⁷

604 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık.

605 Aydın Başbuğ, Sosyal Güvenlik Sisteminde Sosyal Sigortalılar, Şeker-İş Yayınları, Ankara, 2013.

606 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

607 Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık.

Sözleşmeli personel: Kalkınma planı, yıllık program ve iş programlarında yer alan önemli projelerin hazırlanması, gerçekleştirilmesi, işletilmesi ve işlerliği için şart olan, zaruri ve istisnai hallere münhasır olmak üzere özel bir meslek bilgisine ve ihtisasına ihtiyaç gösteren geçici işlerde, Bakanlar Kurulunca belirlenen esas ve usuller çerçevesinde kurumun teklifi ve Devlet Personel Başkanlığının görüşü üzerine Maliye Bakanlığınca vizelenen pozisyonlarda, mali yılla sınırlı olarak sözleşme ile çalıştırılmasına karar verilen ve işçi sayılmayan kamu hizmeti görevlileridir.⁶⁰⁸

Sürekli görev yolluğu ve harcırahı: 6245 Sayılı Kanununun 14 üncü maddesinde, kurumlara ait bir görevin yerine getirilmesi amacıyla geçici olarak yurt içinde veya yurt dışında başka bir yere gönderilenlere ödenen tazminattır. Sürekli görev harcırahı ise, Harcırah Kanununun 10 uncu maddesinde düzenlenmiştir. Bu kanuna göre, memur ve hizmetlilere yeni görev yerlerine kadar ödenen yol giderleri, gündelik, aile gideri ve yer değiştirme gideri şeklinde sürekli görev harcırahı ödenmektedir.⁶⁰⁹

Süt izni: Kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde bir buçuk saat verilen izindir.⁶¹⁰ Kadın memura, çocuğunu emzirmesi için doğum sonrası analık izni süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde üç saat, ikinci altı ayda günde bir buçuk saat süt izni verilir. Süt izninin hangi saatler arasında ve günde kaç kez kullanılacağı hususunda, kadın memurun tercihi esastır.⁶¹¹

608 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

609 Mehmet Bezik, Salim Demirhan, Rahmi Ünalın, Güncel Mevzuatlı Tüm Kamu Personeli İçin Harcırah, Tarcın Matbaacılık.

610 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Y.

611 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

T

Taban aylığı: Taban aylık gösterge rakamı ile taban aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunmaktadır. Memurlara 1000 gösterge rakamı üzerinden memuriyet taban aylığı ödenmektedir. Taban aylığı, gelir ve damga vergisi ile sigorta primine tabidir.⁶¹²

Taban aylık katsayısı: Taban aylık göstergesinin tutara çevrilmesinde kullanılan katsayıdır.⁶¹³

Takım sözleşmesi: Birden çok işçinin oluşturduğu takımı temsilen bu işçilerden birinin takım kılavuzu sıfatıyla işverenle yaptığı sözleşmedir.⁶¹⁴

Taylorizm: ABD’de 1880-1890 yılları arasında ortaya çıkan “sistematik yönetim hareketi”nden doğmuştur. Frederick Taylor tarafından geliştirilmiş ve kapitalist üretimin organizasyonunda dünya çapında etkileri olmuş bir yönetim yaklaşımıdır. Taylor’a göre, işçinin doğuştan günahkar ve aptal olduğu kabulü söz konu-

612 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

613 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

614 4857 Sayılı İş Kanunu

sudur. Ona göre insanın doğal içgüdüleri ve eğilimleri, işi kolaydan alma ve kaytarma yönündedir. Bu sebeple yönetim kurallarının sıkı sıkıya uygulanarak en iyi üretim için kuralların oluşturulması gerekmektedir. Böylelikle üretim süreci yeniden tasarlanmış ve iş başına ücret yerine saat başına ücret getirilmiştir.⁶¹⁵

Telafi çalışması: Zorunlu nedenlerle işin durması, ulusal bayram ve genel tatillerden önce veya sonra işyerinin tatil edilmesi veya benzer nedenlerle işyerinde normal çalışma sürelerinin önemli ölçüde altında çalışılması veya tamamen tatil edilmesi ya da işçinin talebi ile kendisine izin verilmesi hallerinde, işveren iki ay içinde çalışılmayan süreler için yapılan çalışmalardır.⁶¹⁶

Temininde günlük zammı: Temininde, görevde tutulmasında veya belli yerlerde istihdam edilmesinde günlük bulunan personele ödenir.⁶¹⁷

Temsil tazminatı: Temsil tazminatı ile aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunan tutardır. 4505 sayılı kanunun 5inci maddesi ve bu madde uyarınca yürürlüğe konulan 2000/457 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında düzenlenmiştir. Anılan Kanun ve Kararnamede temsil tazminatından kimlerin hangi gösterge rakamı üzerinden faydalanacağı, temsil tazminatı ödemesinden hangi maaş unsurlarının mahsup edileceği veya edilmeyeceği ile ödemeye yönelik hususlar düzenlenmiştir. Buna göre, 7000 ve daha yüksek gösterge ra-

615 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, 1996

616 4857 Sayılı İş Kanunu

617 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

kamı üzerinden makam tazminatı öngörülen kadrolarda bulunanlara temsil tazminatı ödenmesi öngörülmüştür.⁶¹⁸

Teşmil: Bakanlar Kurulu; teşmili yapılacak işyerinin kurulu bulunduğu işkolunda en çok üyeye sahip sendikanın yapmış olduğu bir toplu iş sözleşmesini, o işkolundaki işçi veya işveren sendikalarının veya ilgili işverenlerden birinin ya da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanının talebi üzerine, Yüksek Hakem Kurulunun görüşünü aldıktan sonra tamamen veya kısmen ya da zorunlu değişiklikleri yaparak, o işkolunda toplu iş sözleşmesi bulunmayan işyeri veya işyerlerine teşmil edebilir.⁶¹⁹

Ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı: Memurlar, Türk Ticaret Kanununa göre (Tacir) veya (Esnaf) sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamaz, ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alamaz, ticari mümessil veya ticari vekil veya kollektif şirketlerde ortak veya komandit şirkette komandite ortak olamazlar. Memurlar, mesleki faaliyette veya serbest meslek icrasında bulunmak üzere ofis, büro, muayenehane ve benzeri yerler açamaz; gerçek kişilere, özel hukuk tüzel kişilerine veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ait herhangi bir iş yerinde veya vakıf yükseköğretim kurumlarında çalışamaz.⁶²⁰

618 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.
619 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu
620 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

Toplu iş sözleşmesi: İşçi sendikası ile işveren ya da işveren sendikası arasında yapılan, çalışma ilişkilerinden doğan hak ve menfaatlerin korunması, geliştirilmesi amacıyla yapılan ve objektif norm etkisi gösteren bir hukuksal kaynaktır.⁶²¹

Toplu iş sözleşmesi hakkı: İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler.⁶²²

Toplu iş sözleşmesinin normatif hükümleri: Toplu iş sözleşmesinin normatif hükümleri, ya iş sözleşmesine ya da işyeri düzenine ilişkindir. İş sözleşmesinin şekli, yapılması veya yapılmasının yasaklanması; karşılıklı hak ve borçların düzenlenmesi; sona erme usulü ve sonuçlarına ilişkin hükümler sözleşme ilişkisini düzenlemektedir. Disiplin cezaları ev usulü gibi hükümler de işyeri düzenine ilişkin kısımları oluşturmaktadır. Normatif hükümlerin yasa gücündeki etkisi toplu iş sözleşmesinin süresi ile sınırlıdır. Normatif etki, toplu iş sözleşmesinin süresinin dolması ile sona ermesine rağmen iş sözleşmesi hükümleri olarak devam eder.⁶²³

Toplu iş sözleşmesinin süresi: Toplu iş sözleşmesi süreli bir objektif hukuk kaynağıdır. Emredici etki de bu süreyle sınırlıdır. Toplu iş sözleşmesinin süresi en az bir ve en çok üç yıl süreli olarak yapılabilir.⁶²⁴

621 Aydın Başbuğ, İş ve Hukuk, A Kitap, Ankara, 2015.

622 T.C. Anayasası, 53. Madde

623 Aydın Başbuğ, Toplu İş İlişkileri ve Hukuk, Şeker-İş Yayınları.

624 Aydın Başbuğ, Toplu İş İlişkileri ve Hukuk, Şeker-İş Yayınları, Ankara, 2012 - . 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

Toplu iş sözleşmesinin şekli: Toplu iş sözleşmesi yazılı olarak yapılır. Adi yazılı şekil şartı yeterlidir. Kanunda yazılı şekilde yapılması öngörülen bir sözleşmenin değiştirilmesinde de yazılı şekle uyulması zorunludur. Ancak, sözleşme metniyle çelişmeyen tamamlayıcı yan hükümler bu kuralın dışındadır.⁶²⁵

Toplu iş uyuşmazlığı: İşveren sendikası ya da sendika üyesi olmayan işveren ile işçi sendikası arasında ortaya çıkan uyuşmazlıktır.⁶²⁶

Toplu işçi çıkarma: İşveren; ekonomik, teknolojik, yapısal ve benzeri işletme, işyeri veya işin gerekleri sonucu toplu işçi çıkarmak istediğinde, bunu en az otuz gün önceden bir yazı ile, işyeri sendika temsilcilerine, ilgili bölge müdürlüğüne ve Türkiye İş Kurumuna bildirir. İşyerinde çalışan işçi sayısı: a) 20 ile 100 işçi arasında ise, en az 10 işçinin, b) 101 ile 300 işçi arasında ise, en az yüzde on oranında işçinin, c) 301 ve daha fazla ise, en az 30 işçinin işten çıkarılması toplu işçi çıkarma olarak sayılır.⁶²⁷

Toplu izin: İşveren veya işveren vekili tarafından Nisan ayı başı ile Ekim ayı sonu arasındaki süre içinde, işçilerin tümünü veya bir kısmını kapsayacak şekilde yapılan izin uygulamasıdır.⁶²⁸

625 Aydın Başbuğ, Toplu İş İlişkileri ve Hukuk, Şeker-İş Yayınları, Ankara, 2012.

626 Aydın Başbuğ, İş ve Hukuk, A Kitap, Ankara, 2015.

627 4857 Sayılı İş Kanunu

628 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

Toplu pazarlık: Toplu iş sözleşmesi yapmak üzere yetkili tarafların resmen bir araya gelerek toplu iş sözleşmesinin şartları üzerinde görüşmeleridir.⁶²⁹

Toplu sözleşme: 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarını belirlemek üzere yürütülen toplu sözleşme görüşmeleri sonucunda mutabık kalınması durumunda taraflarca imzalanan sözleşmedir.⁶³⁰

Toplu sözleşme görüşmeleri: Kamu görevlilerinin geneline yönelik toplu sözleşme teklifleri Kamu Görevlileri Sendikaları Heyetinin konfederasyon temsilcisi üyeleri, her bir hizmet koluna ilişkin toplu sözleşme teklifleri ise Heyetin ilgili sendika temsilcisi üyesi tarafından hazırlanır ve toplu sözleşme görüşmelerinin başlama tarihinden en az bir hafta önce Kamu İşveren Heyetine sunulmak üzere Devlet Personel Başkanlığına verilir. Toplu sözleşme görüşmelerinin başlangıcında Kamu İşveren Heyeti Başkanı ile Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti Başkanı, Devlet Personel Başkanlığına verilen talepler esas alınmak suretiyle genel ve hizmet koluna ilişkin toplu sözleşme görüşme gündemini belirler. Toplu sözleşme görüşmeleri, genel ve hizmet kollarını ilgilendiren taleplerin topluca görüşülmesi suretiyle yürütülür. Birden fazla hizmet kolunu ilgilendiren hususlar, kamu görevlilerinin geneline yönelik konular arasında görüşülür. Kamu İşveren Heyeti Başkanının belir-

629 Ejder Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003.
630 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

leyeceği kurum temsilcileri ile Kamu Görevlileri Sendikaları Heyetinin toplam sayısı onbeşi geçmemek üzere belirleyeceği temsilciler, toplu sözleşme görüşmelerine teknik heyet olarak iştirak edebilirler. Toplu sözleşme görüşmelerine, ağustos ayının ilk işgünü Kamu İşveren Heyeti Başkanınca belirlenen ve Kamu Görevlileri Sendikaları Heyetine dahil konfederasyonlara görüşmelerin başlamasından en az bir hafta önceden bildirilen yerde başlanır. Toplu sözleşme süreci, Kamu Görevlileri Hakem Kurulu kararının alınması da dahil olmak üzere en geç ağustos ayının son işgünü tamamlanır. Hafta sonu tatil günleri hariç olmak üzere resmî tatil günlerine rastlayan günlerde toplu sözleşme görüşmelerine ara verilir. Toplu sözleşme görüşmelerinin yürütülmesinde uygulanacak yöntem ve görüşme takvimi yönetmelikle düzenlenir.⁶³¹

Toplu sözleşme ikramiyesi: 375 sayılı KHK'nin ek 4üncü maddesi ve toplu sözleşme hükümleri uyarınca 4688 Sayılı Kanun hükümleri kapsamında kamu görevlileri sendikalarına üye olan ve maaşından üyelik ödentisi kesilenlere, Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim aylarında 750 gösterge rakamının memur aylık katsayısının çarpımı sonucu bulunacak tutarda yapılan ödemedir. Toplu sözleşme ikramiyesi damga vergisi-ne tabidir.⁶³²

631 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

632 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

Toplu sözleşmenin imza yetkisi: Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti, bağlı sendikaların toplam üye sayısı itibarıyla en fazla üyesi bulunan konfederasyonun Heyet Başkanı olarak belirleyeceği bir temsilci ile her bir hizmet kolunda en fazla üyeye sahip kamu görevlileri sendikaları tarafından belirlenecek birer temsilci, bağlı sendikaların üye sayıları esas alınmak kaydıyla toplam üye sayıları itibarıyla birinci, ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlar tarafından belirlenecek birer temsilci olmak üzere onbeş üyeden oluşur. Heyet Başkanı ve temsilciler, toplu sözleşme görüşmelerinin başlamasından onbeş gün önce konfederasyonlar tarafından Devlet Personel Başkanlığına bildirilir. Heyet Başkanlığı sıfatını haiz konfederasyon temsilcisinin toplu sözleşme görüşmelerine katılmaması veya görüşmelerden çekilmesi halinde Heyet Başkanlığı yetkisi, en çok üyeye sahip ikinci sırada bulunan konfederasyon temsilcisi tarafından kullanılır. Her bir hizmet kolunda en fazla üyeye sahip kamu görevlileri sendikaları tarafından belirlenecek temsilcinin toplu sözleşme görüşmelerine katılmaması veya görüşmelerden çekilmesi halinde aynı hizmet kolunda en fazla üyeye sahip ikinci sırada bulunan kamu görevlileri sendikası temsilcisi Kamu Görevlileri Sendikaları Heyetine dahil edilir. Toplu sözleşmeyi imzalamaya kamu idaresi adına Kamu İşveren Heyeti Başkanı, kamu görevlileri adına sözleşmenin kamu görevlilerinin geneline yönelik bölümü için Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti Başkanı ve hizmet kollarına yönelik bölümleri için ilgili sendika temsilcisi yetkilidir.⁶³³

633 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

Toplu sözleşmenin kapsamı: Toplu sözleşme; kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarını düzenleyen mevcut mevzuat hükümleri dikkate alınarak kamu görevlilerine uygulanacak katsayı ve göstergeler, aylık ve ücretler, her türlü zam ve tazminatlar, ek ödeme, toplu sözleşme ikramiyesi, fazla çalışma ücreti, harcırah, ikramiye, doğum, ölüm ve aile yardımı ödenekleri, cenaze giderleri, yiyecek ve giyecek yardımları ve diğer mali ve sosyal hakları kapsar.⁶³⁴

Toplu sözleşmenin tarafları: Kamu idaresi adına Kamu İşveren Heyeti, kamu görevlileri adına Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti'dir.⁶³⁵

634 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

635 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

Ü-Ü

Ulusal İş Sağlığı Ve Güvenliği Konseyi: Ülke genelinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili politika ve stratejilerin belirlenmesi için tavsiyelerde bulunmak üzere kurulmuştur. Çalışma hayatının iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevcut şartlarının iyileştirilmesi ve güvenlik kültürünün ülke genelinde yaygınlaştırılması amacıyla üyelerin işbirliği içinde çalışmasını esas alır. Konsey, Müsteşarın başkanlığında aşağıda belirtilen üyelerden oluşur: a) Bakanlık İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü, Çalışma Genel Müdürü, İş Teftiş Kurulu Başkanı ve Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından bir genel müdür, b) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığında ilgili birer genel müdür, c) Yükseköğretim Kurulu Başkanlığından bir yürütme kurulu üyesi, Devlet Personel Başkanlığından bir başkan yardımcısı, ç) İşveren, işçi ve kamu görevlileri sendikaları üst kuruluşlarının en fazla üyeye sahip ilk üçünden, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonundan, Türk Tabipleri Birliğinden, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinden ve

Türkiye Ziraat Odaları Birliğinden konuyla ilgili veya görevli birer yönetim kurulu üyesi, d) İhtiyaç duyulması hâlinde İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünün teklifi ve Konseyin kararı ile belirlenen, iş sağlığı ve güvenliği konusunda faaliyet gösteren kurum veya kuruluşlardan en fazla iki temsilciden oluşur. ⁶³⁶

Ulusal ücret ve gelir politikası: İşçi, işveren ve devlet taraflarının bir araya gelerek, ücret ve fiyat artışları başta olmak üzere, ana ekonomik ve sosyal konularda uzlaşmaları ve karşılıklı sorumluluklar üstlenmeleri esasına dayanan; enflasyonu önlemeyi ve çalışma barışını sağlamayı amaçlayan siyasal mekanizmadır. ⁶³⁷

Uluslararası Çalışma Örgütü: Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın çalışma konularından sorumlu uzmanlık kuruluşudur. 1919 yılında Milletler Cemiyeti'ne bağlı bir örgüt olarak kurulmuştur. 1946 yılında Birleşmiş Milletler'in bir organı durumuna gelmiştir. Kuruluş amaçları, dünya işçilerinin çalışma koşullarını iyileştirmek, sosyal güvenlik önlemlerini yaygınlaştırmak ve sosyal adaleti gerçekleştirici normlar belirlemek biçiminde özetlenebilir. Zamanla amaçları genişlemiş, istihdam ve çalışma standartlarıyla ilgili tüm konuları kapsamına almıştır. Uluslararası çalışma örgütü, ILO (International Labour Organisation) şeklinde kısaltılmaktadır. ⁶³⁸

636 28550 Sayılı Ulusal İş Sağlığı Ve Güvenliği Konseyi Yönetmeliği
637 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul, 1996

638 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi, Güzem Yayınları, Ankara, 1992.

Uyuşmazlık: Bir hakkın varlığı, kapsamı veya sonuçları hakkında meydana gelen ve sulh yoluyla halledilemeyen anlaşmazlıktır. ⁶³⁹

Uzlaştırma kurulu: Toplu görüşmeler sırasında çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü için oluşturulan kuruldur. ⁶⁴⁰

Uzun vadeli sigorta kolları: Malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası kollarıdır. ⁶⁴¹

Ücret: Bir kimseye, bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutardır. ⁶⁴²

Ücret türleri şu şekilde ifade edilebilir;

- **Nakdi ücret:** Ücretin geçerli bir para ile ödemesi şeklindedir. İtibari, nominal, parasal veya saymaca ücret olarak da bilinir. ⁶⁴³
- **Reel ücret:** Nominal ücret ile satın alınabilecek mal miktarıdır. Gerçek veya hakiki ücret olarak da bilinir. ⁶⁴⁴

639 Yılmaz Tekin (Der.), Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Ankara, 2007.

640 Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

641 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

642 4857 Sayılı İş Kanunu

643 Türker Topalhan, Ücret ve Ücret Teorileri, Gazi Kitabevi, 2010, Ankara.

644 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

- **Net ücret:** Çalışanın brüt ücretten yapılan kesintilerden sonra eline geçen paradır. ⁶⁴⁵
- **Brüt ücret:** İşverenin normalde ödemesi gereken toplam ücrettir. Vergiler, sigorta prim kesintileri, sendika aidatı gibi ödemeleri de kapsayan ücrettir. ⁶⁴⁶
- **Aynı ücret:** Ücretin mal veya eşya ile ödemesidir. ⁶⁴⁷
- **Sosyal ücret:** Sosyal ihtiyaçlara ya da işçinin medeni haline göre ödenen ücrettir. ⁶⁴⁸
- **Kolektif ücret:** Toplu iş sözleşmesi ile tespit edilen ücrettir. ⁶⁴⁹
- **Efektif ücret:** Emek piyasasında fiilen teşekkül eden ücrettir. ⁶⁵⁰
- **Kök ücret:** İşçiye sağlanan yan çıkarların yani, ikramiye, prim, sosyal yardımlar ile diğer ek ödemelerin katılmadığı ücrettir. Çıplak veya ana ücret olarak da adlandırılır. ⁶⁵¹

645 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

646 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

647 Türker Topalhan, Ücret ve Ücret Teorileri, Gazi Kitabevi, 2010, Ankara.

648 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

649 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

650 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

651 Kenan Ören, Sosyal Politika Ders Notları, Isparta, 2009.

Ücret garanti fonu: İşçileri, işverenlerin karşılıklıları ekonomik güçlüklerle karşı korumaya, en azından belirli bir süre ücret alacaklarını garanti altına almaya yönelik, bir emek piyasası politikası aracıdır.
652

Ücretin tunç kanunu: Emeğin fiyatını tayin eden husus, arz ve talebin mekanik hareketleridir. Emeğin kıymeti herhangi bir malın fiyatı gibi nihai olarak üretim masraflarına tabidir. Emeğin tabii fiyatı ise, işçilerin geçimlerini sağlamaya ve hayatlarını devam ettirmeye yetecek olan fiyattır.⁶⁵³

Üçlü Danışma Kurulu: Çalışma barışının ve endüstri ilişkilerinin geliştirilmesinde, çalışma hayatıyla ilgili mevzuat çalışmalarının ve uygulamalarının izlenmesi amacıyla; Hükümet ile işveren, kamu görevlileri ve işçi sendikaları konfederasyonları arasında etkin danışmayı sağlamak üzere, üçlü temsile dayalı istişari mahiyette bir danışma kurulu oluşturulur.⁶⁵⁴

Üyelik aidatı: Sendika üyelerinin, üyesi buldukları sendikaya düzenli biçimde ödemek zorunda oldukları paradır. Üyelik aidatı, sendika-üye ilişkisinin doğal bir sonucudur.

652 Özlem Işığık, İstihdam ve İşsizlik, Ekin Yayınları, Bursa, 2011

653 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

654 4857 Sayılı İş Kanunu

V-Y

Vazife malullüğü: Memurun veya askerin vazife esnasında uğradığı sakatlıktır. Malullük, asli vazife yapılırken veya vazifeden dolayı doğmuş olmalıdır.⁶⁵⁵

Vekalet ücreti: 659 Sayılı KHK'nin 14üncü maddesinde hukuk birimi amiri, hukuk müşaviri, muhakemat müdürü ve avukatlara vekalet ücreti ödemesi öngörülmüştür. 659 Sayılı KHK'de öngörülen vekalet ücreti gösterge rakamı toplu sözleşme hükmü uyarınca 15.000 olarak uygulanması gerekmektedir. Vekalet ücreti gelir ve damga vergisine tabidir.⁶⁵⁶

Yabancı dil tazminatı: Yabancı dil sınavında (A), (B) ve (C) düzeyinde başarılı olanlara, her bir dil için başarı düzeyine göre tespit edilmiş göstergeyle aylık katsayının çarpımı suretiyle hesaplanmakta olup, 375 sayılı KHK'nin 2inci maddesi ve 11/4/1997 tarihli Başbakanlık onayıyla düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre yabancı dil bilen personelin kurumlarınca

655 Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

656 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

yabancı dil bilgisinden yararlanıp yararlanılmaması durumuna göre bildiği her bir yabancı dil için farklı göstergeler belirlenmiştir. Yabancı dil sınavları yapıldığı tarihten itibaren 5 yıl süre ile geçerli olup, bu sürenin bitiminde sınava girmeyenlerin seviyesi bir alt düzeye inmektedir. Yabancı dil tazminatından sadece damga vergisi kesilmektedir.⁶⁵⁷

Yan ödeme aylığı: Yan ödeme puanıyla yan ödeme katsayısının çarpımı sonucu bulunan miktardır. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 152inci maddesi gereğince öngörülen iş güçlüğü, iş riski, mali sorumluluk ve temininde güçlük zammının kimlere ve ne kadar miktarda ödeneceği, ödeme usul ve esasları, kanunda belirtilen kriterlere uygun olarak, ilgili kurumların yazılı isteği ve Devlet Personel Başkanlığının görüşü üzerine Maliye Bakanlığınca bütün kurumları kapsayacak şekilde yılda bir defa olmak üzere hazırlanmakta ve Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konmaktadır.⁶⁵⁸

Yan ödeme katsayısı: Yan ödeme kararnamelele ile sınıf, unvan, derece ve görev mahalli vb. niteliklere göre tespit edilen işgüçlüğü, iş riski, mali sorumluluk ve temininde güçlük zamlarının (yan ödeme puanlarının) tutara çevrilmesinde kullanılan katsayıdır. ⁶⁵⁹

657 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

658 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

659 Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

Yardımcı iş: İşyerinde yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin olmakla beraber doğrudan üretim organizasyonu içerisinde yer almayan, üretimin zorunlu bir unsuru olmayan ancak asıl iş devam ettikçe devam eden ve asıl işe bağımlı olan işi ifade eder. ⁶⁶⁰

Yaş ayrımcılığı: Kişilere ya da gruplara karşı, yaşları nedeniyle ayrımcılık yapma ya da akıl dışı ve önyargılı görüşler savunmaktır. ⁶⁶¹

Yaşam kalitesi: İnsanların duygusal, toplumsal ve fiziksel afiyetini ve hayatlarındaki gündelik işlerini kendi başlarına yerine getirebilme becerisini ifade eder. ⁶⁶²

Yaşam memnuniyeti: Memnuniyet, ihtiyaç ve isteklerin karşılanmasından doğan tatmin duygusudur. Yaşam memnuniyeti, kişinin sürdürdüğü hayatı bir bütün olarak olumlu bir şekilde değerlendirmesi anlamında kullanılmaktadır. Literatürde genellikle “özel veya beyan edilmiş mutluluk” ve “özel refah” terimleri ile eş anlamlı kullanılmıştır. ⁶⁶³

Yeni iş arama izni: Bildirim süreleri içerisinde işçinin yeni bir iş bulabilmesi için verilmesi gereken ücretli izindir. ⁶⁶⁴

660 27010 Sayılı Alt İşverenlik Yönetmeliği

661 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürçü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

662 Yüksel Demirkaya, Çekmeköy Kentsel Yaşam Kalitesi & Sayılarıyla Çekmeköy 2013, Çekmeköy Belediyesi, İstanbul, 2013

663 Gökhan Kurt, Fatma Yücel Beyaztaş, Zerrin Erkol, Yaşlıların sorunları ve Yaşam Memnuniyeti, Adli Tıp Dergisi / Turkish Journal of Forensic Medicine, Cilt / Vol.:24, Sayı / No:2, s.32-39.

664 Arif Temir, Tüm Yönleriyle İş Hukukunda İzinsiz ve Uygulaması, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2010.

Yeşil işler: Yeşil istihdam, karbon izdüşümünün azalmasına katkıda bulunan sektörler kapsamında sunulan işlerdir.⁶⁶⁵

Yetki: Kurulu bulunduğu işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde birinin üyesi bulunması şartıyla işçi sendikası, toplu iş sözleşmesinin kapsamına girecek işyerinde başvuru tarihinde çalışan işçilerin yarısından fazlasının, işletmede ise yüzde kırkının kendi üyesi bulunması hâlinde bu işyeri veya işletme için toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkilidir.⁶⁶⁶ Toplu sözleşmeyi imzalamaya kamu idaresi adına Kamu İşveren Heyeti Başkanı, kamu görevlileri adına sözleşmenin kamu görevlilerinin geneline yönelik bölümü için Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti Başkanı ve hizmet kollarına yönelik bölümleri için ilgili sendika temsilcisi yetkilidir.⁶⁶⁷

Yıllık izinlerin kullanılışı: Yıllık izinler, amirin uygun bulacağı zamanlarda, toptan veya ihtiyaca göre kısım kısım kullanılabilir. Birbirini izleyen iki yılın izni bir arada verilebilir. Cari yıl ile bir önceki yıl hariç, önceki yıllara ait kullanılmayan izin hakları düşer. Öğretmenler yaz tatili ile dinlenme tatillerinde izinli sayılırlar. Bunlara, hastalık ve diğer mazeret izinleri dışında, ayrıca yıllık izin verilmez. Hizmetleri sırasında radyoaktif ışınlarla çalışan personele, her yıl yıllık izinlerine ilaveten bir aylık sağlık izni verilir.⁶⁶⁸

665 <http://www.tenva.org/isgucune-enerji-yesil-istihdam/>

666 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

667 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu

668 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

Yıllık izin ücreti: İşveren, yıllık ücretli iznini kullanan her işçiye, yıllık izin dönemine ilişkin ücretini ilgili işçinin izine başlamasından önce peşin olarak ödemek veya avans olarak vermek zorundadır.⁶⁶⁹

Yıllık ücretli izin hakkı: İşyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de içinde olmak üzere, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verilir.⁶⁷⁰

Yıpranma tazminatı: Olağan işlere oranla, niteliği gereği çalışanları kısa sürede yıpratıcı ağır işler bakımından ödenen tazminattır.⁶⁷¹

Yoksulluk sınırı: Kişinin beslenme yanında ihtiyaç duyduğu giyim, barınma, ulaştırma, haberleşme gibi minimum yaşam düzeyini ya da temel gereksinimlerini karşılayabilmesi için gerekli olan tüm mal ve hizmetleri satın alırken ödemesi gereken para veya başka bir deyişle asgari düzeyde bir yaşam kalitesine sahip olabilmesi için yapması gereken minimum harcama miktarıdır. Yoksulluk sınırının nerede başladığını ve buna bağlı olarak yoksul insanların sayısını belirten ölçüttür.⁶⁷²

Yoksulluk tuzağı: Düşük gelirli kişi ya da ailelerin ücretli bir iş buldukları veya daha çok para kazandıkları zamanlarda, devletin refah yardımlarını kesmesi

669 4857 Sayılı İş Kanunu

670 4857 Sayılı İş Kanunu

671 Ejder Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003.

672 TÜİK, Yoksulluk Çalışmaları, Ankara, 2008. -TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara, 2011.

ve/veya yeni gelir vergi diliminin ek kazançlara eşit olması, hatta kazancı aşmasıyla içine düşebilecekleri durumdur.⁶⁷³

Yolluk: İş ya da tedavi için başka bir yere gidene ödenen yol ve geçim bedelidir.⁶⁷⁴

Yüksek hakem kurulu: Yargıtay'ın 6356 Sayılı Kanun'dan doğan uyuşmazlıklara bakmakla görevli dairelerinin başkanlarından en kıdemli olanının başkanlığında; a) Bakanlar Kurulunca, bakanlıklar bünyesi dışında, işçi veya işveren kuruluşları ile hiçbir şekilde bağlantısı bulunmayan ve siyasi parti organlarında görevli olmayan, ekonomi, işletme, sosyal politika veya iş hukuku konularında bilgi ve tecrübe sahibi olanlar arasından seçilecek bir üye, b) Üniversitelerin iş ve sosyal güvenlik hukuku anabilim dalı öğretim üyeleri arasından Yükseköğretim Kurulunca seçilecek bir üye, c) Bakanlık Çalışma Genel Müdürü, ç) İşçi sendikaları konfederasyonlarından kendisine mensup işçi sayısı en yüksek olan konfederasyonca seçilecek iki üye, d) İşverenler adına en çok işveren mensubu olan işveren sendikaları konfederasyonunca biri kamu işverenlerinden olmak üzere seçilecek iki üyeden, oluşur.⁶⁷⁵

673 Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürçü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

674 TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bilimler, Ankara,

675 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

Kaynakça

Abdulkadir Şenkal, Bilgi Ekonomisi ve Emek, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2015.

Abdurrahman Akdoğan, Sadık Kırbaş, Saygın Eyüpgiller, Açıklamalı Maliye ve Vergi Sözlüğü, Birlik Yayıncılık, Ankara, 1986.

Ali Seyyar, İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri Sözlüğü, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

Ali Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2008.

Ali Seyyar, Cihan Selek Öz, İnsan Kaynakları Terimleri Ansiklopedik Sözlük, Değişim Yayınları, İstanbul, 2007.

Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Globus Dünya Basımevi, İstanbul, 1995.

Arif Temir, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuk Sözlüğü, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2006.

Arif Temir, Tüm Yönleriyle İş Hukukunda İzinler ve Uygulaması, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2010.

Aydın Başbuğ, İş ve Hukuk, A Kitap, Ankara, 2015.

Aydın Başbuğ, Sosyal Güvenlik Sisteminde Sosyal Sigortalılar, Şeker-İş Yayınları, Ankara, 2013.

Aydın Başbuğ, Sosyal Hukuk, A Kitap, Ankara, 2015.

Aydın Başbuğ, Toplu İş İlişkileri ve Hukuk, Şeker-İş Yayınları, Ankara, 2012.

Ayhan Öney, İktisadi ve Ticari Terimler Sözlüğü, Turhan Kitabevi, Ankara, 1978.

Aysen Tokol, Endüstri İlişkileri ve Yeni Gelişmeler, Dora yayıncılık, Bursa, 2008.

Aysen Tokol-Yusuf Alper, Sosyal Politika, Dora Yayıncılık, Bursa, 2011.

Nevzat Aypak, Ünsal Ban, Adnan Güzel, Coşkun Küçüközman, Yücel İltaş , Gazi Kitabevi, Ankara, 2009.

Y. Haluk Aytekin, Bankacılık ve Finansal Terimler Sözlüğü, Palme Yayıncılık, Ankara, 2008.

BSTS / İktisat Terimleri Sözlüğü

Cem Alpar, Tuba Ongun, Dış Ticaret Ansiklopedik Sözlük, Türkiye Dış Ticaret Derneği Yayınları, Ankara, 1986.

Cevdet İlhan Günay, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 4. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2013.

Ejder Yılmaz, Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003.

Erdal Ünsal, Makro İktisat, İmaj Yayınevi, Ankara, 2009.

Erhan Arda, Ekonomi Sözlüğü, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

Erhan Arda, Ekonomi El Sözlüğü, Beta Yayın Dağıtım, İstanbul, 2008.

Fahri Göker, Ekonomi Sözlüğü, Paradigma Kitabevi Yayınları, Ankara, 2012.

Fatih Uşan, Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009.

Fazıl Aydın (Der.), Avrupa Sosyal Şartı, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayın No: 06, Ankara, 2014.

Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Milliyet, 1988.

Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009.

Gökhan Kurt, Fatma Yücel Beyaztaş, Zerrin Erkol, Yaşlıların Sorunları ve Yaşam Memnuniyeti, Adli Tıp Dergisi / Turkish Journal of Forensic Medicine, Cilt / Vol.:24, Sayı / No:2, s.32-39.

Gökmenoğlu, Akal, Altınışik, Ulusal Rekabet gücünü Belirleyen Faktörler Üzerine Değerlendirmeler, Rekabet Dergisi, 13(4), s:3-43, 2012.

Güven Delice, Yunus Emre Birol, Dolaysız Yabancı Sermaye Yatırımları Ve Dış Ticaret Bilançosu: Türkiye Üzerine Bir Uygulama, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt/Vol.

Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedisi, Güzem Yayınları, Ankara, 1992.

Hamdi Mollamahmutoğlu, Türk Hukukunda Lokavt, Ankara, 1993.

Hamdi Mollamahmutoğlu, İş Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008.

Hukuk, İktisat ve Ticaret Lügati, Aytemiz Kitabevi, Ankara, 1963.

İlhan Tomanbay, Sosyal Çalışma Sözlüğü, Selvi Yayınevi, Ankara, 1999.

İlker Parasız, Modern Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, Ezgi Kitabevi, Bursa, 1999.

İsmail Hakkı Düğer, Murat Ali Dulupçu, İktisada Giriş, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

Kemal Biçerli, Çalışma Ekonomisi, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Kenan Ören, Sosyal Politika Ders Notları, 2009.

Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Kudret Emiroğlu, Bülent Danışoğlu, Binnur Berberoğlu, Ekonomi Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2006. , Ankara, 2006.

M. Ömür Paşaoğlu, Doğal Tekellerde Regölasyon ve Rekabet Bir Örnek: İngiliz Elektrik Sektörünün Yeniden Yapılandırılması, Rekabet Kurumu, Ankara2003.

Mahfi Eğilmez, Ercan Kumcu, Ekonomi Politikası, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2008.

MaurcieBouvier-Ajam, Jean İbarolla ve Nicola Pasquarelli, Ekonomi Sözlüğü, Sosyal Yayınlar, İstanbul, 1988.

Mehmet Bezik, Salim Demirhan, Rahmi Ünalın, Güncel Mevzuatlı Tüm Kamu Personeli İçin Harcırar, Tarcan Matbaacılık, Ankara, 2013.

Mehmet Nadir Arıca, Memur Suçları ve Soruşturma, İlksan Matbaası, Ankara, 2000.

Mesut Gülmez, Uluslararası Sosyal Politika, Hatiboğlu Basım ve Yayın, 2008, Ankara.

Muhammed Tolga Gedikkaya, Kamu Personelinin Maruz Kaldığı Psikolojik Taciz'in Önlenmesine Yönelik Mevzuat Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, Ankara, 2013.

Mustafa Oğuzcan Bülbül, Doğalgaz Piyasasında Rekabet, Rekabet Kurumu, Ankara, 2007.

Müjdat Şakar, Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Yaşlıların Korunması, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1987.

Nevzat Aypak vd., Ekonomik Terimler Sözlüğü, Gazi Kitabevi, Ankara, 2009.

Nevzad Odyakmaz, Çalışma Hukuku Sözlüğü, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Nuri Çelik, İş Hukuku Dersleri, Beta Yayınevi, İstanbul, 2012.

Orhan Hançerlioğlu, Ekonomi Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995.

Orhan Hançerlioğlu, Ticaret Sözlüğü, Remzi Kitabevi, Ankara, 1982.

Ö. Faruk Çolak, A. Hakan Çermikli, Para Banka Sözlüğü, Alkım Kitapçılık Yayıncılık, İstanbul, 1997.

Ömer Demir, Mustafa Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 2002.

Özay Mehmet-Cem Kılıç, Çalışma Ekonomisi Teorisi, Gazi Kitabevi, 2009, Ankara.

Özlem Işığışok, İstihdam ve İşsizlik, Ekin Yayınları, Bursa, 2011

Nazım Öztürk, Para, Banka, Kredi, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2014.

Recep Kapar, Türkiye’de Çalışan Yoksullar, ATO Yayın Organı, 2010.

Rekabet Terimleri Sözlüğü, Rekabet Kurumu Yayınları, Beşinci Baskı, Ankara, 2014.

Rükneddin Kumkale, Vergi ve Muhasebe Sözlüğü, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Selen Arı Yılmaz, Yeşil İşler ve Türkiye’de Yenilenebilir Enerji Alanındaki Potansiyeli, Uzmanlık Tezi, 2014.

Selin Aytaş, Avrupa Birliği ve Türkiye’de Beceri Uyuşmazlığı, Ankara, 2014.

Serap Palaz, Düzgün İş (Decent Work) Kavramı Ve Ölçümü: Türkiye Ve OECD Ülkelerinin Bir Karşılaş-tırması.

Serdar Polat, SETA - Türkiye’nin 2023 Vizyonu ve Eğitimde Orta Kalite Tuzağı Raporu, Ankara, 2014.
Serpil Ağcakaya, Kamu Maliyesi, Dizgi Ofset, Birinci Baskı, Isparta, 2008.

Şerife Türcan Özşuca, İşsizlik Sigortası ve Emek Pi-yasası, İmaj Yayıncılık, Ankara, 1998.)

Şinasi Yurdakul, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanu-nuna Tabi Personelin Mali ve Sosyal Haklarına İlişkin Unsurlar ve Hesaplanması, Kamuda Sosyal Politika, Yıl:8 Sayı:33, s. 37-48, Aralık, 2015.

T. A. Stewart, Entelektüel Sermaye: Kuruluşların Yeni Zenginliği, MESS Yayın No: 258, Çev: Nurettin Elhuseyni, İstanbul, 1997.

TCMB Terimler Sözlüğü

Tekin Akgeyik, Asgari Ücrette Esnek Modelleme: Bölgesel Asgari Ücret, İTO Yayınları, İstanbul, 2007.

TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü-Sosyal Bi-limler, Ankara, 2011.

TÜİK, Yoksulluk Çalışmaları, Ankara, 2008.

Türker Topalhan, Ücret ve Ücret Teorileri, Gazi Kita-bevi, 2010, Ankara.

Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Numune Matbaacılık, İstanbul, 1996

Ünal Tekinalp, Fikri Mülkiyet Hukuku, Güncelleştirilmiş İkinci Bası, Beta, İstanbul, 2002.

Yılmaz Tekin (Der.), Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Ankara, 2007.

Yusuf Balcı, Sendikacılık ve Toplu Pazarlık Ekonomisi, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 1999.

Yüksel Demirkaya, Çekmeköy Kentsel Yaşam Kalitesi & Sayılarla Çekmeköy 2013, Çekmeköy Belediyesi, İstanbul, 2013

Zafer Tunca, Makro İktisat, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

Prof. Dr. Osman ESKİCİOĞLU, İslam ve Ekonomi, Anadolu Dağıtım, İzmir, 1999.

Kanun, Kanun Hükümünde Kararname Ve Yönetmelikler

4857 Sayılı İş Kanunu

6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu

5521 Sayılı İş Mahkemeleri Kanunu

90 Sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararname

4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu

4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun

6245 Sayılı Harcırah Kanunu

4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun

27010 Sayılı Alt İşverenlik Yönetmeliği

25540 Sayılı Asgari Ücret Yönetmeliği

3146 Sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Ve Toplu Sözleşme Kanunu

28550 Sayılı Ulusal İş Sağlığı Ve Güvenliği Konseyi Yönetmeliği

375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 Sayılı Hakimler Ve Savcılar Kanunu, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu İle Diğer Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnmelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları Ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı Ve Kıdem Aylığı İle Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname)

İnternet Kaynakları

<https://tr.wikipedia.org> (<https://tr.wikipedia.org>)

www.hazine.gov.tr

www.memurlar.net

www.koc.com.tr

www.ekonomitrend.com

www.tuik.gov.tr

<http://blog.milliyet.com.tr/dogrudan-yabanci-sermaye-yatirimlari/Blog/?BlogNo=66686>

www.duygusalsermaye.com

<http://www.tbb.gov.tr/online/yayinlar/iskanunurehberi/>

http://www.tbb.gov.tr/online/yayinlar/2103_pratik_bilgiler/

http://web.itu.edu.tr/~onderem/MALİYETMUHA-SEBESİ4_09_10.pdf

www.tdk.gov.tr

www.neoekonomi.com

www.iktisatsozlugu.com

www.isgsozluk.com

<http://www.mahfiertilmez.com/p/ekonomi-sozlugu.html>

<http://www.tenva.org/isgucune-enerji-yesil-istihdam>

<http://www.nedirnedemek.com/mudaraba-nedir-mudaraba-ne-demek>

www.memurunyeri.com

<http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/borclanma-araclari>

<http://islamekonomisi.org/>

MEMUR-SEN
MEMUR SENDİKALARI KONGFEDERASYONU

Öğuzlar Mahallesi 1371 Sokak No: 1 Balgat Çankaya/ANKARA
Tel: (0.312) 230 09 72 - Faks: (0.312) 230 39 89

www.memursen.org.tr